

Mesta in otroci

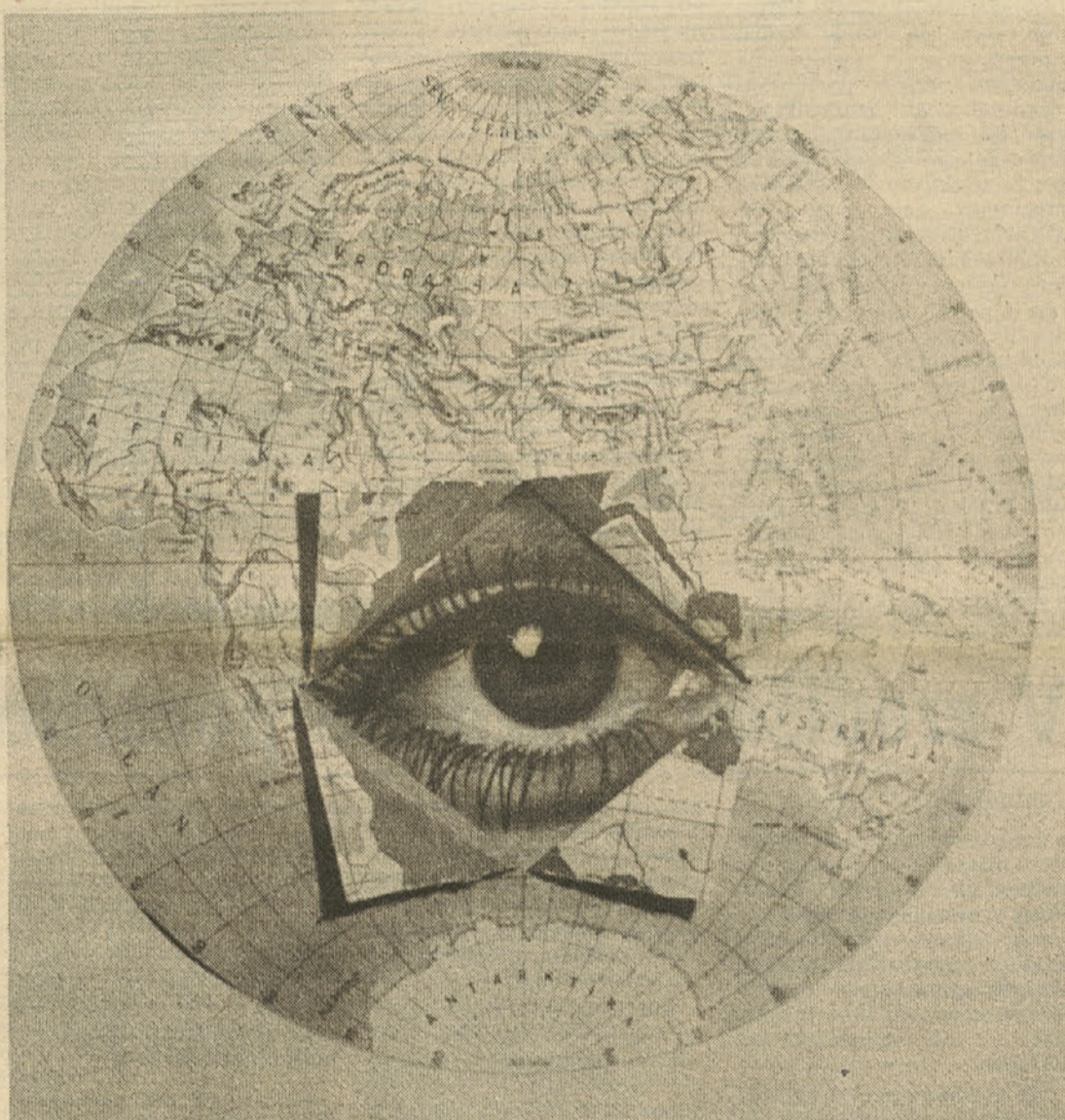
Pod tem geslom mednarodne organizacije UNICEF bo potekal letošnji teden otroka. V prvem tednu oktobra bo tokrat namenjena še posebna pozornost otrokom v mestnih naseljih.

Kljub prizadevanju družbe, da bi vsem otrokom zagotovila zdrav razvoj — ostaja v vzgoji, izobraževanju in socialnih odnosih še veliko nerešenih problemov. Zveza za vzgojo in varstvo otrok Jugoslavije, ki združuje delavnost vseh republik in pokrajin, je v svojem programu, izoblikovanem za ta teden, opredelila številne naloge za izboljšanje družbenega standarda mestnih otrok. Kljub zaostrenim gospodarskim razmeram in težavam, ki nas pešajo, si bomo torej prizadevali, da otroci ne bi bili prikrajšani za zdrav in srečno otroštvo. Posebno pozornost bomo namenili družbenim dejavnikom v otrokovem okolju, še posebno v krajevni skupnosti, kjer naj bi izoblikovali program za vsestranski razvoj vseh otrok. Strokovne službe in ustrezne organizacije se morajo približati otroku in družini in jim pomagati z ustreznimi strokovnimi rešitvami. Pri delu za otroke in z njimi moramo upoštevati otrokove interese, potrebe in zmogljivosti. Dnevno varstvo otrok moramo reševati hitreje in dobro organizirati prosti čas tudi tam, kjer se ni dovolj prostora za otroke. V strnjениh soseskah je veliko vzgojnih in kulturno-socialnih problemov; marsikje so še neurejeni družinski odnosi, širijo socialne bolezni, mladostniško prestopništvo in škodljive razvade.

Akcijski program tedna otroka je nastal po skupnem dogovoru med organizacijami in društvi, ki naj bi ob pomoči občinskih in krajevnih organizacij pripomogli, da bi bilo za otroke bolj poskrbljeno. Akcije v tednu otroka je organizirala Zveza prijateljev mladine Slovenije, pomagale pa so ji občinske zveze in društva v krajevnih skupnostih, ki so že velikokrat dokazala, da je skrb za otroke njihova vsakdanja dolžnost in naloga.

Ob tednu otroka bi bilo prav, da se spomnimo: otroci, ki odrasajo, bodo kaj kmalu postali odrasli, zato ni vseeno, v kakšne osebnosti se bodo razvili.

prosvetni delavec

Stane Jagodič, iz kataloga Junij 82

Med drugim preberite

- SPET KORAK K STABILIZACIJI?, str. 2
- KULTURNO SODELOVANJE NAS BOGATI, str. 3
- VZGAJATI Z RESNICO, str. 3
- NOVI POGLEDI, DRUGAČNO OCENJEVANJE, str. 4
- NOVA SPOZNAJNA — ZA BOLJŠE UMSKO DELO, str. 5
- PO PRVEM SREČANJU S TOVARNO, str. 7
- ŠTUDIJ IN PRESENEČENJE, str. 8

Razumevanje reform

Med opozorili, ki jih slišimo v zadnjem času pogosteje in so namenjena tudi sredstvom javnega obveščanja, je tudi to, da mnogi, med njimi tudi prosvetni delavci, ne razumejo povsem temeljnih reformnih procesov in ciljev. Ker vidijo samo posamezne spremembe in ukrepe, oblikujejo svoj odnos do reforme zgolj po posameznih vtisih ter njenih bolj ali manj posrečenih rešitvah. Pri tem nekateri bolj črnogledi radi zmajejo z glavo, češ, saj sem rekel, da ne bo šlo, da je bilo po starem še najboljšo.

Včasih kar ne moremo dojeti resnice časa in zahtev prihodnosti. V 21. stoletje bržkone ne moremo s sistemom srednjega in visokega šolstva, ki je nastal v časih, ki so že daleč za nami in v drugačnih družbenih razmerah. Ko smo pred desetletji reformirali osnovno šolo in zlili v enotno višjo stopnjo tedanje nižje gimnazije in osnovne šole s skromno razvito višjo stopnjo, so tudi mnogi zmajevali z glavo in napovedovali osnovni šoli in celemu vzgojno-izobraževalnemu sistemu rakovo pot. In vendar smo danes zvečina lahko zadovoljni z našo osnovno šolo, z ravni, ki jo dosegajo vse osnovne šole, z odprtimi možnostmi, ki so s tem dane učencem mest in vasi za nadaljnje izobraževanje.

Zdaj gremo z reformo naprej v srednje izobraževanje. Temeljni cilji, ki nas vodijo, niso dosti drugačni. Namesto izbranih, drugorazrednih in tretjerazrednih srednjih šol želimo zagotoviti vsej mladini dostojno raven srednjega izobraževanja — s tem pa tudi bolj enake možnosti za nadaljnje izobraževanje in uspešno delo. Namesto dvojnih poti do poklica — s šolanjem in z ročnim priučevanjem za pridobitev notranje polkvalifikacije in kvalifikacije v delovni organizaciji — želimo dati vsakemu dovolj trdno in široko poklicno izobrazbo. Kot smo posodobili programe osnovne šole, jih posodobljamo tudi v srednjem izobraževanju. Kot smo v osnovni šoli dvignili raven učiteljevega dela in ga uskladili s sodobnimi pedagoškimi spoznanji, tako želimo tudi v sleherni srednji šoli izboljšati kakovost pedagoškega dela. Kot v vseh naprednejših sistemih vzgoje in izobraževanja se tudi naša šola demokratizira tako, da se povezuje navzven — z okoljem, s krajevno skupnostjo, starši, z delovnimi organizacijami, združenim delom. Samoupravni socialistični odnosi spreminjajo odnose med vzgojiteljem in otrokom, učiteljem in učencem, učiteljem in študentom, predavateljem in odraslimi, ki se izobražujejo. Celoten sistem vzgoje in izobraževanja postavljamo tako na nove družbeno-gospodarske temelje, vzgojo in izobraževanje pa oblikujemo po načelih nenehnega izobraževanja in vzgoje.

Najbrž se vsega tega, zlasti prosvetni delavci, še kar dobro zavedamo. Vendar nam le globlje poznavanje reforme daje trdnost, da lahko kritično vrednotimo posamezne ukrepe z vidika temeljnih ciljev reforme in da vidimo onkraj posameznih spodrseljajev širše spreminjalne tokove, ki nas približujejo začetnim dolgoročnim ciljem.

Smo sredi reforme srednjega izobraževanja in se pripravljamo hkrati na reformo univerze. Nadaljujemo s posodabljanjem osnovne šole in izpopolnjevanjem predšolske vzgoje. Vse to gibanje za reformo zahteva ustvarjalno sodelovanje prosvetnih delavcev. Kritičnost je pri tem znak samostojnega mišljenja, samopravna potreba demokratične družbe — seveda kritičnost, ki vidi širše družbene, pedagoške in zgodovinske razsežnosti reforme.

Reformo je treba najprej poznati in razumeti, da se lahko dejavno vključimo vanjo. Če kar celo desetletje oblikujemo ta veliki razvojni projekt. Njegove temeljne postavke, opredeljene že na 10. kongresu ZKJ, niso omajane. Popravki v samem izvajanju tega projekta pa so seveda potrebni. V republikah in pokrajinah, ki so uvedle precej pred nami usmerjeno izobraževanje, so na primer spoznali, da moramo tudi na začetni stopnji srednjega izobraževanja splošno-izobraževalno vsebino povezati s strokovnim izobraževanjem, da moramo učence že na začetku usmerjati v delo ter spremeniti pri njih in v javnosti odnos do proizvodnega dela. Bolj načrtno moramo usmerjati mlade in odrasle v izobraževanje in delo, izobraževanje pa usklajati s potrebami združenega dela, saj nas sedanje gospodarske razmere še posebej opozarjajo, da moramo gledati na ta vprašanja zelo stvarno.

To, da smo šli v naši republiki kasneje v reformo srednjega izobraževanja, nas je obvarovalo marsikatero prenegljenosti in površnosti, zaradi katerih imajo drugje zdaj težave. Seveda pa tudi nam ni prihranjeno, da bi se ne morali učiti tudi na svojih napakah, saj se je temu pri tako velikih spremembah nemogoče izogniti.

Razumevanje reforme zahteva torej obveščeno, dostopno informacij. Povsod poudarjajo ob tem tudi pomen prosvetnih glasil in jim dajejo potrebno denarno pomoč. Skrb za obveščeno učiteljev je seveda tudi odgovornost vsake vzgojno-izobraževalne organizacije in ne le posameznega učitelja. Odnos nekaterih vzgojno-izobraževalnih organizacij, zlasti nekaterih srednjih šol, do našega glasila kaže, da se ponekod še vse premalo zavedajo, da obveščeno o reformi in globlje razumevanje reforme ne prideta sami od sebe. O tem je treba marsikaj prebrati, razpravljati in oblikovati stališča, ki nato usmerjajo našo dejavnost.

JOŽE VALENTINČIČ

V središču družbene pozornosti

Strokovni svet o uresničevanju reforme

Verjetno še nikoli v preteklosti ni bilo dogajanje v vzgoji in izobraževanju pri nas tako v središču družbene pozornosti kot zadnje čase, zlasti še ob uvajanju usmerjenega izobraževanja. Tako bi lahko sodili po zanimanju javnosti za ta vprašanja in razprave, ki se ob tem vnamajo, še bolj pa po skrbnem spremljanju prvih reformnih korakov.

O izvajanju zakona o usmerjenem izobraževanju, prvih izkušnjah in odprtih vprašanjih reforme bo v kratkem razpravljala tudi slovenska skupščina. Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo je že dal v javnost svoj del poročila o uresničevanju zakona o usmerjenem izobraževanju v srednjem in visokem šolstvu. Podobno poročilo pripravlja Gospodarska zbornica Slovenije o deležu združenega dela pri izvajanju reforme, Izobraževalna skupnost Slovenije pa bo s svoje strani osvetlila uresničevanje novih družbeno-gospodarskih odnosov.

V tem času nastaja tudi širša raziskava o uresničevanju novih programov in izkušnjah prvega leta usmerjenega izobraževanja.

O teh in drugih vprašanih reforme bodo v prihodnjih mesecih razpravljali tudi republiški organi družbeno-političnih organizacij.

Širša razprava o uresničevanju zakona o usmerjenem izobraževanju, ki je bila 15. 9. 1982 na strokovnem svetu SRS za vzgojo in izobraževanje, pomeni pravzaprav začetek široke javne razprave o tem, kako se v usmerjenem izobraževanju uresničujejo družbeni načrti in pričakovanja.

Uspeh prvega letnika srednjega izobraževanja: 87 odstotkov

Po podatkih, ki jih je zbral Zavod SRS za šolstvo po opravljenih popravniških izpitih na koncu avgusta, je učni uspeh prvega letnika dosegel, če ne celo presegel splošna pričakovanja. Novi programi so namreč zahtevnejši od prejšnjih — vsaj za tiste učence, ki bi v starem sistemu nadaljevali izobraževanje v poklicnih šolah. Kljub novim programom in začetnim reformnim težavam znaša učni uspeh 87 odstotkov, torej približno toliko kot lani. V petih usmeritvah je bilo v prvem

letniku uspešnih več kot 90 odstotkov učencev (naravoslovno-matematična, družboslovno-jezikovna, pedagoška, zdravstvena, agroživlivo). Najbolje se je odrezala naravoslovno-matematična usmeritev, v kateri je bilo 98 odstotkov pozitivnih.

Ti odstotki govorijo o resnem delu učencev in učiteljev, o dokaj pravočasni pripravi učbenikov in učiteljev. V programih, kjer so morali sprejemati vse učence od kraja, da bi dosegli potreben vpis, je v teh ocenah bržkone tudi nekaj popustljivosti. Po svoje tudi to dokazuje, da so učitelji teh šol doumeli, da na tej stopnji srednjega usmerjenega izobraževanja ne bi bila smotna stroga selekcija po sposobnosti, saj želimo, da bi si vsak zdrav učenec pridobil po osnovni šoli tudi neko temeljno poklicno znanje.

Poročila pravijo, da je tudi preusmerjanje učencev med izobraževanjem steklo brez večjih težav, vsaj na šolah, ki imajo več programov in smeri. Nekaj manj kot 600 učencev je bilo med letom preusmerjenih, največ iz srednjih v skrajšane programe, nekaj pa tudi v obratni smeri ali v druge programe. Med šolskim

letom pa je kar 1200 prvošolcev zapustilo šolo. Med njimi baje prevladujejo učenci iz drugih republik, zlasti v gradbenih šolah (na neki taki šoli so povedali, da so bili učenci razočarani, ker je tudi k nam že prišlo usmerjeno izobraževanje in so se odločili, da se vrnejo domov, češ da imajo tako »zagamano« šolo tudi pri njih doma).

Kjer je svetloba, so tudi sence

Če svetlim stranem dodamo še manj svetle, moramo omeniti zlasti kritike, da so skrajšani programi prezahtevni, učbeniki preobsežni. O preobsežnosti učnih načrtov govorijo tudi pri programih srednjega izobraževanja, čeprav so jih ponekod predelali v celoti. Namesto 212 napovedanih sodobnih učilnic za naravoslovne predmete se nam jih je posrečilo doslej opremiti šele 88. Tudi za drugi letnik imajo učenci na voljo šele 25 učbenikov in delovnih zvezkov — 33 jih je v tisku, 47 še v pripravi. Ponekod so bile znane težave z vpisom, drugje s šolsko mrežo in

(Nadaljevanje na 2. strani)

dogodki
novosti

PRED 10. KONGRESOM ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Izobrazba in kultura — pomembni sestavini življenja

Pred kratkim se je sestel svet za izobraževanje in kulturo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in obravnavali dokumente za 10. kongres Zveze sindikatov Slovenije, ki bo potekal od 11. do 13. oktobra v Ljubljani. Člani sveta so namenili največ pozornosti resoluciji z naslovom Naloge zveze sindikatov Slovenije v boju za nadaljnji družbeno-ekonomski razvoj in socialističnih samoupravnih temeljih. Zaradi vsebine dela tega sveta so člani obravnavali predvsem tisti del, ki govori o zadovoljevanju izobrazbenih in kulturnih potreb kot pomembni sestavini delavčevega osebnega in družbenega razvoja.

Najpomembnejša je ugotovitev, da čaka sindikate na tem področju v naslednjem obdobju izpeljava nalog, ki smo jih opredelili že na 9. kongresu. Takrat smo namreč določili vlogo in naloge sindikatov v preobrazbi vzgoje in izobraževanja, ki jo uvajamo zlasti z usmerjenim izobraževanjem. V času med kongresoma je bil sprejet zakon o usmerjenem izobraževanju, pa tudi nekateri drugi zakoni s področja vzgoje in izobraževanja ter spremljajoči izvedbeni dokumenti. Letos uvajamo usmerjeno izobraževanje v druge letnike srednjega izobraževanja, tako da že lahko ocenjujemo prve dosežke. Prizadevanja sindikatov so bila namenjena zlasti vprašanju podružbljanja vzgoje in izobraževanja. Poglavitna naloga je vsekakor spodbujanje delavcev, da ob opredeljevanju nadaljnega razvoja ugotavljajo tudi svoje dolgoročne in srednjeročne kadrovske-izobrazne potrebe, jih usklajujejo z drugimi organizacijami združenega dela ter se na tej podlagi dogovarjajo z izvajalci o izvedbi izobraževanja in denarju, ki je za to potreben. Ne moremo reči, da v preteklem obdobju nismo nič storili na tem področju. V posebnih izobrazbenih skupnostih je bil glede na potrebe združenega dela opredeljen vpis za posamezne usmeritve in smeri za to srednjeročno obdobje. Ugotavljamo pa, da še zmeraj načrtujemo preveč »glede na zdajšnji položaj«, da premalo upoštevamo možnosti dolgoročnega razvoja in da še prevečkrat prevladajo lokalistični ali posamični interesi. Zato smo sindikati med najpomembnejše naloge zapisali, da bomo s politično akcijo (ki pa ji mora, seveda, slediti tudi strokovna akcija) spodbujali delavce v organizacijah združenega dela, da bodo načrtovali svoje kadrovske-izobrazne potrebe celostno, na podlagi opredeljenega dolgoročnega razvoja organizacij združenega dela in panoge. Poudarjamo namreč, da le vzgojno-izobrazbeni sistem, ki temelji na takih temeljih, lahko pripomore k družbenemu napredku.

Pomembna naloga sindikata v naslednjem obdobju ostaja tudi spodbujanje izobraževanja že zaposlenih. Izobrazbena sestava zaposlenih je namreč v Sloveniji razmeroma slaba, pa tudi sicer bi se morala bolj uveljaviti zahteva po nenehnem izobraževanju in usposabljanju, da bodo delavci seznanjeni z razvojem svoje panoge in svojega poklica. Žal podatki kažejo, da na tem področju nazadujemo. Medtem ko smo z

nekaterimi ukrepi zavrlj izobraževanje ob delu v administrativno-upravnih in podobnih usmeritvah, pa smo storili premalo za povečan vpis na tehnične in naravoslovne usmeritve. Prav tako se ne razvijata dovolj izpopolnjevanje in usposabljanje v organizacijah združenega dela.

Omenimo naj še to, da tudi vključevanje delavcev z nepopolno osnovno šolo v izobraževanje ne poteka uspešno, čeprav je le-teh med zaposlenimi zelo veliko. Vzrokov je veliko; na eni strani povzročata tak položaj nerazvit sistem izobraževanja ob delu, na drugi strani pa vplivajo na odločitve delavcev za izobraževanje tudi možnosti za izobraževanje, odnos sodelavcev do izobraževanja, nagajevanje po delu, možnosti napredovanja itd. Sindikati zahtevamo, da mora postati izobraževanje ob delu in iz dela skrb organizacij združenega dela. Delavci morajo tovrstne potrebe upoštevati v svojih načrtih, na tej podlagi usmerjati zaposlene v izobraževanje in jim to izobraževanje tudi omogočiti.

Na drugi strani pa bomo podpirali ukrepe, ki bodo omogočali, da bo izobraževanje ob delu v resnici postalo enakovreden del vzgojno-izobraznevalnega sistema. Pomembna skrb sindikata bo še nadalje tudi povezovanje izobraževanja in dela. Prvo leto izvajanja proizvodnega dela in delovne prakse za učence usmerjenega izobraževanja ocenjujemo kot razmeroma dobro, vendar se s tem ne smemo zadovoljiti. Izvajanje proizvodnega dela in delovne prakse v višjih letnikih srednjega usmerjenega izobraževanja bo zahtevalo nove vsebinske rešitve. Hkrati moramo doseči, da bo postalo dogovarjanje med šolami in drugimi organizacijami združenega dela stalna oblika dela, ne da bi bilo treba zato vsako leto to dogovarjanje posebej spodbujati. Še zlasti pa je pomembno to, da ti stiki ne ostajajo samo pri načrtovanju in izvedbi proizvodnega dela in delovne prakse, temveč da se razvijajo tudi na drugih področjih — ne samo v usmerjenem izobraževanju, temveč v celotnem vzgojno-izobraznevalnem sistemu. Tako bomo lahko uspešno izvajali poklicno usmerjanje, še zlasti pa dosegli novo kakovost v izobraževanju.

Člani sveta za izobraževanje in kulturo so menili, da dokument dobro opredeljuje poglavite naloge sindikata na tem področju, čeprav so zapisane dokaj splošno, da pa je pomembno predvsem to, kako bomo na podlagi sklepov, sprejetih na kongresu, zastavili uresničevanje konkretnih nalog. Le-to bo uspešno le, če si bo za njihovo izpolnjevanje prizadevala vsaka osnovna organizacija zveze sindikatov.

Razpravo o kongresnih dokumentih bo v teh dneh sklenil tudi republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, ki bo še posebej obravnaval vprašanja družbeno-ekonomskega položaja delavcev v teh dejavnostih.

SONJA KLEMENČIČ

Spet korak k stabilizaciji?

S seje odbora za usmerjeno izobraževanje skupščine Izobraznevalne skupnosti Slovenije

Skoraj vseh pomembnih dokumentih, načrtih ali resolucijah je poudarjeno, kako pomembna zadeva je šolstvo in v zadnjih letih še posebno usmerjeno izobraževanje. Ni pa najboljša, da je ta prednost večkrat opredeljena z besedami kot pa ponazorjena s številkami, z določenim odstotkom, ki bi zagotavljal, da bi se vzgoji in izobraževanju godilo boljše in uresničilo to, kar družba zahteva in potrebuje.

Tudi družbeni načrt SR Slovenije za obdobje 1981—1985 v tem ni izjema, so ugotavljali člani odbora za usmerjeno izobraževanje skupščine Izobraznevalne skupnosti Slovenije, ko so na seji, 15. septembra, obravnavali osnutek sprememb in dopolnitev družbenega plana SR Slovenije za prihodnje petletno obdobje. Hkrati so poudarili, da v spremembah in dopolnitvah niso upoštevana stališča skupščine Izobraznevalne skupnosti Slovenije o tem, da morajo vzgoja, izobraževanje in raziskovalna dejavnost ohraniti prednostno vlogo tudi v naših družbenih načrtih. Kar zadeva usmerjeno izobraževanje, je treba opozoriti, da gre za selektivno revalorizacijo programov. Šele zagotovljeni globalni sredstvi, ki jih usmerjeno izobraževanje v resnici potrebuje (na primer: v drugem letu reforme bi potrebovali 6251 milijonov din, porabiti pa bi jih smeli, kljub povečani načrtovani osnovi za usmerjeno izobraževanje v letu 1982 — to znaša zdaj 6121 milijonov — kar za 130 milijonov din manj!), bi potrdili, da ima usmerjeno izobraževanje v resnici prednost, ki mu jo (načelno) zagotavljajo planski dokumenti tega srednjeročnega obdobja.

Osnutek sprememb in dopolnitev je nastal na podlagi novih

ocen gospodarskih gibanj v svetu in pri nas, ki terjajo ponovno uskladitev družbenega plana s stabilizacijskimi prizadevanji; predvideva določeno zmanjšanje vseh oblik porabe razpoložljivih sredstev glede na ta, ki so predvidena v družbenem načrtu. Zmanjšala se bodo sredstva za naložbe v osnovna sredstva gospodarstva (za 19,5%), za osebno porabo (za 14,5%) in za družbeni standard (13%).

Sredstva skupne porabe se bodo zmanjšala za 11,4% v primerjavi z načrtovanim petletnim obsegom, še bolj pa se bodo zmanjšala sredstva samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti, in sicer za 12,1%. To pa pomeni, da bodo odkrnjene tudi možnosti za vzgojo in izobraževanje. Ker bo treba zagotoviti več denarja za poravnavo splošnih družbenih potreb federacije, za pokrivanje obveznosti do gospodarsko manj razvitih republik itn., bodo sredstva za porabo v naši republici naraščala počasneje od družbenega proizvoda, in sicer za okrog 0,7% na leto, namesto 2,6%, kolikor je bilo predvideno najprej.

In še ena zanimiva sprememba ali dopolnitev, ki zadeva tudi šolstvo: podatek o tem, da se bo v družbenem gospodarstvu zaposlenost lahko povečevala le »z aktiviranjem novih in razširjenih zmogljivosti ter z notranjim prestrukturiranjem dejavnosti«. V šolstvu naj bi se zvečevalo število zaposlenih zaradi novih zmogljivosti pa tudi zaradi uveljavljanja usmerjenega izobraževanja. Ob podatkih o denarju, namenjenem za to področje, in še nekaterih na novo predvidenih ukrepih pa se upravičeno vprašamo: Kako bo mogoče...

Tudi v poglavju o razvojnih nalogah so novi posegi že na-

tačno opredeljeni. Tam bomo, da bomo pri sprejemanju programskih zasnov v usmerjenem izobraževanju še v letu 1982 zmanjšali število vzgojno-izobraznevalnih smeri in preverili, na katerih področjih je glede na zahteve dela dosežanje programe mogoče nadomestiti s skrajšanimi programi oziroma v katerih smereh se trajanje izobraževanja lahko skrajša. Pri pripravi novih programov bo treba vsebinsko preveriti obseg organiziranega vzgojno-izobraznevalnega dela za učence in ga zmanjšati. Na novo izoblikovana določila opozarjajo tudi na to, da bodo morale posebne izobraznevalne skupnosti pri oblikovanju mreže šol upoštevati vse, kar naj bi pripomoglo, da bo izvajanje vzgojno-izobraznevalnih programov racionalno in usklajeno z materialnimi možnostmi. Spremenjena je tudi »bilanca« vpsa: tako naj bi posebne izobraznevalne skupnosti v skladu z dogovorom o temeljih družbenega plana v obdobju 1981—1985 na novo vpisale v programe srednjega izobraževanja okrog 185 tisoč učencev namesto 194 tisoč, v programe višjega in visokega izobraževanja pa 63 tisoč, torej za tisoč manj kot je bilo sprva predvideno.

Novo je tudi dopolnilo, ki govori o tem, da bodo samoupravne interesne skupnosti družbenih dejavnosti ob drugačnih nominalnih gibanjih, kot so načrtovane v letnih planskih dokumentih, sproti usklajevale priliv sredstev z obsegom, ki je načrtovan za zadovoljevanje skupnih potreb in s tem zmanjševale obremenitev zavezancev za prispevek.

O tem, kako se je uresničeval zakon o usmerjenem izobraževanju govori poročilo Republi-

škega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. Člani odbora so menili, da je dovolj kritično, saj opozarja na nedoslednosti pri uresničevanju zakona, na nekatera gmotna vsebinska vprašanja in nakazuje naloge, ki jih bo treba izpeljati do oktobra.

Odbor se je na omenjeni seji strinjal tudi s predlaganimi spremembami in dopolnitvami zakona o usmerjenem izobraževanju, o drugačni vlogi staršev v izobraznevalnem procesu. V novem naj bi v upravljanje sredstev in domov za učence splošno vključili tudi starše učencev; za se bo razširila sestava svetov teh izobraznevalnih organizacij z delegati staršev, določili naj bodo načini njihovega delegiranja, določili določbe o načinu sprejemanja odločitev in razširili pristavo izvršilnih organov. Predlagano je tudi, naj bi srednje šole domovi za učence najpozneje šestih mesecev po uveljavitvi zakona uskladili svoje samostojne pravne splošne akte s predlaganimi spremembami in dopolnitvami.

Ob koncu so člani odbora obravnavali še eno izredno pomembno gradivo, in sicer o oblikovanju posebnih izobraznevalnih skupnosti in uveljavljanju družbeno-ekonomskih odnosov v njih, ki ga je pripravila strokovna služba Izobraznevalne skupnosti Slovenije. Freoblikovane in njihova drugačnja organiziranost sta nujni prav sedanjih razmerah, saj je jasno, da so bile posebne izobraznevalne skupnosti organizirane preveč parcialno in so tako po svoje pripomogle k širjenju programov usmerjenega izobraževanja.

MARJANA KUNEJ

V središču družbene pozornosti

(Nadaljevanje s 1. strani)

z zmogljivosti šol, ki jih je treba uskladiti s programi in potrebami združenega dela. Tudi v novih programih so še razpoke in vrzeli. Nekateri javne razprave so zbudile pri učiteljih, starših in učencih negotovost, ali ne bomo šli z reformo nazaj in bodo samo nekateri šole odpirale poti na univerzo.

Še bi lahko naštevali kritične pripombe in ocene, ki smo jih slišali na strokovnem svetu ali jih slišimo v vzgojno-izobraznevalnih organizacijah. Značilna pa je, da tisti, ki so se vključili prizadevno v reformo, vidijo napredek, ne dvomijo v temeljne cilje reforme in so po letošnjih izkušnjah bolj optimistični kot prej. Tudi združeno delo se je izkazalo pri organizaciji proizvodnega dela in delovne prakse učencev. Razprave kažejo, da obvladujemo reformne procese, vemo, kaj je prav, in znamo razločevati tisto, kar bo treba popraviti ali spopolniti. Prevladuje torej kritičnost, ki je usmerjena v nadaljnjo graditev novega vzgojno-izobraznevalnega sistema, v uresničevanje temeljnih ciljev reforme.

Reforma zahteva reformiranega učitelja

Poročila vzgojno-izobraznevalnih organizacij kažejo, da sega reforma tudi v sam učni proces. Novi programi zahtevajo sodobnejše metode in oblike dela, usmerjanje učencev pa več neposrednih pogovorov z njimi in starši. Učitelji so postavljeni pred naloge, ki jih spodbujajo, da iščejo nove poti in skušajo življenjsko uresničiti zamisli, zapisane v učnih načrtih in učbenikih.

V učiteljskih zborih je ponekod prišlo do notranje diferenciacije med tistimi, ki so sprejeli novosti in jih preudarno uresničujejo, ter tistimi, ki bi najraje ostali pri starih vsebinah in metodah ter se celo na seminarjih hvalijo kolegom: »Mi pa delamo

kar po starem.« Reforma je dober del učiteljev dojel kot potrebno, zahtevno in dolgotrajno spreminjanje stanja, le nekateri iščejo v njej samo črne točke in ostajajo še naprej nezaupljivi, so poudarili delavci iz šolske prakse na navedeni seji.

Kot dober znak pripravljenosti učiteljev za delo lahko ocenjujemo njihove želje in zahteve po svetovanju in dodatnem usposabljanju za nove naloge. S seminarji Zavoda SRS za šolstvo so večinoma zadovoljni, čeprav je konkretnega usposabljanja za nove naloge na nekaterih seminarjih še premalo. Slišali smo govorce, da namerava Izobraznevalna skupnost Slovenije ukiniti ali bistveno omejiti denar za dopolnilno izobraževanje učiteljev, češ, naj te izdatke krijejo same šole. V resnici šolam zmanjkuje denarja že za potne stroške, za udeležbo na seminarjih in aktivih. Krčenje teh sredstev bi pomenilo varčevanje na nepravem koncu in nerazumevanje za to, kako naj se vzgojno-izobraznevalna dejavnost »obnaša« v času stabilizacije. Reforma namreč zahteva reformiranega učitelja — sicer bomo ostali na pol poti, zgolj pri zunanji spremembi.

Za učitelje bo treba storiti še več kot doslej, so poudarili v razpravi. Učitelji morajo biti primerno nagradjeni za zahtevno in odgovorno delo, ki jim ga nalaga reforma. Samo tedaj lahko pričakujemo od njih potrebno zavzetost za delo.

Pomanjkanje učiteljev — ali ustrezno usposobljenih učiteljev — je obično pri predmetu obramba in zaščita, pa tudi pri matematiki, fiziki, osnovah tehnike in proizvodnje in še ponekod. Zaradi pomanjkljive usposobljenosti učiteljev je ponekod umetnostna vzgoja razpadla na posamezne predmete; podobno se je zgodilo ponekod z naravoslovnim področjem pri skrajšanih programih. Morda je tudi

premalo organizirane medsebojne izmenjave izkušenj med učitelji istih predmetov — na aktivih, na katerih bi imeli glavno besedo seveda tudi učitelji sami: Pedagoška služba pa ob teh novih nalogah nujno prerašča v svetovalno službo, dejavno vključeno v spreminjanje (ne samo spremljanje) vzgojno-izobraznevalne dejavnosti.

Reformni nemir na univerzi

Ko bo prišel iz reformirane srednje šole prvi diplomant na univerzo, bodo tudi tam že novi programi. To se bo zgodilo kmalu — v šolskem letu 1985—86. Zato so se priprave na obeh univerzah že začele. V ospredju je priprava programskih zasnov, ki naj bi v skladu s smernicami za oblikovanje programov v usmerjenem izobraževanju opredelile programe in smeri prihodnjega visokošolskega študija, s tem pa tudi celoten sistem visokošolskega izobraževanja — vse notranje prehode, možnosti interdisciplinarnega in podiplomskega študija ter drugo.

Pri oblikovanju programskih zasnov je še precej neusklajenosti, podvajanja programov in smeri, včasih tudi vroče krvi, ko je treba spreminjati stanje in uskladiti interese izvajalcev in uporabnikov ali pa različnih izvajalcev. Težave nastajajo tudi pri usklajevanju načrtov in zamisli obeh univerz na Slovenskem. Njihovi programi naj bi se pogosteje komplementarno dopolnjevali, so poudarili na seji. Predstavniki mariborske univerze so z prizadetostjo zavrnili očitke, izrečene pred kratkim, da tudi oni uporabljajo metodo pritiska, ko se potegujejo za drugačne rešitve, kot so si jih zamislili nekateri v Ljubljani. Ne morejo razumeti, da bomo v nedogled izobraževali osnovno-

šolske učitelje le na višji stopnji — tudi takrat, ko bodo vse druge republike in dežele okoli nas izobraževale učitelje na visoki stopnji.

Sicer pa je pri oblikovanju programskih zasnov v posameznih usmeritvah še precej negotovosti, tako v srednjem kot visokem izobraževanju. Veliko predlaganih novih smeri, ki bi utegnile preveč drobiti programe in ki res niso potrebne, do zdaj so šele nekateri posebej izobraznevalne skupnosti izoblikovale svoje programske zasnove do stopnje, ko so jih lahko dale v javno razpravo. Odbor mora namreč sproti opozoriti pravljati tudi nejasnosti glede vertikalne prehodnosti znotraj posameznih usmeritev. PIS zdravstva in medicinska fakulteta sta ob tem, na primer, enkrat glasno ugotovili, da so novi programi srednjega izobraževanja v tej usmeritvi povsem dobra podlaga za nadaljevanje študija v medicini. Naravoslovno-matematična in družboslovno-jezikovna usmeritev očitno ne bosta imeli izjemnega mesta pri pravi za visokošolski študij, čeprav bo demokratičnost odprala tudi njihovim diplomantom mnogotere možnosti.

Čeprav so trenutne razprave namenjene usmerjenemu izobraževanju pa ne smemo pozabiti, da je reforma celosten proces, ki vključuje celoten sistem vzgoje in izobraževanja. Tudi opozorilo, slišimo zadnje čase večkrat, morda še premalo glasno. Ne bi bilo prav, če bi zaradi prenavljanja srednjega izobraževanja zanemarili nadaljnje posodabljanje in izpopolnjevanje osnovne šole in predšolske vzgoje, ki sta podlaga za usmerjeno izobraževanje. Tudi tu je potrebno sodelovanje celotne družbe!

dogodki
novosti

Kulturno sodelovanje nas bogati

Dežele, ki pripadajo različnim državam, pa jih vendar družijo skupni cilji, so 22. 11. 1978 ustanovile delovno skupnost Alpe-Jadran. Skupno izjavo so podpisali predstavniki vlad dežel, pokrajin in republik: Slovenije in Hrvaške, Furlanije-Juljske krajine, Benečije in Koroške, Štajerske in Gornje Avstrije. Predstavniki republik, pokrajin in dežel predstavljajo navse telo delovne skupnosti Alpe-Jadran, ki protno delo pa spremlja komisija vodilnih uradnikov.

Na tiskovnem sestanku, ki ga je sklical Republiški komite za oblikovanje 16. septembra, je predsedal Cajhen, pomočnica direktorja Zavoda SR Slovenije za mednarodno znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje, dejala, da v Sloveniji ne premalo pišemo o deležu delovne skupnosti Alpe-Jadran na svetih področjih, kjer delujejo in sodelujejo komisije: za urejanje pridelov in varstvo okolja, za pro-

metna vprašanja, za kulturo, informacije, znanost in izmenjavo mladinskih skupin ter gospodarska vprašanja. Tokrat so udeležence sestanka nadrobneje seznanili z dosedanjim delom in načrti tretje komisije za kulturo, informacije, znanost in izmenjavo mladinskih skupin. K povezavosti pokrajin naj bi pripomogle tudi kulturne izkaznice, ki bodo odpirale vrata v kulturne ustanove in na prireditve članic delovne skupnosti Alpe-Jadran. Skrb za tisk je prevzela vlada dežele Furlanije-Juljske krajine. Izkaznice bodo natisnjene v slovenščini, nemščini, italijanščini in hrvaščini. Vsaka dežela jih bo dobila približno 750. Razdelili jih bodo akademikom in kulturnim delavcem, pri nas pa tudi delegatom. Tudi mladina se zanje izredno zanima — saj bi jim izkaznice omogočile obiske galerij, muzejev in prireditev in strokovno vodstvo.

Oglejmo si še druge zamejske

kulturne manifestacije, ki potekajo pod naslovom »Dve stoletji kulture na območju Alpe-Jadran 1750—1950«. Italijanska stran je že pripravila razstavo Wagnerjeve arhitekturne šole (videli smo jo tudi pri nas v Arkadah), letos od 7. do 9. oktobra pa bo v Benetkah literarnozgodovinski simpozij Od romantike do dekadence, od realizma do neorealizma. Od 33 predavateljev z drugih univerz jih bo nastopilo 8 z ljubljanske filozofske fakultete. Obravnavali bodo tele teme: Slovenska romantična poezija na stikališču treh kultur (dr. Boris Paterau), Ivan Cankar v navzkrižju romanskih, germanskih in slovaških literaturj (dr. Janko Kos), Kriza in sprava pesnika Alojza Gradnika na stikališču dveh kultur (dr. Franc Zdravec), Kozmopolitizem dramskega opusa Slavka Gruma (dr. Jože Koruza), Videz in resnica pri nenavadnem tržaškem pisatelju Vladimirju Bartolu (dr. Matjaž Kmecl), Svet in človek na meji primorskega in alpskega sveta v pripovedništvu Cirila Kosmača (dr. Helga Glušič) ter Možnosti in meje intelektualnega dialoga v romanih Alojza Rebule, (dr. Aleksander Skaza).

Slovenska filharmonija bo povabila letošnjo jesen, ko bodo odprli veliko dvorano Cankarjevega doma, zastopnike simfoničnih in filharmoničnih ansamblov iz Gradca, Lienza, Salzburga, Benetk, Trsta in Zagreba, deželno gledališče Benečije pa vabi v Vincenzo zastopnike dramskih gledališč. Gornja Avstrija je razpisala skladateljski natečaj — udeležilo se ga bo tudi Društvo slovenskih skladateljev. Strokovnjaki za spomeniško varstvo

pripravljajo študije o strnjenih mestnih jedrih in naseljih.

Na področju meduniverzitetnega sodelovanja sta bila doslej dva znanstvena simpozija: o energetskih surovinah ter o kulturno-zgodovinskih in arheoloških problemih jugovzhodnega alpskega prostora v pozni antiki. Prihodnje leto bo simpozij o hrani, ki ga bo pripravila univerza iz Osijek. Rektorski konferenci združenja predseduje rektor ljubljanske univerze prof. dr. Ivo Fabinc. Naslednje zasedanje bo junija 1983 v Ljubljani. Za vse, ki študirajo, bo posebno zanimiv del posvetovanja, namenjen problematiki enakovrednosti univerzitetnih diplom nasploh in posebej v članicah delovne skupnosti Alpe-Jadran.

Svoje mesto v kulturni dejavnosti DS Alpe-Jadran imajo tudi mednarodni mladinski seminarji. Letos je bil tak seminar v Novi Gorici, prihodnje leto pa bo v Lienzu.

NEZA MAURER

JUGOSLOVANSKI SIMPOZIJ O POUKU ZGODOVINE

Vzgajati z resnico

Kako seznanjati mlade z dogodki iz zgodovine naših narodov in narodnosti in z vsem tistim, kar je pomembno v zgodovini drugih narodov in držav, in kako pri tem uporabiti delo Josipa Broza Tita, ustvarjalca in stratega naše revolucije in splošnega razvoja? To je bila osrednja tema pogovorov udeležencev 9. jugoslovanskega simpozija o pouku zgodovine, ki je bil pred nedavnim v Novem Sadu.

Udeleženci simpozija so z zanimanjem prislunili prispevkom na to temo, ki sta ju imela sekretar predsedstva pokrajinskega komiteja Zveze komunistov Vojvodine Sreta Stajić in novosadski zgodovinar prof. dr. Djerđ Gal. Tako kot drugi udeleženci posveta sta se tudi tadva zgodovinarja zavzela za to, naj bi dela tovariša Tita čim več in čim bolj uporabljali pri pouku zgodovine v osnovnih in srednjih šolah pa tudi na fakultetah. Pri tem je dr. Gal dejal: »Če bomo učili mlade zgodovino tako, kot nas je učil Tito, potem lahko postane zgodovina samo velika učilnica bratstva in enotnosti, socialistične zavesti in jugoslovanskega domoljublja.«

Podoben mnenja je bil tudi Sreta Stajić, ko je opozoril na veličino Titovega dela, ki je za nas »trajna inspiracija in zaobljuba, da bomo te zamisli v revolucionarni preobrazbi družbe na temeljih socialističnega samoupravljanja uresničevali in nadalje razvijali«. Sreta Stajić je poudaril, da je to naloga vseh družbenih subjektov, ki morajo pri vzgoji in izobraževanju mladih ljudi razvijati zavest o delovni in samoupravni družbeni angažiranosti na temelju Titovih humanih socialističnih idej in njegovega ustvarjalnega revolucionarnega dela. Razumljivo je, da čaka pri tem zgodovinarje veliko in odgovorno delo.

Ko je opozarjal na številne naloge naših zgodovinarjev, je Sreta Stajić poudaril, da morajo društva zgodovinarjev opozarjati na odgovornost pri raziskovanju in uporabi Titovega dela.

»To, kar se dogaja,« je rekel Sreta Stajić »opozarja, da nekateri ne uporabljajo metod in instrumentarija znanstvenega raziskovanja, posledica tega pa so nestrokovnost in take povezave,

Vzgoja in izobraževanje št. 4

V začetku septembra je izšla četrta številka revije Vzgoja in izobraževanje.

Med uvodnimi članki so objavljeni nekateri prispevki z enodnevnega posveta o vzgoji mladine za razumevanje med narodov in idejne vzgoje. Tematiko s posveta dopolnjuje priporočilo o vzgoji in izobraževanju za mednarodno razumevanje, sodelovanje in mir ter spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki ga je sprejela generalna konferenca OZN, za prosveto, znanost in kulturo na zasedanju v Parizu leta 1974.

povezuje vzgojo mladine za razumevanje med narodi s prispevkom k etični, idejni in humanistični vzgoji in izobraževanju mladega rodu. Breda Popadić pa razmišlja o mestu patriotične vzgoje v koncepciji moralne in idejne vzgoje. Tematiko s posveta dopolnjuje priporočilo o vzgoji in izobraževanju za mednarodno razumevanje, sodelovanje in mir ter spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki ga je sprejela generalna konferenca OZN, za prosveto, znanost in kulturo na zasedanju v Parizu leta 1974.

Med drugimi aktualnimi temami je posebno zanimiva raziskava Franca Belčiča in Marjane Kaluža, ki je predstavljena v članku Nekateri vidiki šolske uspešnosti ob uvajanju srednjega usmerjenega izobraževanja ter prikazuje povezanost med šolsko uspešnostjo iz osnovne šole in šolsko uspešnostjo v prvem letniku srednjega usmerjenega izobraževanja. Jože Sirec v svojem članku pojasnjuje, kdaj je izobraževalni učni cilj operativan, Marija Velikonja pa nadaljuje obravnavo tematike o pripravnosti v vzgojno-izobraževalnih organizacijah ter prikazuje vlogo in naloge vzgojno-izobraževalnih organizacij pri izvajanju pripravnosti. Redkeje se globlje seznanjamo tudi s področjem vzgoje in izobraževanja v posebnih situacijah v bolnišnici, o čemer nas to pot obvešča članek Anke Prestor Uresničevanje vzgojnega programa za vzgojo in varstvo predšolskih otrok v bolnišnici. Alojzija Židan predstavlja bralcem metode dela z besedilom pri predmetu samoupravljanje s temeljnimi marksizma. V članku Uveljavljanje izobraževanja odraslih v sistemu vzgoje in izobraževanja prikazuje Stanka Kušče-Zupan stališča, ki so se izoblikovala na posvetovanju Andragoškega društva Slovenije maja letos v Poljčah.

Pedagoški odsek sindikata slovenske šole v Trstu izdaja glasilo Pedagoški list, ki ga slovenskim prosvetnim delavcem predstavlja dr. Barica Marentič-Požarnik. Ponatisnjen pa je tudi članek Razmišljanja o osebnosti šolnika v procesu prenavljanja tržaške avtorice Alenke Rebulič-Tuta, ob katerem lahko razmišljamo, kako je z usposabljanjem in spopolnjevanjem učiteljev pri nas. Učiteljem naravoslovnih predmetov, predvsem kemije, bo v veliko pomoč obsežen seznam revij za področje kemijskega in širšega naravoslovnega izobraževanja, ki jih je mogoče dobiti pri nas. Pripravila ga je dr. Aleksandra Kornhauser s sodelavci in nekaterimi študenti ob delu. Aleksander Cokan seznanja bralce z računalniškim izobraževanjem v Angliji in ga primerja z računalniškim izobraževanjem v Sloveniji. Dr. Renata Mejak predstavlja knjigo, ki nas je presenetila, to je delo Cirila Ribičiča Samoupravljanje — naša moč. Metodiko dopisnega izobraževanja dr. Ane Krajnc pa prikazuje Jože Trček. Za učitelje gospodinjstva bo zanimiv prikaz učne enote pri pouku gospodinjstva o svetovnem problemu prehrane.

Med informacije sta tokrat uvrščena članek o posvetu o opremljanju naravoslovnih učilnic Milene Smoletove in kratek prikaz pedagoško-andragoških dni, strokovnega srečanja diplomantov pedagogike na Filozofski fakulteti v začetku julija letos.

M. V.

Anna Bella, Geiger, Brazilija, Junij 82

ESTI KONGRES JUGOSLOVANSKIH BIOLOGOV

Znanstveno raziskovanje vse bolj povezano z združenim delom

V Novem Sadu je bil pod poveljstvom predsedstva SAP Vojvodine 6. kongres biologov Jugoslavije. Udeleženci kongresa so v 360 referatih predstavili ugotovitve znanstvenih raziskav s številnih področij biologije, posebno iz vzgoje in izobraževanja, in njihov nadaljnji razvoj. Prvo plenarno predavanje je bilo posvečeno Darwinu in sodobni teoriji organske evolucije. Predavatelj je poudaril, da od začetka Darwinove teorije evolucije pa do danes nekateri Darwinovi »povzdigujejo na pedestal, drugi pa popolnoma znikajo«. O tem je skušal odgovoriti na vprašanje, kaj je darwinizem, odgovoril je o izkušnjah evolucije v svetu in pri nas, o ugotovitvah raziskav sociobiologije kot nove znanstvene panoge, o ponovnih biologov, ki želijo odgovoriti na vprašanje, ali je bila evolucija postopna ali pa skokovita. Naslednji referat je le nakazal položaj znanstveno-raziskovalnega dela v Sloveniji in možnosti njegovega razvoja v Jugoslaviji. Spomnil je na nove korake sociobiologije, na veliko Pančičevo delo, na začetke krize sodelovanja med vojnama, na hiter razvoj biologije po drugi svetovni vojni. Govoril je o ustanavljanju različnih inštitutov, o širjenju raziskovalne dejavnosti, ki presega meje republik in pokrajin.

Predavatelj je opredelil stanje in možnosti razvoja biološkega izobraževanja in še nekatera neresena vprašanja pouka biologije usmerjenem izobraževanju. Poudaril je enovito idejno usmerjenost in marksistično znanstvenost vzgojno-izobraževalnega sistema, stopnjevanje in kontinuirano povezanost načrtov na vseh stopnjah vzgoje in izobraževanja ter vključevanje sodobne tehnologije v pouk. Opozoril je tudi na vprašanja o notni vzgojno-izobraževalnih programih v osnovni in srednji

šoli, o učbenikih in drugem didaktičnem gradivu. Posebno pozornost sta naslednji dan pritegnila referata: Kultura rastlinskih tkiv, regeneracija tkiva in citoplazme, pomen regeneracije pri rastlinah, nove sorte in velike prednosti kloriranih rastlin ter njihov pomen v genetiki in gospodarstvu.

Zanimiv je bil tudi referat: Interakcija molekul z biološkimi membranami. V vzročni povezavi lipidnih slojev in aktivno ter pasivno propustnostjo celice je predavatelj prikazal najnovejše metode in rezultate pri nas in v svetu.

Poleg plenarnega dela je potekal program kongresa v 12 sekcijah: morski, sladkovodni, kopenski ekosistemi, zaščita življenjskega okolja, flora in vegetacija, ekologija rastlin, fiziologija in biokemija rastlin, genetika in antropologija, radiobiologija, mikrobiologija in izobraževanje.

Številni referati v posameznih sekcijah so prikazali znanstveno-raziskovalno delo, posebno mladih ljudi, ki se ukvarjajo z raznovrstnimi biološkimi panogami. Še posebno razveseljive so ugotovitve, da se znanstvenoraziskovalno delo vse bolj povezuje z združenim delom.

Sekcija za vzgojo in izobraževanje je združevala učitelje biologije na vseh stopnjah vzgojno-izobraževalnega procesa, znanstvenike in pedagoške svetovalce. Ti so predstavili reformna prizadevanja svojega delovnega področja. Ob tem so opozorili na nujnost povezave biologije v enovito vzgojno-izobraževalni sistem. Dogovorili so se za skupen sestanek delovne skupine biologov, predstavnikov vseh republik in pokrajin, kjer bi na podlagi proučevalnega dela pripravili skupna programska jedra in se dogovorili o celotnem naravoslovlju ter o programih fizike, kemije in biologije.

Iz velikega števila referatov, razprav in drugega so na koncu izoblikovali resolucijo, ki nalaga biologom, da jo spoznajo in jo tudi uresničujejo. Poudarili so, da se mora biologija vse bolj povezovali in vključevati v družbeno dogajanje na vseh stopnjah vzgoje in izobraževanja. Med najpomembnejšimi sklepi resolucije omenimo le nekatere:

— Pripravi je treba medrepubliške načrte za biologijo na vseh stopnjah vzgoje in izobraževanja.

— Zveza bioloških društev in njene članice naj se vključijo v celotno pripravo in izvedbo reforme področja biologije.

— Na vseh stopnjah vzgoje in izobraževanja naj se izoblikujejo skupna programska jedra.

— Število ur za biologijo moramo uskladiti z zakonskimi določili, pri tem pa upoštevati vsebino, metode in oblike dela ter sodelovati pri pripravi izobraževalne tehnologije.

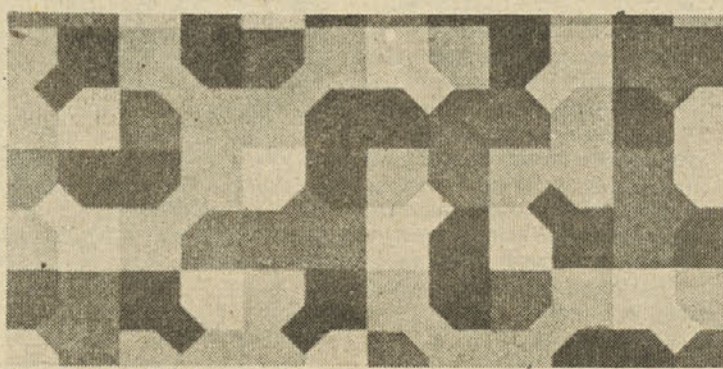
— Pripravi je treba enotne učbenike in jih diferencirati po usmeritvah.

— Izobraževanju učiteljev moramo nameniti več pozornosti tako pri rednem študiju kot pri permanentnem izobraževanju in samoizobraževanju.

— Metodika in didaktika biologije naj bo na vseh visokih šolah enakovredno področje z drugimi.

— Prav bi bilo, če bi se izoblikoval enoten jugoslovanski časopis biologov.

ROMANA JAZBEC

Bruno Munari, Italija — 14. graf. bienale

za boljše
delo

Moč pedagoškega usmerjanja

Neodkrite možnosti v metodologiji

Učinkovitost vzgojno-izobraževalnega dela na osnovni šoli ni odvisna le od usposobljenosti in predanosti posameznih pedagoških delavcev, temveč tudi od organiziranosti kolektivnih pedagoških dejavnikov. Pri tem mislim zlasti na usklajeno delovanje med učiteljskim zborom, učiteljskimi zbori oddelkov, zbori staršev in njihovimi organi in šolskimi skupnostmi. Moč pedagoškega usmerjanja je namreč v tem, kako in na kakšni stopnji organiziranosti se na šoli uveljavljata zanimanje in zavzetost vseh, ki sodelujejo v pedagoškem delu, učitelja, učenca in staršev.

Vse osnovne šole imajo pedagoško usmeritev vsebinsko opredeljeno v letnih delovnih načrtih. Toda načrtovanje ostaja pogosto le pri razvidu nalog, ki naj jih obravnavajo posamezni pedagoški dejavniki. Premalo izoblikovana pa ostaja metodološka značilnost pri delovanju teh, ki sodelujejo, ker se v problematiko pedagoškega vodenja premalo poglobljamo. Za to niso krivi le pedagoški vodje ali izvajalci nalog. Pedagoški delavci na šoli so se usposobili predvsem za načrtovanje vzgojno-izobraževalnega dela, ne pa za celotno organizacijsko zasnovano, ki zahteva usklajeno delo strokovnih in samoupravnih organov. Zaradi tega bi kazalo proučiti dosežane izkušnje in spopolniti napotila za metodologijo dela strokovnih in samoupravnih organov.

Temu bi bili kos priznani pedagogi, andragogi in organizatorji, ki bi na podlagi izkušenj postavili utemeljena in teoretično zasnovana napotila. Oglejmo si tale primer: Na neki šoli imajo npr. izvršne strokovno usposobljene in predane pedagoške delavce, ki zelo dobro opravljajo svoje vzgojno-izobraževalno delo. Ali že iz tega lahko sklepamo, da učitelji te šole dobro sodelujejo, da so doseženi visoki vzgojni uspehi, da je pedagoška dejavnost strokovnih organov na zavirljivi ravni? ... Nikakor! Vse to je odvisno od metodološke razvitenosti kolektivnega pedagoškega delovanja.

Pogosto je načrtovanje vsebinskega dela učiteljskega kolektiva tudi premalo jasno, presplošno. Izhodišča in smernice za dejavnost med letom ne izhajajo iz zmeraj iz določenih ugotovitev, iz problematike, ki je na šoli pereča, najočitnejša in zahteva rešitve. Tako je prizadeto načelo kontinuitete dela; vsebina dela pa je zasnovana preveč teoretično.

Zasnovana vsebina ne vodi k razčlenjenju problemov, k poenotenju akcij, k preoblikovanju načina dela, k spreminjanju stanja. Delovna usmeritev strokovnih organov je sicer družbeno aktualizirana, toda premalo določeno opredeljena ali prilagojena reničnemu položaju na šoli. Pri marsikaterih načrtih pedagoške dejavnosti je očitno, da je vsebina dela učiteljskega zbora ločena od dela drugih pedagoških dejavnikov. Gotovo pa je, da bi morale biti niti osrednjega strokovnega organa vključene tudi v delo zbora staršev in v delo njegovega sveta. Pa tudi šolska skupnost ne more sprejemati in uresničevati povsem »suverenega« delovnega načrta. Če

si je npr. šola zastavila kot eno izmed bistvenih nalog »spremeniti delovne in učne navade učencev«, ne bo o tej zadevi sklepal le učiteljski zbor. Pedagoški učinek bo šola dosegla le če se bodo vzajemno in sočasno odzvali vsi subjekti na šoli; torej tudi učenci v svojih samoupravnih skupnostih in starši. Tako bi morali razumeti usklajenost in operativnost pri reševanju pedagoških problemov na šoli.

Neredko nastaja vprašanje, kako se lotiti kakšnega problema. Ni še dovolj, če problem posplošimo in ga uvrstimo med pedagoške naloge. Vse prej kot temeljit način reševanja problema je npr. tole: Pedagoški problem zaznamo in ga akceptiramo, preštudiramo literaturo, sprejememo sklepe na seji učiteljskega zbora.

Bolj poglobljena in operativna bo morda naslednja pot: Razčlenimo problem, na katerega so opozorili učitelji (učenci, starši); team pedagoških delavcev naj npr. izdela anketni vprašalnik za učence in starše, zbere ugotovitve, podatke o subjektivnih in objektivnih okoliščinah pedagoškega pojava. Nato naj razčleni pojav v primerjavi med učnimi stopnjami in učnimi predmeti...

Poiščimo teoretične in praktične ugotovitve v literaturi! Če je mogoče, naj sodeluje pri obnavnavi še pedagog, psiholog ali socialni delavec. Šele tako pripravljeno gradivo z določenimi predlogi obravnavamo z učiteljskim kolektivom. Vse premalo pa bo, če bomo sprejeli zadolžitve, kako naj delujejo učitelji, da bi spremenili pedagoško stanje. Določiti moramo še druge, ki bodo enakopravno in odgovorno pomagali reševati problem. Ne pozabimo na samoupravo učencev in staršev. Pa tudi šolske organizacije in drugi dejavniki naj sodelujejo v pedagoški akciji! V določenem roku pa moramo učiteljski zbor obvestiti, kako se zamisel uresničuje.

Prav zaradi tega niso pedagoški delavci naklonjeni povsem ločenemu študiju z vsebino, ki ne upošteva problemov, s katerimi se ubadajo pri vzgojno-izobraževalnem delu.

Pri načrtovanju dejavnosti strokovnih organov in delovanju drugih subjektov na šoli ni metodološko učinkovito, če začnemo snovati pedagoško delo individualno (pedagoške dejavnosti po oddelkih, po posameznih interesnih dejavnostih...). Prav to sila k naključni intuitivnosti, spontanosti in večtirnosti. Delovni načrt šole bi lahko tako postal sinteza individualnih načrtov.

Ker pa v tem primeru to ne sme biti, je ponavadi povsem ločen, nefunkcionalen dokument. Zato mora nastati najprej skupna zasnova z določeno opredeljeno usmeritvijo in cilji; na tem temeljijo individualni načrti. In še to: splošno znano je, da smo poleg izobraževalne funkcije še vse premalo uveljavili vzgojno poslanstvo osnovne šole. Učitelji pa posamično — brez organiziranih dejavnikov na šoli — tega ne bodo uspešno uresničevali. Prav v metodah dela učiteljskega kolektiva in drugih pedagoških subjektih so še nekatere neodkrite možnosti.

LUDVIK BRUMEC

Novi pogledi, drugačno ocenjevanje

Preverjanje znanja in opisno ocenjevanje učencev pri zdravstveni vzgoji za SVIO

Novi predpisi o preverjanju in ocenjevanju znanja in napredovanja učencev so opredeljeni v zakonu o usmerjenem izobraževanju (Uradni list SRS, št. 5-265-81 z dne 13. 2. 1981), podrobneje pa v pravilniku o preverjanju in ocenjevanju znanja učencev. Ta pravilnik terja večjo demokratizacijo odnosov učencev učitelju in hitrejšo uresničevanje temeljnih smotrov srednjega usmerjenega izobraževanja. Nakazani koraki h korenitejšim spremembam o ocenjevanju napredka in razvoja učencev na vseh vzgojno-izobraževalnih področjih.

Bistvena novost ocenjevanja pri zdravstveni vzgoji je tristo-penjska opisna ocenjevalna lestvica (18. člen pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja učencev), in sicer: zelo uspešno, uspešno, manj uspešno.

Nova lestvica ocenjevanja znanja se uvaja pri zdravstveni vzgoji zato, ker je prav pri tem predmetnem področju najbolj očitno, da tradicionalne ocene ne ustrezajo zaradi selektivne moči. K temu je prispeval tudi razvoj predmetnih področij, ki presega nekdanje pojme o smotrih, vsebini in nalogah zdravstvene vzgoje. Ob tem je treba poudariti, da so zastareli pogledi na vlogo zdravstvene vzgoje in uporaba zastarelih metod in oblik dela tudi nezdržljivi z novimi spoznanji ocenjevanja. Zato mora biti nova ocenjevalna lestvica tudi pri zdravstveni vzgoji spodbuda za sodobnejšo organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa.

Čeprav je tudi pri zdravstveni vzgoji, ki prehaja na novo ocenjevalno lestvico element znanja sestavina ocenjevanja, za katerega veljajo znani načini preverjanja: ustno spraševanje, testiranje znanja v raznih oblikah, pa imajo pri tem predmetu pomembno vlogo tudi nekatere lastnosti. Učencev uspeh ocenjujemo v celoti, to je z objektivnimi metodami preverjanja, ki pokažejo natančno mejo med vplivom subjektivnih elementov in resničnim znanjem. Objektivne metode in tehnike so vse tiste, ki imajo vnaprej natančno določen ključ ovrednotenja delov posameznih nalog in celote (NOT, referati, praktični izdelki in drugo). Celostno ocenjevanje upošteva učencevo sodelovanje v vzgoj-

no-izobraževalnem procesu, obseg in kakovost znanja, razvoj njegovih sposobnosti, prizadevnost, napredek, razvoj njegovih učnih in delovnih navad, sposobnost za uporabo pridobljenega znanja in njegovo vzgojenost (3., 4. in 5. člen pravilnika o ocenjevanju in napredovanju učencev) in še posebno zanimanje za predmetno področje tudi zunaj šole.

S tristo-penjsko ocenjevalno lestvico ocenjujemo učencev uspeh, ne pa njegovih posameznih odgovorov. Zato učitelj sproti spremlja in beleži učencevo znanje, njegov napredek in razvoj, pa tudi vse okoliščine, ki vplivajo na učencevo uspešnost. O tem naj učitelj vodi posebno dokumentacijo (beležka, list).

Potrebne podatke spremljanja zapisuje v kratkih besednih formulacijah ali simbolih. Oceno uspeha oblikuje na podlagi takega dokumentarnega spremljanja, iz katerega so vidne vse sestavine ocene. Učitelj naj vodi to dokumentacijo s potrebno pozornostjo in odgovornostjo. Skrbno vodeni zapiski namreč dajejo globalno sliko o stopnji učencevega razvoja in so podlaga za opisno oceno.

Pri ocenjevanju učencevega napredka in razvoja moramo upoštevati tudi to, koliko je učenec dosegel glede na svoje sposobnosti. Pri tem je merilo uspeha predvsem učencev napredek. Ni pravila o tem, v kakšnem razmerju je treba pri oblikovanju globalne ocene upoštevati ena in druga merila. To je odvisno od stopnje šolanja in zanj značilnih vzgojno-izobraževalnih smotrov pri predmetu, marveč tudi od posameznega učenca. Zato na podlagi elementov, ki smo jih dobili pri spremljanju, oblikujemo oceno uspeha

pri predmetu individualno glede na učenca, pri tem pa upoštevamo vse njegove specifičnosti.

Nova ocenjevalna opisna ocena poudarja načelo, da ocenjujemo znanje, ne pa neznanje. Ta lestvica nima negativne ocene. Vse tri ocene so pozitivne in so odsev resničnega stanja v praksi. Tako kot je v življenju več dobrega, povprečnega, sprejemljivega, kadar imamo v mislih celoti z več elementi, je tudi pri vrednotenju uspešnosti učencev.

Za boljše in popolnejše razumevanje je treba osvetliti pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja učencev z različnih vidikov. Upoštevati moramo:

— družbene cilje ocenjevanja in napredovanja učencev, ki pomenijo bistven poseg v pedagoško prakso. Družbeni dokumenti postavljajo odločno zahtevo po velji učinkovitosti izobraževanja na vseh stopnjah;

— psihološke osnove, ki navajajo učencevo sposobnost, prizadevnost, napredek (1. člen pravilnika). To pomeni, da ocenjujemo razvoj osebnosti in ne samo znanje. Učitelj mora delo organizirati tako, da vsak učenec doživlja uspeh, da ta uspeh tudi zazna, temu — to je diferenciaciji in individualizaciji vzgojno-izobraževalnega dela — pa namenimo v naših vzgojno-izobraževalnih organizacijah premalo skrbi;

— pedagoške in sociološke vidike ocenjevanja razvoja in napredovanja učencev. Celoten vzgojno-izobraževalni proces in vse njegove sestavine morajo biti usklajene tudi s stališči in smernicami našega celotnega socialističnega samoupravnega razvoja. Ena od pedagoških komponent vzgojno-izobraževalnih programov je tudi objektivno

preverjanje in ocenjevanje znanja učencev, ki naj pri tem s srednjo sodelujejo. Le tako pripravljamo za prihodnje moupripravljavce.

Temeljno načelo pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja učencev je, da:

— ocenjujemo učencev razvoj in napredek, ne pa neznanje;

— ocenjujemo učenca kot celostno osebnost (upoštevalno načelo kompleksnosti ocenjevanja);

— prehajamo od številčnih opisnim ocenam, ki so splošne in vse tri pozitivne;

— oddelčna skupnost deluje s pravilnikom prave, hkrati tudi nove dolžnosti in odgovornosti pri oblikovanju ocenjevanja;

Težave pri ocenjevanju

Pri opisnem ocenjevanju pojavljajo težave, na katere moramo biti pozorni in jih je treba reševati.

Redno moramo upoštevati materialni, funkcionalni vzgojni vidik znanja učencev. Vprašanja morajo biti vnaprej pripravljena in dialektično zana (vzrok — posledica).

Merila ocenjevanja je potrebno enoznačno opredeliti z operativnimi smotri v časovni razporedi učne snovi. Vsaka priprava vsebuje vse potrebne metode in določila zaključno usmerjenem izobraževanju.

Ocene naj bodo opisne, dodatnih znakov.

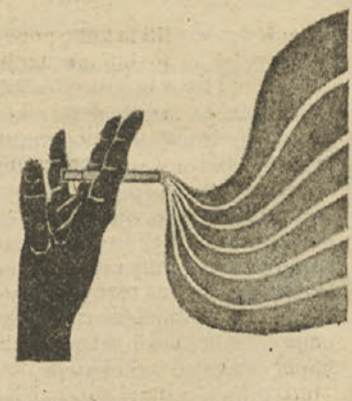
Pri ocenjevanju moramo biti neustrezne elemente ocene, kot so disciplina, demokratični in nesamoupravni odnosi in podobno.

Učitelj se mora za preverjanje in ocenjevanje temeljito pripraviti in upoštevati kdo, kdaj, koliko, kako?

Njegova naloga ni le, da učenca zbudi skrb za zdravstveni razvoj, temveč tudi, da spodbuja in vzgaja tako, da znanj skrbi za svoje zdravje.

Tudi učenceva skrb za zdravje mora biti sestavni del njegove ocene.

ROMANA JAZBEC

Značilno učinkovanje tobakovega katrana na dihalni pota in pljuca: pogostni posledici sta kronični faringitis in bronhitis, usodna posledica pa pljučni rak. V desetih letih se priplepi na sluznico dihalnih poti kilogram tobakovega katrana. Kadilci, spomnite se, da kajenje ogroža vaše zdravje, pa tudi življenje!

Pet naravoslovnih dni o prehrani

V prvih razredih usmerjenega izobraževanja je pet šolskih dni namenjenih naravoslovnim dejavnostim.

Na Pedagoški šoli v Mariboru smo se odločili za interdisciplinarno obravnavo ene od predlaganih tem programa UNESCO, to je prehrana. Da smo lahko temo obdelali z vseh vidikov, smo pri izpeljavi sodelovali učitelji biologije, kemije, fizike, geografije, zdravstvene vzgoje, samoupravljanja s temelji marksizma, gospodinjstva in osnovne tehnike in proizvodnje. Predlog programa so obravnavali tudi predstavniki učencev.

Naravoslovne dni smo enakomerno razdelili na vse šolsko leto.

Prvi dan, ko smo obravnavali temo Človek in hrana, smo učencem v uvodnem delu predstavili program vseh naravoslovnih dni, posebno natančno pa delo posameznih interesnih skupin prvega dne. Seznanili smo jih tudi s smotri, ki smo jih želeli uresničiti pri obravnavi zastavljenih problemov. Povedali smo jim, da si bodo pridobivali širšo izobraževalno podlago, razvijali odgovoren odnos do dela, delovnih in drugih ustvarjalnih sposobnosti in navad in se učili za delo, samoupravne odnose in osebo

življenje. Naučili se bodo delati poskuse in se privajali na laboratorijsko delo, hkrati pa si poglobljali teoretično znanje o naravnem in delovnem okolju in spoznavali, kako potrebno je varstvo človekovega okolja.

Po skupnem uvodnem delu so učenci delali v interesnih skupinah, v katerih so obravnavali teme: Prehranjevalne verige in spleti v ekosistemu (biologija), Uporaba umetnih gnojil in biocidov v kmetijstvu (kemija), Posledice načrtnega in nenaprtnega človekovega posega v naravo (aktualizacija: analiza srednjeročnega načrta za kmetijstvo v občini Maribor) geografija, Pomen pravilne prehrane za človekovo zdravje (zdravstvena vzgoja), Priprava hrane, ohranjanje in konzerviranje živil (gospodinjstvo), Hrana kot vir človekove energije (fizika), Uporaba mehanizacije v kmetijski proizvodnji (osnovne tehnike in proizvodnje).

Po teoretičnem in eksperimentalnem delu je v posameznih skupinah sledila sinteza novih spoznanj.

Učenci so si po posameznih interesnih skupinah ogledali akvarij, razstavo gob in mlekarstvo.

Drugi dan je bil na sporedu

ogled obratov predelovalne industrije v Mariboru in bližnji okolici. Na teh ekskurzijah so se učenci seznanili s tehnološkimi procesi predelave in priprave živil in s samoupravno organiziranostjo v delovnih organizacijah (povezava s samoupravljanjem s temelji marksizma).

Možnosti prehranjevanja v izrednih razmerah (povezava z obrambo in zaščito), to je bil naslov teme tretjega naravoslovnega dne. V domu za splošno ljudsko obrambo in družbeno samosaščito v Pekrah so si učenci ogledali filme o pripravi zasilnih bivališč v naravi in o možnostih prehranjevanja z užitnimi divjimi rastlinami in živalmi.

Četrty dan smo namenili gozdu, in sicer njegovemu pomenu za ekologijo in gozdarstvo. Spregovorili smo o gozdnih škodljivcih in njihovem zatiranju in gozdnih požarih. Učenci so spoznavali najpomembnejše živalske in rastlinske vrste, ki živijo v naših gozdovih ali pa jih sestavljajo (poudarek na užitnih in zdravilnih rastlinah).

Spoznanja, ki smo si jih pridobili na vseh štirih naravoslovnih dneh, so učenci strnili peti dan.

Pri organizaciji in izvedbi naravoslovnih dni so zelo uspešno sodelovali učenci višjih razredov,

predvsem naravoslovnomo-matične smeri.

S programom in dosežki bili zadovoljni tako učenci učitelji, zato podpiramo uvajanje takih dejavnosti v usmerjenem izobraževanju.

V povezavi s tematiko, obnavano v naravoslovnih dneh, učenci biološkega in kemijskega krožka pripravili v tednu mladi razstavo z naslovom: Ključni problemi človeštva: naselje, hrana, energija, zdravje in nje. Razstava je z besedilnimi kama in naravnimi gradivom kazovala: naraščanje in padece naraščanja populacije veka, človekove pravice in možnosti za življenje v čistem okolju, prizadevanja za varstvo naravnih kulturne rastline (predvsem riče), semena in živila iz različenih rastlin, vrste in način rabe umetnih gnojil in biocidov, možnosti človekovega prehranjevanja v izrednih razmerah (užitne travniške, gozdne line in kopenske ter sladkorni živali).

Razstava je zbudila veliko zanimanja med učenci in učitelji šole, pohvalili pa so jo tudi učenci biologije in kemije osnovne šole mariborskega območja.

MILENKA KURALT

Nova spoznanja — za boljše umsko delo

Nekaj izkušenj Zavoda SR Slovenije za produktivnost dela o uporabi tehnike miselnih vzorcev

V množici ustnih in pisnih informacij postajajo sprejem, obravnavanje, zapomnitev, priklic in posredovanje informacij čedalje težja in zahtevnejša naloga. Z njo se ukvarjajo udeleženci raznih oblik prenosa znanja, kot so izobraževanje, informacije, svetovanje itd. Smoter prenosa znanja je uporaba tega znanja za pospeševanje dela. Ta smoter v komunikacijskem procesu urešnjuje uporabniki znanja. Ali pa za to nalogo dovolj usposobljeni?

Nova spoznanja o delovanju uma nam povedo, da so človekovi možgani izjemen potencial, ki ga v povprečju izrabljamo komaj en odstotek.¹ Za razliko od drugih virov, ki jih je z uporabo vse manj, je človeški um neizrabljiv naravni vir. Bolj kot ga uporabljamo, več ga je. Spriče teh ugotovitev so prizadevanja za boljše produktivnost umskega dela smotrna in več kot spodbudna.

Produktivnost umskega dela lahko izboljšamo, če obnovimo naše znanje o delovanju uma in njegovih zmognostih in si pridobimo tehnike, ki v skladu z novimi spoznanji omogočajo učinkovitejšo umsko delo. Ena izmed takšnih tehnik je tehnika miselnih vzorcev (TMV). Razvila jo je britanska skupina za učne metode (Learning Methods Group). Naši javnosti jo je prvi predstavil Zavod SR Slovenije za produktivnost dela s pobudo, ki jo je delal RTV Ljubljana, da je v okviru akcije Zveze sindikatov Slovenije: Človek—delo—produktivnost, pripravila slovensko priredbo oddaj britanske proizvodnje BBC: Delajz glavo, ter s pobudo za prevod knjige avtorja T. Buzana z istim naslovom, ki je izšel pri DDU Univerzum 1980 v Ljubljani.² TMV smo delavci zavoda preskusili pri svetovalnem delu in jo razvili za različne uporabe. V prizadevanju za uvajanje tega znanja, v praksi je Zavod SR Slovenije za produktivnost dela organiziral štiri javne seminarje o produktivnosti umskega dela, pet seminarjev v okviru internega izobraževanja za delovne organizacije in delovno preučevanje, na katerem so udeleženci seminarjev predstavili različne uporabe TMV, kot so jih dobili preskusili in razvili pri individualnem in skupinskem delu.

Predstavitev uporabe TMV je bila vključena v seminar za mlade svetovalce, ki ga je organizirala poslovna skupnost za svetovanje v Sloveniji, in v seminar za učitelje Centra srednjega usmerjenega izobraževanja v Ptuj. Seminar o produktivnosti umskega dela obsega predstavitev nekaterih novih spoznanj o delovanju uma in umskih sposobnostih, izhodišča za povečanje produktivnosti umskega dela, obravnavo informacij s pomočjo TMV, napotke za učinkovito branje, beleženje informacij in študij, osnove za razvijanje ustvarjalnega mišljenja in vaje za različne uporabe TMV pri individualnem in skupinskem delu.

Namen tega prispevka je na kratko predstaviti TMV, nekaj izkušenj o možnostih in rezultatih uporabe TMV in nakazati pozitivne spremembe, ki naj bi jih na različnih področjih spodbudila nova spoznanja o umskih procesih.

Kaj so miselni vzorci?
Možgani kot samoorganizacijski informacijski sistem omogočajo samodejno organiziranje sprejetih informacij. To samodejno usmerjenost k organiziranju informacij lahko v smislu višje produktivnosti umskega dela podpremo, če bistvene informacije, ki jih želimo vskladiti v naš spomin, organiziramo tako, kot to počne naš um. To dosežemo s pomočjo miselnih vzorcev. Miselni vzorci so grafični zapis smiselnega organiziranja med seboj povezujočih se bistvenih informacij.

besed. Izhodiščna ideja je v središču. Okrog nje nizamo ključne besede in jih povezujemo v logično organsko celoto in tako sledimo naravnemu povezovalnemu postopku umskega procesa, ki ni zgolj linearen, temveč predvsem vzorčen. Miselnemu vzorcu lahko dodajamo nove informacije, iščemo nove povezave med bistvenimi informacijami in jih zaznamujemo z različnimi grafičnimi znaki. Vizualnost in izjemnost miselnega vzorca podkrepimo še z barvami in simboli; tako omogočimo odlično predstavljivost, zapomnitev in hiter priklic. Miselni vzorec izredno spodbuja vizualni spomin (99,6%), upošteva pa tudi druge lastnosti spomina, in sicer:

— Smiselno povezane besede si boljše zapomnimo kot nepovezane. Miselni vzorec vsebuje logično povezane ključne besede.
— Izjemnost povečuje zapomljivost. Barve, simboli, vizualnost in sama struktura vzorca delujejo izjemno za razliko od linearnega zapisa.
— Sposobnost priklica po sprejetju informacij se zveča, nato naglo upade. 80% podrobnosti pozabimo v 24 urah. Miselni vzorec omogoča hitro in učinkovito ponavljanje predvsem bistvenih informacij v logični povezavi, podkrepilni z izjemnostjo.

Možnosti uporabe miselnih vzorcev
Z miselnim vzorcem sledimo svojemu miselnemu procesu ali miselnemu procesu drugih npr. pri zbiranju zamisli, reševanju problemov, načrtovanju raznih dejavnosti pri lastnem ali skupinskem delu, pri oblikovanju zasnov za predavanja, za pisanje raznih besedil in povzetkov besedil, pri oblikovanju osebnih zapiskov, izhodišč za razpravo in sklepov razprave, pri študiju itd. S pomočjo miselnega vzorca spodbujamo organiziranje miselnega procesa pri individualnem in skupinskem delu in naš odnos do bistvenih informacij (analitičen, sintetičen, ustvarjalen itd.) v tem procesu.

Naše izkušnje
Izkušnje delavcev Zavoda SR Slovenije za produktivnost dela ter vrnitvene informacije udeležencev seminarjev o produktivnosti umskega dela in drugih uporabnikov TMV kažejo, da bi širša uporaba novih spoznanj o naših umskih sposobnostih in delovanju uma in uporaba TMV lahko spodbudila višjo produktivnost umskega dela na raznih področjih, in sicer:

Vzgoja in izobraževanje predšolskih otrok
Do nedavnega je prevladovalo mnenje, da so umske sposobnosti pri človeku predvsem genetsko porojene. Nova spoznanja o razvoju možganov, ter o umskih procesih pa dajejo večji pomen spodbudnemu okolju v prvih devetih mesecih pa do treh let otrokovega življenja. Otrok do treh let še zdaleč ni tako »nemočno in nesposobno malo bitje«, kot mnogi napačno sodijo o njem, temveč bitje z izrednimi učnimi, spominskimi in intelektualnimi prednostmi, ki se uči z neverjetno lahkoto. Zato je izjemno pomembno, kaj storimo za razvoj otrokovih možganov v tem razdobju. Masaru Ibuka, predsednik in ustanovitelj znane japonske proizvodnje Sony, ter ustanovitelj japonskega združenja za razvoj možganov, je z enaindesetimi leti napisal knjigo: Otroški vrtec prepozno.³ Kot pravi sam je to knjigo napisal, da bi omogočil staršem, da poskrbijo za mlade možgane, ki bodo odgovorni za svet.⁴ Lahko se vprašamo, kaj vedo pri nas o teh spoznanjih mladi starši ter vzgojitelji v otroškem varstvu!

Vzgojno-izobraževalni procesi
V zakonu o usmerjenem izobraževanju smo kot temeljni

družbeni smoter uzakonili usposabljanje za trajno razvijanje znanja, torej za trajno izobraževanje. Do nedavnega je prevladovalo mnenje, da umske sposobnosti, potem ko dosežejo svoj vrh med 18 in 25 letom začno upadati. Nova spoznanja o umskih sposobnostih pa potrjujejo, da le-te po 25 letu ne upadajo, če jih stalno spodbujamo.² Trajnemu izobraževanju se s tem spoznanjem odpirajo nove razsežnosti. Za vse udeležence v izobraževalnih procesih pa zato postaja pomembno tudi vpraša-

svoj sedež v desni polobli možganov. Verjetno od rojstva dalje enakovredno uporabljamo oba pola možganov. Na osnovi te naravne danosti se učimo v zgodnjem otroštvu z neverjetno lahkoto in veliko zmogljivostjo. Nato pa pod vplivom okolja in vzgojno-izobraževalnih procesov, ki se ponavadi usmerjajo predvsem v spodbujanje leve možganske poloble (branje, pisanje, matematika, logika, analiza itd.) le-ta prevzame vodilno vlogo in postopoma utiša desno poloblo (vizualnost, ritem, glas-

ba, kreativnost, sinteza itd.) Tako npr. Ornstein meni, da z zanemarjanjem desne polovice naše zavesti zapravljamo še neizčrpane možnosti za ustvarjalno delo ter reševanje problemov.

Celostna izobrazba bi verjetno morala dati enak poudarek verbalno-analitičnemu in estetsko-sintetičnemu mišljenju in temu primerno vključevati v programe izobraževanja likovni in glasbeni pouk ter šport. Številni preskusi izobraževalnih programov, ki so odmerili enako število ur umetniškemu delovanju potrjujejo, da je spodbujanje desne možganske poloble ugodno vplivalo na učne uspehe s področja leve poloble. Če bi to naravno danost bolj upoštevali bi te prav gotovo omogočalo tudi razvijanje skladne osebnosti. Ta nova spoznanja so pri oblikovanju izobraževalnih programov že upoštevali tudi nekatere šole za vodilne delavce v

Evropi in ZDA. Naš športni novinar Milan Maver pa nam npr. sporoča,⁶ da so spoznanja o pomembnosti desne možganske poloble prodrla v Zvezo profesionalnih učiteljev za smučanje v ZDA, ki je v sodelovanju z vrsto znanstvenih institucij razvila novo metodo učenja smučanja ATM.⁶

Tudi TMV z grafičnimi prikazi in barvami močno vključuje vizualni spomin in tako spodbuja delovanje desne možganske poloble.

Vrnitvene informacije udeležencev seminarjev o produktivnosti umskega dela potrjujejo, da lahko miselne vzorce smotrno in učinkovito vključujemo v učne ure in s tem uvajamo študente v rabo le-teh tudi pri učenju. Miselni vzorec, ki ga z barvami rišemo na šolsko tablo ali na razpet papir, omogoča zapisovanje bistvenih informacij iz učne ure. Ob koncu ure ga lahko uporabimo tudi za prvo, tako pomembno ponavljanje za zapomnitev informacij. Iskanje ključnih besed, tj. bistvenih informacij in oblikovanje le-teh v miselni vzorec lahko uporabljamo kot odlično vajo pri pisni ali ustni obnovi raznih besedil. Uporaba TMV je nova, je tudi privlačna in zabavna, povečuje zbranost in omogoča hiter sprejem, zapomnitev, priklic in posredovanje informacij. Učitelju z nekoliko domiselnosti daje veliko didaktičnih možnosti. Mnogi dijaki ter študentje jo že uporabljajo pri učenju, vendar menijo, da bi širšo uporabo dosegli le, če bi TMV uporabljali tudi učitelji pri učnih urah.

Izjemno dobre rezultate so s TMV dosegli nekatere vzgojno-izobraževalne organizacije, ki pomagajo otrokom z učnimi težavami in njihovim staršem.⁷

Svetovanje in informiranje
Delavci Zavoda SRS za produktivnost dela uporabljamo TMV pri svetovalnem delu v delovnih organizacijah. S TMV našim naročnikom hitro in učinkovito naročnikom predstavimo

delo zavoda in posamezne svetovalne teme, analizo stanja in zamisli o načinu reševanja problemov, vodimo razpravo pri skupinskem delu, kjer oblikujemo rešitve, ter zapisujemo rezultate teh razprav v dnevnikih dela. Tako skrbimo poročila zgolj na bistvene informacije, ki si jih naši naročniki lažje zapomnijo, priključimo in z njimi seznanjajo druge. Ob vsem tem si, seveda, želimo, da bi se tudi obsežna gradiva za delegate sčasoma le usposobila za hitro, učinkovito in z vizualnimi pripomočki (grafičnimi prikazi) podprto informacijo in tako le posodobila način komuniciranja.

Naj ob koncu tega zapisa omenim, da nam nova spoznanja o našem umu povedo nekaj novega tudi o nas samih in drugih to kar pa lahko pripomore k izboljšanju medosebnih odnosov in večji strpnosti v dogovornem osvoboditvi o izrednih, a neizrabljenih zmognostih našega uma, naj nas spodbuja k trajnemu učenju ter nas motivira za delo.

Literatura:
1. Buzan Tony: Make the most of your mind. Pen books, London, 1981 (2. izd.)
2. Buzan Tony: Delajz glavo. Dopisna delavska univerza, Univerzum, Lj. 1980.
3. Ibuka, Masaru: Kindergarten too late. Fireside book, New York, Simon and Schuster 1980 (2. izd.)
4. Glej poglavje 10: Servan Schreiber: Svetovni izziv. Globus, Zagreb, 1980.
5. Trstenjak dr. Anton: Psihologija ustvarjanja, Lj. Slovenska matica, 1981, s. 133.
6. Abraham Horst: ATM (American Teaching Method), Smučanje, 3 (1981), št. 1-2 Dec. s. 20-23. Glej tudi v isti številki Milan Maver: Kdo je Horst Abraham? s. 20 in 21.
7. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana. Vzgojna posvetovalnica, Novo mesto.

ANA JENKO

delo zavoda in posamezne svetovalne teme, analizo stanja in zamisli o načinu reševanja problemov, vodimo razpravo pri skupinskem delu, kjer oblikujemo rešitve, ter zapisujemo rezultate teh razprav v dnevnikih dela. Tako skrbimo poročila zgolj na bistvene informacije, ki si jih naši naročniki lažje zapomnijo, priključimo in z njimi seznanjajo druge. Ob vsem tem si, seveda, želimo, da bi se tudi obsežna gradiva za delegate sčasoma le usposobila za hitro, učinkovito in z vizualnimi pripomočki (grafičnimi prikazi) podprto informacijo in tako le posodobila način komuniciranja.

Naj ob koncu tega zapisa omenim, da nam nova spoznanja o našem umu povedo nekaj novega tudi o nas samih in drugih to kar pa lahko pripomore k izboljšanju medosebnih odnosov in večji strpnosti v dogovornem osvoboditvi o izrednih, a neizrabljenih zmognostih našega uma, naj nas spodbuja k trajnemu učenju ter nas motivira za delo.

Literatura:
1. Buzan Tony: Make the most of your mind. Pen books, London, 1981 (2. izd.)
2. Buzan Tony: Delajz glavo. Dopisna delavska univerza, Univerzum, Lj. 1980.
3. Ibuka, Masaru: Kindergarten too late. Fireside book, New York, Simon and Schuster 1980 (2. izd.)
4. Glej poglavje 10: Servan Schreiber: Svetovni izziv. Globus, Zagreb, 1980.
5. Trstenjak dr. Anton: Psihologija ustvarjanja, Lj. Slovenska matica, 1981, s. 133.
6. Abraham Horst: ATM (American Teaching Method), Smučanje, 3 (1981), št. 1-2 Dec. s. 20-23. Glej tudi v isti številki Milan Maver: Kdo je Horst Abraham? s. 20 in 21.
7. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana. Vzgojna posvetovalnica, Novo mesto.

ANA JENKO

Nov učbenik za zoologijo

Založba Školska knjiga iz Zagreba je izdala bogato ilustriran in izčrpen učbenik zoologije nevretenčarjev v dveh delih — Biologija nižih avvertebrata in Biologija viših avvertebrata — ki ga je napisal profesor dr. Ivo Matoničkin. Prvi del obsega 698 strani, drugi pa 642. Oba dela sta opremljena s številnimi slikami in preglednicami.

Ker upošteva učbenik nove vidike razlaganja, je snov obdelana tudi z družbenega vidika. Snov je obdelana interdisciplinarno, ob upoštevanju ekologije, geologije, filogenije, biogeografije, agronomije, veterine itd. Avtor je povsod, kjer je le bilo mogoče, uporabil sodobno razlago, in sicer tako, da je upošteval vedno in povsod korelacijo med človekom, družbo in okoljem. S tem naj bi bila poudarjena recentna zoološka znanost v nasprotju s tradicionalno, ki je bila največkrat brez konkretnega vrednotenja in uporabe v družbi in se je zgubljala predvsem v opisih zunanje in notranje zgradbe.

Velika prednost učbenika je, da upošteva pisec tudi zglede iz živalstva v Jugoslaviji. Za to delo je bilo treba pregledati ogromno virov, ki jih avtor tudi navaja v obsežni bibliografiji ob koncu obeh knjig.

Posamezne navedbe iz teh dveh delov so zelo pomembne tudi za splošno ljudsko obrambo in zaščito. Tu so omembe vredna besedila o protozoih, ki povzročajo nevarne bolezni, o človeških in živalskih parazitih, o izkoriščanju nevretenčarjev za hrano v izrednih razmerah, o škodljivcih

na rastlinstvu in njihovem zatiranju — vse to pa je izredno pomembno za življenje v posebnih razmerah.

Pri opisovanju posameznih živalskih skupin je v glavnem upoštevano tole zaporedje: morfologija, sistematika, razmnoževanje, ontogenija in razširjenost živalskih skupin v Jugoslaviji. Opisana so tudi novejša znanstvena odkritja s teh področij.

Na koncu vsakega dela učbenika je obsežen popis virov, ki so lahko biologu v pomoč, če se želi izpopolniti na kakšnem ožjem področju.

Za razumevanje vseh ekoloških dogajanj in človeških vplivov na naravo in na posamezne ekosisteme je nujno čim boljše poznavanje živalstva in rastlinstva. S tega vidika je v tem delu živalstvo odlično obdelano. Za lažje dojetje so vsem poglavjem dodane bogate ilustracije in številni grafični prikazi. Tudi pri tem so uporabljeni najnovejši viri.

Z izdajo tega učbenika se je zapolnila velika vrzel v visokošolski strokovni literaturi, ne samo v socialistični republiki Hrvaški, temveč tudi v Sloveniji in v Jugoslaviji. Namenjen je predvsem študentom biologije na fakultetah in pedagoških akademijah, pedagoškim delavcem biologom v usmerjenem izobraževanju, vsem, ki se zanimajo za zoologijo, pa tudi tistim, ki so jim potrebni podrobnejši podatki na kakršnekoli področju zoologije nevretenčarjev.

DR. MARJANCA MARKIČ

delo zavoda in posamezne svetovalne teme, analizo stanja in zamisli o načinu reševanja problemov, vodimo razpravo pri skupinskem delu, kjer oblikujemo rešitve, ter zapisujemo rezultate teh razprav v dnevnikih dela. Tako skrbimo poročila zgolj na bistvene informacije, ki si jih naši naročniki lažje zapomnijo, priključimo in z njimi seznanjajo druge. Ob vsem tem si, seveda, želimo, da bi se tudi obsežna gradiva za delegate sčasoma le usposobila za hitro, učinkovito in z vizualnimi pripomočki (grafičnimi prikazi) podprto informacijo in tako le posodobila način komuniciranja.

Naj ob koncu tega zapisa omenim, da nam nova spoznanja o našem umu povedo nekaj novega tudi o nas samih in drugih to kar pa lahko pripomore k izboljšanju medosebnih odnosov in večji strpnosti v dogovornem osvoboditvi o izrednih, a neizrabljenih zmognostih našega uma, naj nas spodbuja k trajnemu učenju ter nas motivira za delo.

Literatura:
1. Buzan Tony: Make the most of your mind. Pen books, London, 1981 (2. izd.)
2. Buzan Tony: Delajz glavo. Dopisna delavska univerza, Univerzum, Lj. 1980.
3. Ibuka, Masaru: Kindergarten too late. Fireside book, New York, Simon and Schuster 1980 (2. izd.)
4. Glej poglavje 10: Servan Schreiber: Svetovni izziv. Globus, Zagreb, 1980.
5. Trstenjak dr. Anton: Psihologija ustvarjanja, Lj. Slovenska matica, 1981, s. 133.
6. Abraham Horst: ATM (American Teaching Method), Smučanje, 3 (1981), št. 1-2 Dec. s. 20-23. Glej tudi v isti številki Milan Maver: Kdo je Horst Abraham? s. 20 in 21.
7. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana. Vzgojna posvetovalnica, Novo mesto.

ANA JENKO

Nov učbenik za zoologijo

Založba Školska knjiga iz Zagreba je izdala bogato ilustriran in izčrpen učbenik zoologije nevretenčarjev v dveh delih — Biologija nižih avvertebrata in Biologija viših avvertebrata — ki ga je napisal profesor dr. Ivo Matoničkin. Prvi del obsega 698 strani, drugi pa 642. Oba dela sta opremljena s številnimi slikami in preglednicami.

Ker upošteva učbenik nove vidike razlaganja, je snov obdelana tudi z družbenega vidika. Snov je obdelana interdisciplinarno, ob upoštevanju ekologije, geologije, filogenije, biogeografije, agronomije, veterine itd. Avtor je povsod, kjer je le bilo mogoče, uporabil sodobno razlago, in sicer tako, da je upošteval vedno in povsod korelacijo med človekom, družbo in okoljem. S tem naj bi bila poudarjena recentna zoološka znanost v nasprotju s tradicionalno, ki je bila največkrat brez konkretnega vrednotenja in uporabe v družbi in se je zgubljala predvsem v opisih zunanje in notranje zgradbe.

Velika prednost učbenika je, da upošteva pisec tudi zglede iz živalstva v Jugoslaviji. Za to delo je bilo treba pregledati ogromno virov, ki jih avtor tudi navaja v obsežni bibliografiji ob koncu obeh knjig.

Posamezne navedbe iz teh dveh delov so zelo pomembne tudi za splošno ljudsko obrambo in zaščito. Tu so omembe vredna besedila o protozoih, ki povzročajo nevarne bolezni, o človeških in živalskih parazitih, o izkoriščanju nevretenčarjev za hrano v izrednih razmerah, o škodljivcih

na rastlinstvu in njihovem zatiranju — vse to pa je izredno pomembno za življenje v posebnih razmerah.

Pri opisovanju posameznih živalskih skupin je v glavnem upoštevano tole zaporedje: morfologija, sistematika, razmnoževanje, ontogenija in razširjenost živalskih skupin v Jugoslaviji. Opisana so tudi novejša znanstvena odkritja s teh področij.

Na koncu vsakega dela učbenika je obsežen popis virov, ki so lahko biologu v pomoč, če se želi izpopolniti na kakšnem ožjem področju.

Z izdajo tega učbenika se je zapolnila velika vrzel v visokošolski strokovni literaturi, ne samo v socialistični republiki Hrvaški, temveč tudi v Sloveniji in v Jugoslaviji. Namenjen je predvsem študentom biologije na fakultetah in pedagoških akademijah, pedagoškim delavcem biologom v usmerjenem izobraževanju, vsem, ki se zanimajo za zoologijo, pa tudi tistim, ki so jim potrebni podrobnejši podatki na kakršnekoli področju zoologije nevretenčarjev.

DR. MARJANCA MARKIČ

razpravljamo

delo zavoda in posamezne svetovalne teme, analizo stanja in zamisli o načinu reševanja problemov, vodimo razpravo pri skupinskem delu, kjer oblikujemo rešitve, ter zapisujemo rezultate teh razprav v dnevnikih dela. Tako skrbimo poročila zgolj na bistvene informacije, ki si jih naši naročniki lažje zapomnijo, priključimo in z njimi seznanjajo druge. Ob vsem tem si, seveda, želimo, da bi se tudi obsežna gradiva za delegate sčasoma le usposobila za hitro, učinkovito in z vizualnimi pripomočki (grafičnimi prikazi) podprto informacijo in tako le posodobila način komuniciranja.

Naj ob koncu tega zapisa omenim, da nam nova spoznanja o našem umu povedo nekaj novega tudi o nas samih in drugih to kar pa lahko pripomore k izboljšanju medosebnih odnosov in večji strpnosti v dogovornem osvoboditvi o izrednih, a neizrabljenih zmognostih našega uma, naj nas spodbuja k trajnemu učenju ter nas motivira za delo.

Literatura:
1. Buzan Tony: Make the most of your mind. Pen books, London, 1981 (2. izd.)
2. Buzan Tony: Delajz glavo. Dopisna delavska univerza, Univerzum, Lj. 1980.
3. Ibuka, Masaru: Kindergarten too late. Fireside book, New York, Simon and Schuster 1980 (2. izd.)
4. Glej poglavje 10: Servan Schreiber: Svetovni izziv. Globus, Zagreb, 1980.
5. Trstenjak dr. Anton: Psihologija ustvarjanja, Lj. Slovenska matica, 1981, s. 133.
6. Abraham Horst: ATM (American Teaching Method), Smučanje, 3 (1981), št. 1-2 Dec. s. 20-23. Glej tudi v isti številki Milan Maver: Kdo je Horst Abraham? s. 20 in 21.
7. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana. Vzgojna posvetovalnica, Novo mesto.

ANA JENKO

Nov učbenik za zoologijo

Založba Školska knjiga iz Zagreba je izdala bogato ilustriran in izčrpen učbenik zoologije nevretenčarjev v dveh delih — Biologija nižih avvertebrata in Biologija viših avvertebrata — ki ga je napisal profesor dr. Ivo Matoničkin. Prvi del obsega 698 strani, drugi pa 642. Oba dela sta opremljena s številnimi slikami in preglednicami.

Ker upošteva učbenik nove vidike razlaganja, je snov obdelana tudi z družbenega vidika. Snov je obdelana interdisciplinarno, ob upoštevanju ekologije, geologije, filogenije, biogeografije, agronomije, veterine itd. Avtor je povsod, kjer je le bilo mogoče, uporabil sodobno razlago, in sicer tako, da je upošteval vedno in povsod korelacijo med človekom, družbo in okoljem. S tem naj bi bila poudarjena recentna zoološka znanost v nasprotju s tradicionalno, ki je bila največkrat brez konkretnega vrednotenja in uporabe v družbi in se je zgubljala predvsem v opisih zunanje in notranje zgradbe.

Velika prednost učbenika je, da upošteva pisec tudi zglede iz živalstva v Jugoslaviji. Za to delo je bilo treba pregledati ogromno virov, ki jih avtor tudi navaja v obsežni bibliografiji ob koncu obeh knjig.

Posamezne navedbe iz teh dveh delov so zelo pomembne tudi za splošno ljudsko obrambo in zaščito. Tu so omembe vredna besedila o protozoih, ki povzročajo nevarne bolezni, o človeških in živalskih parazitih, o izkoriščanju nevretenčarjev za hrano v izrednih razmerah, o škodljivcih

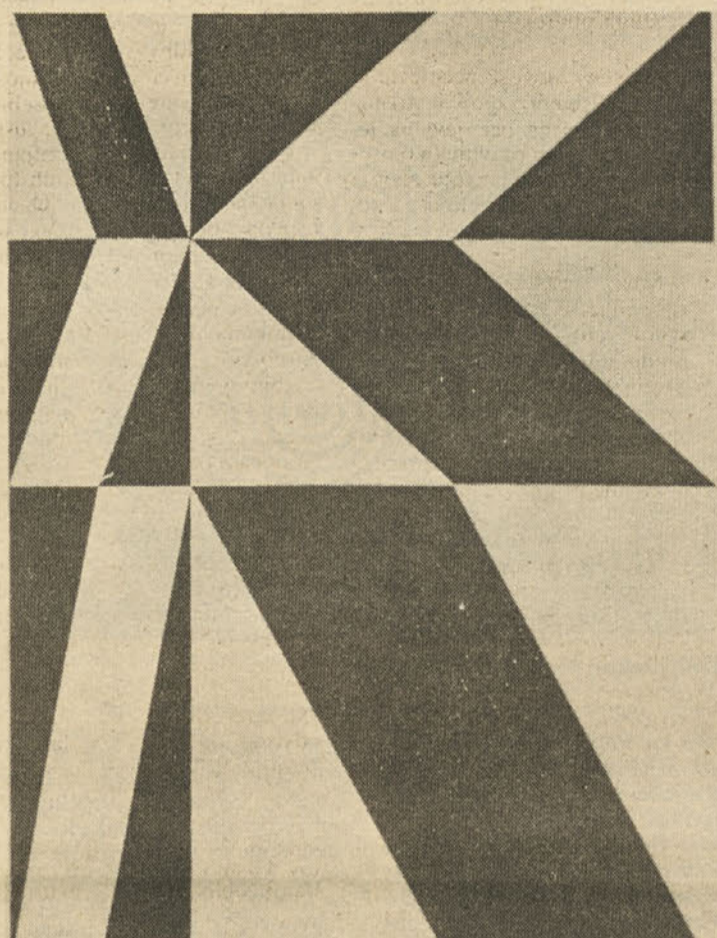
na rastlinstvu in njihovem zatiranju — vse to pa je izredno pomembno za življenje v posebnih razmerah.

Pri opisovanju posameznih živalskih skupin je v glavnem upoštevano tole zaporedje: morfologija, sistematika, razmnoževanje, ontogenija in razširjenost živalskih skupin v Jugoslaviji. Opisana so tudi novejša znanstvena odkritja s teh področij.

Na koncu vsakega dela učbenika je obsežen popis virov, ki so lahko biologu v pomoč, če se želi izpopolniti na kakšnem ožjem področju.

Z izdajo tega učbenika se je zapolnila velika vrzel v visokošolski strokovni literaturi, ne samo v socialistični republiki Hrvaški, temveč tudi v Sloveniji in v Jugoslaviji. Namenjen je predvsem študentom biologije na fakultetah in pedagoških akademijah, pedagoškim delavcem biologom v usmerjenem izobraževanju, vsem, ki se zanimajo za zoologijo, pa tudi tistim, ki so jim potrebni podrobnejši podatki na kakršnekoli področju zoologije nevretenčarjev.

DR. MARJANCA MARKIČ

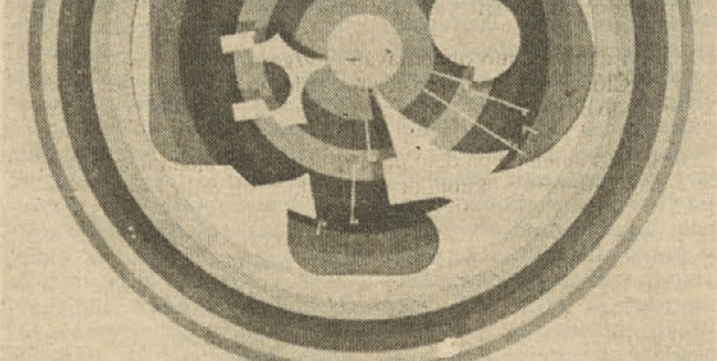
Herman Hebler, Norveška — graf. bienale

nje: Kako se učiti in kako poučevati v skladu z novimi spoznanji o delovanju uma in višjo produktivnostjo umskega dela? Tem večšini bi pač morali odmeriti prostor in čas v vseh programih izobraževanja.

Del Nobelove nagrade za medicino v letu 1981 je dobil Roger Sperry s kalifornijskega inštituta za tehnologijo za rezultate proučevanja funkcionalne specializacije v možganskih hemisferah.⁵ Sperry je že leta 1962 postavil tezo, ki jo je dalje razvijal Robert Ornstein,⁵ da je namreč obstajala razlika med analitično-razumskim in intuitivno-čustvenim mišljenjem, kar ima svojo anatomsko fiziološko podlago v dveh različno delujočih hemisferah možganov, čeprav le-ti delujeta vzajemno in se podpirata. Tako ima človek dve vrsti mišljenja: jezikovno-analitično (razumsko), ki ima svoj sedež v levi polobli možganov, ter vizualno emocionalno (intuitivno), ki ima

ba, kreativnost, sinteza itd.) Tako npr. Ornstein meni, da z zanemarjanjem desne polovice naše zavesti zapravljamo še neizčrpane možnosti za ustvarjalno delo ter reševanje problemov.

Celostna izobrazba bi verjetno morala dati enak poudarek verbalno-analitičnemu in estetsko-sintetičnemu mišljenju in temu primerno vključevati v programe izobraževanja likovni in glasbeni pouk ter šport. Številni preskusi izobraževalnih programov, ki so odmerili enako število ur umetniškemu delovanju potrjujejo, da je spodbujanje desne možganske poloble ugodno vplivalo na učne uspehe s področja leve poloble. Če bi to naravno danost bolj upoštevali bi te prav gotovo omogočalo tudi razvijanje skladne osebnosti. Ta nova spoznanja so pri oblikovanju izobraževalnih programov že upoštevali tudi nekatere šole za vodilne delavce v

Edoardo Gandrus, Italija — graf. bienale

doma
drugod

Narečje in ljudska kultura v šoli

V Gorici je bil od 26. do 28. avgusta kongres o ljudskih izročilih in o pomenu narečja in folklorne v šoli. Na kongresu so predavali znani etnologi iz Italije, Jugoslavije (povečini iz Slovenije in Hrvaške), Avstrije in Nemčije.

Italijanski etnologi so obžalovali, da v učne načrte šol ni vključeno spoznavanje narečja, poučevanje ljudskega slovstva in folklorne. Učitelji na osnovnih šolah in profesorji na srednjih šolah ne dovolijo uporabljati narečja pri pouku. Prav je, da se učenci naučijo knjižnega jezika in da govorniki in pišejo v lepi in tekoči italijanski ali slovenski, prav pa bi bilo tudi to, da bi učitelji pri jezikovnem pouku odmerili nekaj časa narečju in ljudskemu slovstvu. Pri tem ne mislim na rabo tujk (ki jih je žal v našem jeziku že precej), ampak na pristno narečne izraze, ki jih ponekod še uporabljajo, npr. v vaseh, kot so Prosek, Sv. Križ, Opčine in drugod. Gojenje narečja v naših šolah med uro slovensčine, bi pripomoglo, da bi mladina spoznala stare običaje, ljudske pesmi in izročila. Poleg ljudskih pesmi bi lahko v šoli gojili tudi ljudsko glasbo, ki gre v pozabo. Učenci bi se morali seznaniti z ljudskimi pesmimi in instrumenti. Na tem področju sta veliko naredila prof. Pavle Merku in Milko Matičetov, ki sta zbirala ljudske pesmi in ljudsko glasbo v Reziji in Beneški Sloveniji; tidge pokrajini imata bogato tradicijo ljudskih pesmi in folklorne.

Prof. Zuanelli Elisabetta z vseučilišča v Benetkah je menila, da bi bilo treba uvesti pouk narečja že v otroške vrtece. Predšolski otroci, stari tri do šest let, so najbolj dojemljivi za sprejemanje

nove novosti, »dvojezičnosti« jimi ne dela preglavic. In zakaj naj bi prav v vrtcih uporabljali tudi narečje? Govorijo ga v večini italijanskih družin; ko pride otrok iz družinskega okolja v otroški vrtec, mora govoriti v lepi italijanski, to pa je zanj zelo naporno. Zaradi te nove zahteve so mnogi prav pretreseni, zato hodijo neradi že v vrtec, pozneje pa tudi v šolo. Vzgojiteljice naj bi se pogovarjale z otroki v narečju in jih naučile s pomočjo narečja tudi knjižnega jezika. Otroci znajo veliko pesmic v narečju — te naj pojejo v vrtcih in v prvih razredih osnovne šole; tako bodo bolj sproščeni in bodo z lahkoto dojemali tudi italijanski ali na naših šolah slovenski jezik.

Pomembne so tudi razstave ljudskega orodja na šoli. V mnogih naših družinah, zlasti po vaseh imajo še veliko domačega orodja, ki so ga uporabljale babice in dedki pri kmečkem delu. Učenci lahko prinesejo v šolo star likalnik na ogle, leščerbo na olje, leseno posodo, kolovrat itd. Razstava tega orodja bi pripomogla, da bi se skoraj že pozabljeni stari ljudski običaji ohranili in spet oživeli. Pri pouku ljudskih izročil lahko uporablja učitelj audiovizualne pripomočke.

V šolah naj bi ustanovili folklorne skupine, ki plešejo stare slovenske plese in pojejo ljudske pesmi. Folklorne približa mladini ljudsko pesem in glasbo, zato je prav, da jo vključimo tudi med uro glasbene vzgoje.

Stiki z ljudskimi običaji, jezikom in pesmijo bodo mladini razširili kulturno obzorje in približali ljudsko izročilo in običaje, ki jih marsikje prehitro pozabljajo.

MARKO PAULIN

Šole »ponikalnice«

Migracijski procesi v osnovnem šolstvu na Kozjanskem

Južni predeli šentjurske in šmarske občine segajo na Kozjansko, ki je nekoliko manj razvit del naše ožje domovine. Ta nerazvitost je zarezala od osvoboditve do danes med prebivalstvom globoke migracijske brazde, ki se kažejo tudi v osnovnem šolstvu.

Ker je bilo učencev čedalje manj, so se začeli na nekaterih manjših šolah na tem območju združevalni procesi. Učence višjih razredov, to je od 5. do 8. razreda, so preselili na bližnje osrednje šole, učenci nižjih razredov od 1. do 4. razreda pa so ostali doma na tako imenovanih podružničnih šolah. Zaradi nenehnega upadanja števila učencev tudi v nižjih razredih so začeli šole postopno ukinitjati. V 37 letih po osvoboditvi je bil na Kozjanskem ukinjen pouk kar na devetih šolah (sedem šol v šmarski in dve v šentjurski občini).

Da so bili migracijski procesi v razmeroma kratkem obdobju res veliki, nam potrjujejo podatki o ukinitjih šol. Osnovna šola Buče je imela takoj po osvoboditvi 117 učencev, v letošnjem šolskem letu pa so pouk na njej ukinitili. To velja tudi za osnovno šolo Podsreda, kjer je bilo celo 149 učencev in je bila prav tako ukinita, in za Bohor, kjer je bilo 167 učencev; zdaj je v tej šolski stavbi dom brigadirjev, ki delajo na zvezni delovni akciji Kozjansko. Ukinitve so bile tudi šole, ki so imele po osvoboditvi, naslednje število učencev. Polje ob Sotli 65 Sodna vas 57, Virštanj 120, Zagorje 94, Olimje 80 in Dobrina 118.

Zanimivo je, da se je število učencev na šolah na bolj razvitem severnem območju obeh občin povečalo, in to na šolah Rogatec, posebno v Rogaški Slatini, Šmarju pri Jelšah in Šentjurgu. To so kraji, ki jih povezuje železnica in območna cesta in se usmerjeni k industrijskemu Celju. V teh krajih se je razvila industrija, ki je zaposlovala domačo delovno silo. Svoj delež je prispeval tudi zdraviliški turizem v Rogaški Slatini, Podčetrtnu in v Atomskih toplicah.

Število učencev v šmarski občini se je v 37 letih zmanjšalo od 4638 na 3726, to je skoraj za četrtino. V šentjurski občini je bil ta padec mnogo manjši in je znašal le nekaj več kot 100 učencev (od 2481 na 2379).

V obeh občinah je bilo po osvoboditvi komaj 166 oddelkov, kar pomeni, da je prišlo na en oddelke približno 42 učencev. Leta 1982 so imeli 301 oddelke, v katerih je bilo 6105 učencev; to pomeni, da je zdaj v enem oddelku približno 20 učencev. Ti premiki so seveda v prid kakovosti pouka. Izredno se je spreminila tudi izobrazbena raven učnega kadra. Leta 1946 je bilo le na nižji gimnaziji v Rogaški Slatini nekaj predmetnih učiteljev in profesorjev, na vseh drugih šolah so bili učitelji s srednjo izobrazbo; precej je bilo tudi tečajnikov, ki sprva še te izobrazbe niso imeli. Danes je med pedagoškimi delavci že nad polovico predmetnih učiteljev z višjo izobrazbo.

Gmotni položaj šolstva se je izredno izboljšal, saj je vseh 12

Vzgoja za dobro gospodarjenje

10. zbor jugoslovanskih šolskih zadrug

Na letošnjem zboru jugoslovanskih šolskih zadrug, ki je bil maja v Varaždinu, je sodelovalo 250 predstavnikov iz osemdesetih zadrug iz vseh naših republik in pokrajin. Pokrovitelj te velike manifestacije delovne in proizvodne ustvarjalnosti je bilo predsedstvo SR Hrvaške. Slovensno akademijo, ki je bila v Narodnem gledališču Avgusta Cesarca, je odprl član predsedstva Dragutin Plašč.

V počastitev 10. zbora so se zvrstile številne prireditve in na eni izmed njih so zadržniki Osnovne šole Ive Lole Ribarja zasadi 88 vrtnic v spomin na tovariša Tita. V veliki športni dvo-

kostjo razstavljenih izdelkov sta zbudili posebno pozornost šolski zadrugi iz Obrenovca in Boljevca. Obrenovčani so se odločili za izdelavo okrasnih in uporabnih predmetov iz usnja, bakra, keramike idr.; učenci iz Boljevca pa obdelujejo kovine, izdelujejo orodje v sodelovanju z delovno organizacijo Standard iz svojega kraja, in poleg tega gojijo tudi perutnino. Lani so s to dejavnostjo »zaslužili« okrog 400 milijonov starih dinarjev. Po svoji izvornosti se odlikuje tudi zadruga iz Velikega izvora blizu Zaječarja, kjer je razvito sadjarstvo — na svojih plantažah gojijo jabolka, višnje in robidnice. Edini v Jugoslaviji, ki pridobi-

Slovenske zadruge se odlikujejo zlasti s svojimi izdelki iz kovane železa, zadruge v Bosni in Hercegovini, Črni gori in na Kosovu pa namenajo posebno pozornost narodnim vezeninam in izdelovanju predmetov v starem narodnem slogu, s katerimi ohranjajo dragocene folklorne posebnosti svojih krajev.

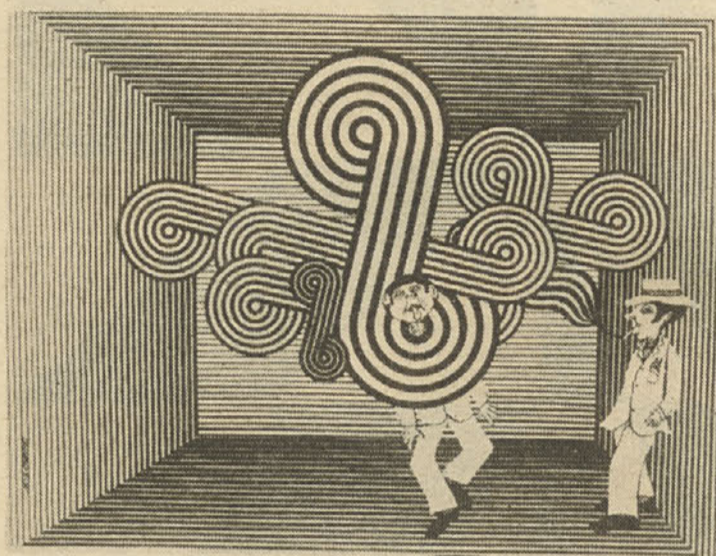
Zborovanje v Varaždinu sta obogatila dva posveta — za učitelje vodje in za učence zadržničke. Učenci so razpravljali o vlogi zadruge pri opravljanju proizvodnega in drugega družbeno koristnega dela, o samoupravljanju in o proizvodnji v zadrugi, učitelji pa so namenili največ pozornosti vzgojno-izobraževalni vlogi zadruge. Na srečanju so poudarili, da je zadruga eden najpomembnejših dejavnikov šolske reforme, saj povezuje šolo, družbeno okolje in družbeno delo. Poleg tega pa je zadruga kraj, kjer se učenci učijo delati, samoupravljanju, gospodariti in odločati o pridobljenih dobrinah veliko bolje, kot se tega lahko naučijo pri pouku. Zato moramo zadruge še naprej razvijati kot eno izmed pedagoških oblik in kot pripravilnice za poklicno usmerjanje učencev. Pri tem pa jim morajo pomagati vsi učitelji, družbeno-politične

organizacije, skupnosti in organizacije združenega dela v njihovem kraju. Strokovnjaki iz združenega dela se lahko neposredno vključujejo v delo zadruge, ki opravijo del svoje delovne odgovornosti. Ob tem moramo paziti, da se zadruge ne bi skomercializirale, ker bi s tem izgubile svoj pedagogski smisel, učenci pa postali svojevrstni »najemniki«. Temeljno vodilo zadruge naj bodo da se učenci nauče v njej delati, gospodariti, načrtovati in odločati o pridobljenem dohodku, se bodo le tako usposobili za delo, ki jih čakajo v življenju.

Na drugem sestanku koordinacijskega odbora šolskih zadrug Ljudske tehnike Jugoslavije, je hkrati organizirala 10. zbor, izbrali novo predsedstvo. Namesto dozdajšnjega predsednika Milije Kneževića, ki mu je potekel mandat, so izbrali za novega predsednika delegata iz Hrvaške Andrijo Butića.

Na sklepni slovesnosti so podarili plakete in priznanja zadržničkam, ki so se udeležile zborovanja učencem zadržničkom, republikanskim in pokrajinskim odborom za napredek šolskega zadržništva in drugim.

IVAN ŽIGIČ

Jeno Dallos, Madžarska, Junij 82

rani so pripravili tudi razstavo ustvarjalnosti, ki je s slikami, grafikoni in izdelki prikazala dejavnost udeleženk. Na razstavi smo videli tudi pregled razvoja zadržništva v naši domovini; njegov napredek se ne kaže samo v množičnosti, temveč tudi v bogastvu proizvodne ustvarjalnosti.

Težko je bilo izbrati najboljšo — tako je menila tudi strokovna žirija — zato bomo omenili le nekatere zadruge, ki se posebno razlikujejo od drugih. Z raznoli-

vajo pomemben del dohodka svinjerejo, so zadržnički iz Bele Cerkev. Zelenjavno pridelujejo nekatere zadruge iz Makedonije, med temi so najuspešnejše zadruge osnovnih šol Miladinovci in Joakim Krčovski iz Skopja in Jugunovce iz Tetova. Zadruge v Starem Petrovem Selu in Veliki Kapanici iz Hrvaške imajo dobro razvito čebelarstvo, zadržnički iz Bjelovara, ki sodelujejo s Čebelarstvo centralo iz Zagreba, pa izdelujejo predmete, potrebne v čebelarstvu.

nimi šolami, od katerih jih je precej novih ali pa povsem novovljenih.

ERNEST REČNIK

Nagrade »partizanski učitelj«

Nagrada »partizanski učitelj« je najvišje družbeno priznanje, ki ga podeljujejo v Vojvodini za izjemne dosežke pri večletnem vzgojno-izobraževalnem delu; pomeni družbeno verifikacijo dela v vzgoji in izobraževanju na znanstveni in marksistični podlagi, priznanje za razvijanje bratstva, enotnosti in jugoslovanstva med mladimi in za oblikovanje osebnosti mladega človeka v socialističnem duhu.

Nagrado »partizanski učitelj« podeljujejo vsako leto 9. septembra, v spomin na dan, ko so se partizanski učitelji prvič zbrali v sremskem mestu Subotiče. To je bilo leta 1943, tedaj, ko so položili temelje partizanskega šolstva v Vojvodini. Nagrado so ustanovili pred leti z željo, da bi s takimi priznanji še bolj spodbudili ohranjanje revolucionarnih tradicij in pridobitev revolucije, hkrati pa ohranili spomin na humani lik partizanskih učiteljev, ki so puško zamenjali s kredo in tablo in v najtežjih dneh našega oboževanega boja širili med otroki, mladino in ljudstvom znanje in prepričanje, da je treba vztrajati v boju za novo.

Izmed številnih predlogov za nagrado so izbrali letos sedem

učiteljev in tri šole. Na slovesnosti, ki je bila ob podelitvi nagrad v skupščini SAP Vojvodine, je predsednik skupščine Djordje Stojšić izročil to visoko priznanje Antalu Bergerju, ravnatelju osnovne šole Nikole Djurkovića v Feketiću, Martinu Vojvodiniću, ravnatelju Elektrotehniškega šolskega centra Mihajlu Pupinu v Novem Sadu, Veselinu Vuksanu, tajniku samoupravne interesne skupnosti za izobraževanje v Indjiji, Zorici Djaković, učiteljici razrednega pouka v Osnovni šoli Avrama Mrazovića v Somboru, Vasi Mičetinu, pomočniku ravnatelja Osnovne šole Boška Palokovljevića-Pinkija v Sremski Mitrovici, Jakobu Peliću, direktorju prosvetno-pedagoškega zavoda v Pančevu, in Radiši Radivojeviću, upokojencu iz Zrenjanina. Izmed vzgojno-izobraževalnih organizacij so prejele nagrado: Vzgojno-izobraževalna organizacija za predšolsko vzgojo in izobraževanje Dragoljuba Udicekega v Kikindi, Osnovna šola Nebojša Jerkovića v Budjanovcih in šola za izobraževanje kadrov kovinarske in prometne stroke »Pinki« iz Novega Sada.

DRAGAN PAVLOVIČ

Žarišče andragoške misli

Andragoška šola, ki jo vodi Andragoški center v Zagrebu, praznuje letos 25 let neprekinjenega in uspešnega delovanja. Ta šola je bila prva in najpomembnejša oblika načrtnega usposabljanja in izpopolnjevanja andragoških delavcev v Jugoslaviji.

V sestavu Andragoške šole deluje poletna andragoška šola. V 335 programih, ki jih je doslej uresničila, se je zvrstilo že kar 7297 udeležencev. Prav tako je v sestavu te šole tudi zimska andragoška šola, v katere se je usposabljaljo doslej v 51 programih 1015 udeležencev. Poleg poletne in zimske šole organizira Andragoški center še druge oblike strokovnega izobraževanja in izpopolnjevanja, ki potekajo med letom. V njih se je doslej zvrstilo v 159 programih že skoraj 4000 udeležencev. Tako se je v 25 letih neprekinjene dejavnosti udeležilo raznih oblik strokovnega izobraževanja in izpopolnjevanja kar 12.242 andragoških delavcev.

Andragoška šola je začela delovati leta 1958, ko je pripravila več seminarjev za vodje ljudskih univerz, ki so se takrat začeli poklicno ukvarjati z andragoško dejavnostjo. To je bil čas, ko smo se v Jugoslaviji šele začeli temeljiteje ukvarjati z izobraževanjem odraslih. Andragoška šola je veliko prispevala k usposabljanju poklicnih andragoških delavcev delavskih in ljudskih univerz.

S širjenjem izobraževanja odraslih v šolah in razvojem izobraževalnih središč v delovnih organizacijah je andragoška šola širila svoje programe tudi na to dejavnost in povežala čedalje širši krog udeležencev. Tako je postala in se uveljavila kot jugoslovansko središče, v katerega prihajajo in se vračajo andragoški delavci iz vseh republik in pokrajin. Ob delu in učenju se med njimi utrjuje tudi bratstvo in enotnost. V tej šoli pa se ob andragoških praktičnih zbiranjih tudi andragoški teoretiki — skupaj izmenjujejo izkušnje in spoznanja in razvijajo sodobno teorijo in prakso izobraževanja odraslih.

V okviru mednarodne dejavnosti je andragoška šola razvila

mednarodne andragoške pogovore o aktualnih temah kot pomembno obliko dela. Doslej je bilo petnajst takih pogovorov, se jih je udeležilo tudi 185 vidnih andragogov iz drugih dežel.

Andragoška šola uresničuje zamisel o nenehnem izobraževanju in vzgoji. Veliko je andragoških delavcev, ki so postali njeni stalni obiskovalci, nekateri so udeležili njenih oblik že tudi 15 do 20-krat.

Andragoška šola je pomembno vplivala na razvoj andragoške teorije in izdajateljstvo dejavnosti. Spoznanja iz prakse so tu dobila tudi teoretično obliko in podlago. Veliko gradiv pripravljene za poletno šolo je izšlo kasneje v knjižnicah, do stopnih širšemu krogu andragoških delavcev. Tako je skušal zmeraj dati odgovor na temeljne in druga aktualna vprašanja izobraževanja in vzgoje odraslih.

Spremljala je reformo in družbeno dogajanja, s svojimi seminarji o vzgoji in usposabljanju za samoupravljanje sledila našemu samoupravnemu razvoju. Razvoj turizma so bili menjeni njeni seminarji o usposabljanju za turistično dejavnost. Več seminarjev so namenili tudi uvajanju svobodne menjave del v vzgoji in izobraževanju, pa tudi pripravi srednjeročnih načrtov in drugim nalagam reforme.

Med tistimi, ki so sodelovali pri uresničevanju programov andragoške šole kot predavatelji ali vodje posameznih skupnih seminarjev in posvetov, je velik vidnih andragoških znanstvenikov in strokovnjakov iz prakse. Kar 475 sodelavcev je pomagalo šoli doslej uresničiti njene programe.

Če zdaj, po 25 letih delovanja, ocenimo celotno delo šole, lahko upravičeno trdimo, da je veliko pripomogla, a ne le k usposabljanju in izpopolnjevanju andragoških delavcev, temveč tudi napredku celotnega izobraževanja odraslih pri nas — k razvoju andragoške teorije in prakse — tudi k uveljavljanju naših izkušenj v svetu.

MILOVAN GOLUBOVIČ

usmerjeno
izobraževanje

Po prvem srečanju s tovarno

Kaj je pokazala anketa o izvajanju proizvodnega dela

Z uvedbo usmerjenega izobraževanja smo vpeljali v srednje šole obvezno desetdnevno proizvodno delo in delovno prakso. S tem naj bi v reformi šolstva dosegli tole:

— učence naj bi seznanili z vsemi razsežnostmi dela, predvsem s tistimi, ki jih v šoli ali šolskih delavnicah ne morejo doživeti;

— jih uvedli v tehnologijo in organizacijo dela v proizvodnih delovnih organizacijah;

— jim pomagali premostiti prepad med umskim in fizičnim delom in jim vcepili spoznanje o nujnosti in vrednosti družbeno koristnega dela;

— jim privzgojili delovno kulturo in ustrezen sistem delovnih vrednosti.

Da bi te cilje uresnili, je potreben precejšen organizacijski trud; svoje morata prispevati tako šola kot združeno delo. Zato smo se na Srednji ekonomski šoli Boris Kidrič v Ljubljani skupaj z vodstvom Tobačne tovarne Ljubljana na proizvodno delo in delovno prakso skrbno pripravili.

Po opravljeni praksi smo naredili analizo: za učence smo izdelali poseben vprašalnik in želeli zvedeti, kaj jim je delovna praksa pomenila, s čim so bili zadovoljni in s čim ne. Ne trdimo, da je mnenje učencev edino merilo za vrednotenje delovne prakse, vendar pa brez njihovega mnenja ni mogoče v celoti ovrednotiti njene vloge.

Kot metodo smo uporabili anketo s 13 vprašanji. Anketirali smo vseh osem oddelkov prvega letnika. Odločili smo se, da bomo delovno prakso še naprej empirično spremljali ter anketirali vse štiri letnike, da bi ugotovili, če so v ocenah delovne prakse določeni premiki in kam se le-ti usmerjajo. To bo zanimivo tudi zato, ker opravljajo učenci prvega letnika delovno prakso v proizvodni delovni organizaciji, učenci drugega letnika v bankah, SDK in zavarovalni skupnosti, 3. in 4. letnika pa v gospodarskih in finančnih službah v raznih organizacijah združenega dela. Lahko torej pričakujemo, da bodo z večjo intelektualno in izkustveno zrelostjo tudi ocene učencev o delovni praksi zmeraj strožje, bolj kritične in objektivne. Kritičnost, ki se je nanašala predvsem na odnose med delavci v tovarni, na njihov odnos do učencev in odnos učencev do dela in napredka v tehnologiji dela, smo zasledili že v odgovorih prve ankete.

Kljub temu da bomo imeli pri organiziranju in izvajanju delovne prakse težave in kljub kritičnosti mladih je vendarle treba

dosledno spremljati mnenje učencev o delovni praksi. To nam bo lahko rabilo za merilo vrednosti tega elementa vzgojno-izobraževalnega procesa. Zato smo učencem zastavili nekaj vprašanj, odgovori nanje pa kažejo, kaj menijo učenci o poteku delovne prakse v Tobačni tovarni Ljubljana.

Na vprašanje, ali so med delovno prakso dobili pregled o tem, kako poteka delo v tovarni, so odgovorili učenci takole: 48,2% učenca je dobilo celoten pregled, 43,9% le delnega, 0,9% učenca pa nikakršnega.

Odgovori kažejo, da so učenci v kratkem času že dobili določen vpogled v proces dela.

Na drugo vprašanje, ali so med delovno prakso dobili pregled o tem, kako je tovarna organizirana, nismo dobili tako ugodnih odgovorov, čeprav so bili le-ti še zmeraj zadovoljni. 18,4% učenca je dobilo popoln pregled nad organiziranostjo tovarne, 75% delnega, 0,6% pa nikakršnega.

Splošno počutje učencev v tovarni smo merili tako, da smo jih vprašali, kako so se počutili med delovno prakso in kako so jih delavci sprejeli. Med odgovorom ni bilo bistvenih razlik.

Zelo dobro se je počutilo v tovarni 40,3% učenca, dobro 42%, zadovoljivo (še kar) 11,8%, slabo pa 1,9%.

Lestvica zadovoljstva je precej diferencirana, lahko pa ugotovimo, da se je več kot 80% učencev kar dobro počutilo, nekaj nad 10% pa le zadovoljivo.

Zanimiva je tudi zveza med teoretičnimi predmeti in prakso. Ta odnos smo merili z dvema vprašanji: Ali jim je znanje, ki so ga dobili pri predmetu samoupravljanje s temelji marksizma, kaj pomagalo pri razumevanju samoupravljanja in družbenopolitičnega dela v tovarni?

Zelo je pomagalo 17% učencev, še kar 72,8%, nič pa 5,2%.

Ali ti je znanje, ki si ga dobil pri predmetu osnove tehnike in proizvodnje kaj pomagalo pri vprašanih iz varstva pri delu, organizaciji in tehnologiji dela? Na to vprašanje so odgovorili učenci takole: zelo je pomagalo 25,5% učencev, še kar 50,2%, nič pa 14,3%.

Pri tem so bili ugodnejši odgovori v prid varstva pri delu, manj pa s področja organizacije in tehnologije dela. Zato smo pri predmetu osnove tehnike in proizvodnje izpostavili področje varstva pri delu; ta predmet zavzema vsebinsko sicer precej širšo problematiko, kot pa so jo učenci spoznali v praksi (npr. kako deluje dvotaktni ali štiritačni motor ipd.).

Odgovori na ti dve vprašanji kažejo, da so si učenci vendarle zastavljali vprašanje o povezanosti med teoretičnim znanjem in praktičnim delom. Za prvo leto delovne prakse in za prve letnike so ti odgovori zadovoljni, verjetno pa od učencev višjih letnikov ne bi dobili enakih odgovorov. Na koncu vprašalnika smo skušali zvedeti od učencev še to, kaj pomeni zanje delovna praksa. Vprašanje smo izoblikovali takole: »Na koncu povej, kaj si imel od te prakse in kaj si pričakoval?« Predvidenih je bilo sedem možnih odgovorov, ki pa so bili izoblikovani tako, da je vsak anketirani učenec lahko odgovoril na vsak predvideni odgovor, če se je z njim strinjal. Odgovore navajamo tako, kot so bili razporejeni v vprašalniku:

— Ugotovil sem, da je treba v tovarni trdo delati (27,8%).

— Ugotovil sem, da samo v nekaterih oddelkih trdo delajo (54,7%).

— Ugotovil sem, da je delo osnova za obstoj in razvoj družbe (41,5%).

— Dobro bi bilo, če bi z izobraževanjem dobil tak poklic, da mi ne bi bilo treba trdo delati (46,7%).

— Delovno prakso sem si predstavljal precej drugače (16%).

— Delovna praksa je zame koristna, ker se pri tem veliko naučim (34%).

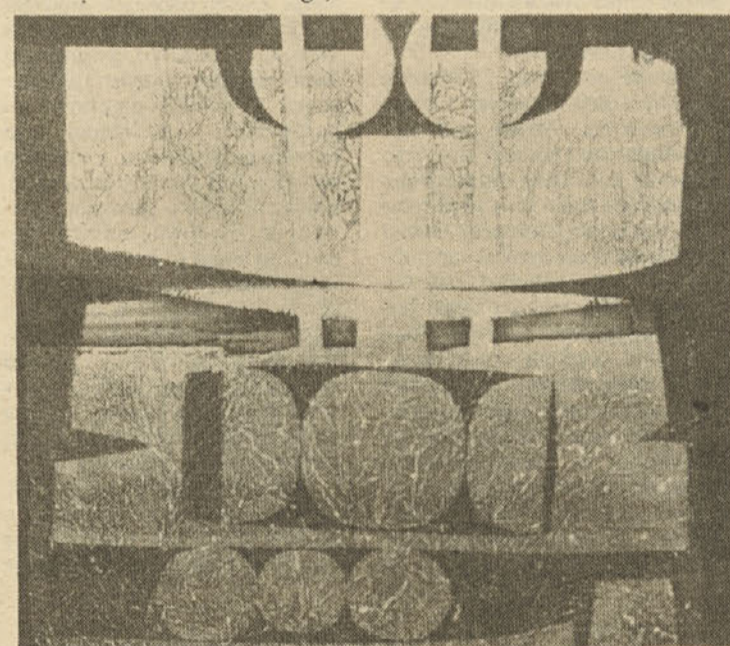
— Med delovno prakso se nisem veliko naučil (4,7%).

Iz teh odgovorov lahko razberemo, da so dobili učenci med delovno prakso različne občutke o delu in različna spoznanja. Poudariti moramo, da je bila praksa dobro organizirana, da smo z vodstvenimi delavci skrbno izbrali dela in naloge, ki

jih bodo opravljali učenci in izvedli z enim oddelkom poskusno prakso. Na podlagi analize, smo bistveno spremenili in dopolnili načrtovani program in upoštevali v njem več elementov neposrednega proizvodnega dela. Učenci so fizično delo, napor in zahteve (npr. izpolnitev norme) osebno doživeli — to pa je tudi bil namen delovne prakse. Ugotovili so, da je proizvodno delo zelo pomembno za razvoj družbe (41,5%), da je treba v tovarni trdo delati, da pa ne delajo na vseh oddelkih tako. Poudariti moramo tisti učinek prakse, ki v ciljih ni zaželen: starši pošiljajo svoje otroke v šole predvsem zato, da jim ne bi bilo treba trdo delati. Od tod tudi anketni odgovori, saj je kar 46,7% učencev menilo, da bi bilo z izobraževanjem dobro doseči tak poklic, kjer jim ne bi bilo treba trdo delati. Ta odgovor je bil po številu na drugem mestu, zato lahko sklepamo, da je ta miselnost močno zakoreninjena v zavesti učencev. Sama šola ne more veliko storiti za odpravljanje takšnega stališča, kajti gre za širši družbeni problem vrednotenja fizičnega in neposrednega proizvodnega dela.

Če bomo s podobnimi anketami med učenci nadaljevali, bomo lahko sproti preverjali, koliko dosegamo cilje, ki si jih je postavila naša družba z uvedbo usmerjenega izobraževanja in s tem tudi proizvodnega dela in delovne prakse. Ni treba, da bi bila ta skladnost popolna, toda čim manjše bo razhajanje, tem bolj bosta proizvodno delo in delovna praksa izpolnjevala cilje, ki smo jih postavili ob uvedbi tega predmeta.

IVAN HAFNER

Saim Tekcan Suleyman, Turčija — grafični bienale

Učenke vzgojiteljske šole na praksi

Precej razmišljanj in razprav o organizaciji usmerjenega izobraževanja je bilo doslej namenjenih tudi praktičnemu usposabljanju učencev srednjih šol. Rešitev je veliko. Oglejmo si samo eno izmed njih. Zanimiva je namreč zato, ker se je porodila iz pobude na terenu.

Zveza društev prijateljev mladine v Kranju je povabila učenke vzgojiteljske šole, ki stanujejo v občini Kranj, naj prevzamejo med počitnicami delo z otroki na igriščih v krajevni skupnosti. Vabilu se je odzvalo devet učenk.

Zanje smo v vzgojno-varstveni organizaciji pripravili krajski seminar, na katerem so dobile prihodnje vzgojiteljice napotke za organizacijo in vsebinsko pripravo na srečanja z otroki. S skupino otrok iz vrta smo jim tudi prikazali nekaj iger, ki se jih otroci radi igrajo na igriščih. Poleg tega smo poskrbeli za mentorstvo, tako da so je

vsaka učenka lahko posvetovala v najbližjem vrtcu ali v pedagoški službi vzgojno-varstvene organizacije.

Potem so se dekleta lotila vzgojne dejavnosti v devetih krajevnih skupnostih. Njihove izkušnje po opravljenem delu so različne: nekatere so bile zelo navdušene, saj so imele priložnost, da so se preskusile kot vzgojiteljice in so se dobro počutile, druge pa so bile razočarane nad obiskom otrok, ki je bil slab, predvsem zaradi slabšega obveščanja v nekaterih krajevnih skupnostih. Pokazalo se je, da povsod še ne znajo izrabiti vseh možnosti vključevanja otrok v razširjeno vzgojno dejavnost.

Septembra smo v svetu za predšolsko vzgojo pri zvezi prijateljev mladine skupaj s prihodnjimi vzgojiteljicami razčlenili opravljeno delo in ugotovili, da je organizirana dejavnost koristila otrokom in učenkam, ki so s samostojnim delom prvič okusile

mikavnost vzgojiteljskega poklica, hkrati pa tudi spoznale njegovo odgovornost in zahtevnost. Objavljamo kratko poročilo o poteku te dejavnosti v eni izmed kranjskih krajevnih skupnosti, ki ga je napisala ANKA KUMŠE, učenka vzgojiteljske šole iz Ljubljane.

Odločila sem se, da bom letošnje šolske počitnice čimbolj koristno preživela, zato sem z veseljem sprejela povabilo zveze prijateljev mladine, naj bi v svoji krajevni skupnosti vodila počitniško delo na igrišču osnovne šole Krokica. Tu naj bi se zbirali otroci, ki so doma brez varstva ali pa bi starši radi, da bi se njihovi otroci privadili na druge otroke, da bi se tako lažje vključili v šolo.

Z delom sem začela proti koncu junija. Prvi dan ni bilo veliko otrok, zanimanje pa je iz dneva v dan raslo, tako da nas je bilo po nekaj dneh kar lepa skupinica. Pri igranju smo se zelo razumeli. Otroci so z velikim zani-

manjem sodelovali v igrich.

Naučili smo se veliko pesmic, ki smo jih tudi ritmično izvajali. Tudi »ustvarjalnih« iger ni manjkalo: tako smo, na primer, iz kamenčkov naredili živalice. Pri tem so bili otroci tako domiselni in ustvarjalni, da sem se čudila.

Opazovali smo tudi rast pšenice. Vsak otrok je imel svoj lonček, v katerega je naložil zemljo in vanjo posejal pšenico. Razveselili so se, ko je rastlina pokukala iz zemlje. Vsak dan so takoj po prihodu na igrišče najprej pogledali, kako velika je že rastlina. Seveda so pšenico tudi pridno zalivali.

Veliko veselja so imeli z risanjem po asfaltu. Pod njihovimi rokami so nastajale vse mogoče risbe. Seveda so najmlajši narisali prave črte čare in bili nanje zelo ponosni.

Nikoli si nisem mislila, da je delo z otroki tako pestro in zanimivo. Če delaš z njimi res z ljubeznijo in veseljem, ti otroci zau-pajo in te ubogajo.

Letošnja jesen bo razgibana

Bosna in Hercegovina v tretjem letu reforme

V Bosni in Hercegovini prehajajo letos v srednjem usmerjenem izobraževanju v odločilno obdobje reforme. Pred dvema letoma so uvedli v srednje šole nove programe, ki obsegajo v prvih dveh letih skupno vzgojno-izobražbeno osnovo in skupne osnove posameznih strok. Z letošnjim šolskim letom pa uvajajo v tretje letnike nove predmetnike in učne načrte, v katerih je težišče na strokovnem izobraževanju in usposabljanju učencev za delo v različnih strokah in poklicih.

Prvo obdobje reforme je bilo dosti uspešno, pravijo učitelji, čeprav težav ni bilo malo. Drugo obdobje bo v marsičem zahtevnejše. Učence, ki so se v prvih dveh letih ukvarjali predvsem s splošnoizobraževalno vsebino, čakajo zdaj predvsem strokovni predmeti. Teorijo bodo obravnavali v šoli, praktično znanje pa bodo pridobivali delno v šolskih delavnicah, še pogosteje pa neposredno na samem delu, v proizvodnji in na praksi. To ne bo povzročalo težav šolam, ki so bile že doslej dobro povezane z družinim delom. Med njimi velja posebej omeniti tiste šole, ki so se v zadnjih letih povezale s proizvodnimi in drugimi organizacijami v sestavljene organizacije združenega dela. To združevanje je dalo dobre sadove: gnotni položaj teh šol se je zboljšal, laže dobijo potrebne strokovne učitelje, manj težav imajo pri organiziranju proizvodnega dela in delovne prakse.

Zal imamo tudi drugačne primere — organizacije združenega dela, ki se nič kaj dobro ne povezujejo s šolami. Niso dojele, da vzgoja in izobraževanje nista več samo naloga šole, marveč tudi združenega dela. V sklepnem obdobju srednjega usmerjenega izobraževanja bo treba to miselnost povsod spremeniti, saj programov strokovnega izobraževanja ni mogoče uresničiti brez sodelovanja proizvodnih in drugih delovnih organizacij.

Priprava novih profilov, predmetnikov in učnih načrtov za srednje usmerjeno izobraževanje je povezala pedagoške delavce in strokovnjake iz proizvodnje. Škoda samo, da se je njihovo delo zavleklo in tako učenci tretjih letnikov ne bodo dobili pravočasno vseh potrebnih učbenikov.

Kako zaposliti vse učitelje?

Z uvedbo novih predmetnikov in učnih načrtov v tretje letnike

srednjega izobraževanja in ukinitvijo tretjega letnika gimnazije ostaja preveč učiteljev za nekatere splošno-izobraževalne predmete; učiteljev za strokovne predmete pa primanjkuje. Največji »tehnološki presežek« učiteljev je v sarajevski samoupravni interesni skupnosti za usmerjeno izobraževanje, nastopa pa tudi na drugih območjih. Na sarajevskem območju je kar 288 učiteljev ostalo — delno ali v celoti — brez rednega dela. Med njimi je največ profesorjev geografije, kemije in biologije, manj pa učiteljev tujih jezikov, matematike, fizike in srbohrvaškega jezika.

Na nedavnem sestanku z ravnatelji srednjih šol sarajevske samoupravne interesne skupnosti za usmerjeno izobraževanje so poudarili, da je treba to občutljivo vprašanje reševati kar najbolj skrbno s pomočjo vseh družbenih dejavnikov. Tem učiteljem so ponudili več možnosti. Ena med njimi je prekvalifikacija s pomočjo dopolnilnega izobraževanja in usposabljanja za poučevanje drugih predmetov. Med anketiranimi učitelji se jih je samo 26 odstotkov odločilo za to možnost, 52 odstotkov jo je odklonilo, drugi pa niso povedali svojega mnenja. Druga možnost je, da bi ti učitelji prevzeli pouk sorodnih strokovnih predmetov (npr. učitelj kemije osnove kemijske tehnologije, učitelj fizike nekatere predmete iz elektrostroje ipd.). V ta namen pripravljajo nekatere spremembe v določilih, katere sorodne predmete lahko poučujejo učitelji, ki so končali različne šole. Ena izmed možnosti je tudi predčasna upokojitev starejših učiteljev — seveda z njihovim soglasjem in tako, da bi jim »kupili« manjkajoča leta zaposlitve. Sicer pa naj bi se šole dogovarjale med seboj in uskladile posamezne presežke in primanjkljaje. Marsikateri učitelj bi lahko dobil primerno mesto tudi v gospodarstvu in drugih dejavnostih, zlasti na področju izobraževanja zaposlenih, ki potrebuje nove strokovne delavce.

Letošnja šolska jesen v Bosni in Hercegovini bo torej vroča in razgibana, saj bo treba marsikaj storiti za uspešno uresničevanje novih programov, usposobiti učitelje, pripraviti učbenike, se dogovoriti z delovnimi organizacijami v gospodarstvu zaradi proizvodnega dela in delovne prakse — in še marsikaj drugega, da bo reforma izpolnila pričakovanja.

MAIDA VODENIČAREVIĆ

Učimo za delo

Pri Centru za tehnično izobraževanje v Ljubljani je izšel te dni izpopolnjen priročnik za delavce, ki bodo vodili proizvodno delo in delovno prakso učencev v usmerjenem izobraževanju. Priročnik z naslovom UČIMO ZA DELO, vsebuje zbrana poglavja iz psihologije, didaktike in metodike praktičnega dela, potrebna inštruktorjem in drugim delavcem, ki uvajajo učence in mlade delavce v delo. Osrednje gradivo dopolnjujejo prispevki o značilnostih usmerjenega izobraževanja, varstvu pri delu in drugih vprašanih. Prispevke so napisali: Ivan Kežar, Bojan Erjavšek, Milena Malovrh, Anton Tischler, Marko Vakselj in Jože Valentinčič.

Ker se bodo v kratkem začeli novi seminarji za inštruktorje in druge delavce, ki bodo vodili proizvodno delo in delovno prakso učencev, je priročnik izšel ob pravem času.

Knjigo UČIMO ZA DELO naročite na naslov: Center za tehnično izobraževanje, Langusova 21, 61000 Ljubljana. Cena: 250 din.

kultura

Študij in presenečenje

Ob razstavi Od risanja do likovne vzgoje

»Zgodba neke družbe se zrcali na likovnem področju. Likovnik je soustvarjalec, je sopolnik družbe, v kateri se spopada staro z novim, udobnost z ustvarjalnim nemirrom. Tudi z reformo ni nič drugače,« je med drugim dejal namestnik predsednika Republiškega komiteja za kulturo Jože Humer, ko je odprl razstavo Od risanja do likovne vzgoje, letošnjega 17. septembra v Cankarjevem domu v Ljubljani. Pregledno in estetsko dovršeno razstavo je pripravil Slovenski šolski muzej v sodelovanju z likovnimi pedagogi: Milovanom Krajncem, Alenko Gerlovič in Heleno Berce-Golob.

Razstava prikazuje razvoj in prizadevanja na področju likovne vzgoje na Slovenskem v osemletnem šolanju vse od leta 1869, prek vojne in povojnega obdobja, do reforme, pa vse do današnje sodobne likovne vzgoje. Je hkrati študij in presenečenje; potovanje skozi čas ob listanju li-

pa povezani z enotno otroško iskrenostjo in neposrednostjo. So delčki skupne ustvarjalnosti otrok, ki so se zazrli vase in upodobili trenutek svojega bivanja. Ob izdelkih pa zaslutimo tudi zavzetost in prizadevnost pedagogov preteklih in zdajšnjih rodov, od katerih je zmeraj odvisna kakovost likovne vzgoje. Ta pa je živa govornica: kaže se v likovnem sporočilu in v spoštovanju kulturne dediščine.

Skratka, prireditelji in likovni pedagogi so nam z razstavo pripravili doživetje, vredno ogleda.

Razstavo je popestril nastop pevskega zbora Osnovne šole Danile Kumar pod vodstvom pevovodje Jožeta Naročnika. Obogatil jo je posvet likovnih pedagogov z referatoma: O izhodiščih in smotih ter nalogah reformirane osnovne šole (pedagoška svetovalka Zavoda SRS za šolstvo Helena Berce-Golob), in o likovni vzgoji v reformirani osnovni šoli (višji predavatelj za

Učenci in književniki v koloniji Lastovica

V zadnjih letih prispe na natečaj kolonije Lastovica vsako leto po deset do dvanajst tisoč del učencev iz vseh krajev naše domovine pa tudi iz jugoslovanskih

pišejo za otroke. Na obisk so prišli: Branka Jurca, Nasiha Kapidžić-Hadžić, Aleksa Mikić, Mirko Petrović, Nedžati Zekerija, Advan Hozić, Dušan Djuri-

udeleževali doslej, so se ob teh priložnostih pogovarjali tudi z Desanko Maksimović, Brankom Čopićem, Andjelko Martić, Elo Peroci, Dušanom Kostićem, Arsenom Diklićem, Juretom Kaštelanom, Dankom Oblakom, Brankom V. Radičevićem in drugimi. V preteklih letih so bili gostje kolonije Lastovica tudi znani književniki za otroke, s katerimi se ne moremo več srečevati, zapustili pa so nam dragocena dela: Tone Seliškar, France Bevk, Grigor Vitez, Mato Lovrak, Mak Dizdar, Kosta Stepanović, Leopold Suhodolčan, Gustav Krklec in Vančo Nikoleski. Poleg književnikov so v koloniji preživljali dneve skupaj s pionirji tudi književni kritiki, slikarji, ilustratorji knjig za otroke ter znani pedagoški, kulturni in družbeno-politični delavci.

Te podatke navajamo zato, ker je prav letos kolonija Lastovica poleg številnih prejšnjih družbenih priznanj za izreden prispevek k razvoju književnosti za otroke dobila tudi najvišje priznanje, ki ga podeljujejo v SR Bosni in Hercegovini vsako leto

najzaslužnejšim posameznikom in delovnim organizacijam vzgojno-izobraževalni dejavnosti — nagrado Hasan Kikić vseh teh letih je na natečajih kolonije Lastovica sodelovalo okrog 140 tisoč osnovnošolcev vseh krajev Jugoslavije. To pomeni, da je vsak od teh učencev prebral najmanj tri ali dobre knjige in o njih napisal stavke. Nekateri izmed učencev so dobili med svojim šolanjem prvo nagrado celo po dvakrat trikrat. Poleg njih dobivajo vredne nagrade — zbirke knjig knjižnice Lastovica tudi šole, terarni krožki, knjižnice in učilnice, ki se izkazuje za najpustejše organizatorje pri natečajih kolonije Lastovica in pošljejo natečaj največ dobrih spisov učencev. In res: učenci in njihovi učitelji materinščine so za svoj trud in fantazijo pri branju knjig in pisanju sestavkov bogato nagrajeni — z udeležbo v tem najlepšem razpisu sveta kot upravičeno imenujejo učenci, se udeležujejo kolonije.

MILAN R. MARKOVIĆ

Vsi bi radi imeli podpis priljubljene književnice Branke Jurca

šol z dopolnilnim poukom, ki delujejo v tujini. Vsako leto obiščejo nagrajene učence v koloniji njihovi najljubši pesniki in pisatelji.

Tako je bilo tudi letošnjega avgusta: založniška hiša Veselin Masleša iz Sarajeva je v slikovitem obmorskem mestecu Zaostrugu pripravila prijetno bivanje 103 deklicam in dečkom iz vseh krajev Jugoslavije, ki so prejeli na letošnjem tradicionalnem natečaju prvo nagrado — petnajstdnevno letovanje. (Med temi pa ni bilo 18 nagrajenih jugoslovanskih učencev iz tujine, ki zaradi obveznosti v šoli niso mogli priti v Zaostrug.) V koloniji so se zbrali učenci, katerih sestavke o prebranih knjigah iz popularne otroške knjižnice Lastovica je ocenila žirija za najboljšje izmed dvanajsttisoč del, ki so prispela na letošnji natečaj kolonije Lastovica.

Učenci od 3. do 7. razreda osnovne šole so preživel v koloniji Lastovica v Zaostrugu 15 nepozabnih dni. Njihovi dnevi so minevali kot dobro organizirane počitnice, v katerih se je prepletalo tudi ustvarjalno delo. Otroci so se kopali pod strokovnim nadzorom treh učiteljev telesne vzgoje, poleg tega pa so ob pomoči vzgojiteljev vsak dan delali v številnih sekcijah — v recitacijski, literarni, likovni, novinarski in ritmični — preostali čas pa porabili za branje knjig, pisanje dnevnikov in vedra pionirska srečanja. V zadnjih petih dneh njihovega bivanja v koloniji Lastovica jih je obiskala skupina jugoslovanskih književnikov, ki

šić, Zdravko Ostojić, Velimir Milošević, Drago Jovanović, Ismet Bekrić in Ivica Vanja Rorić. Književniki so brali svoja prozna dela in pesmi, se pogovarjali z učenci o marsičem in še posebej o književni ustvarjalnosti. Mladi udeleženci kolonije so obogatili svoje zanimive dnevnike, polne lepih vtisov, tudi z avtogrami književnikov.

Program dela kolonije Lastovica, te edinstvene in nenadomestljive vzgojne in kulturne institucije, je tudi letos obogatil pogovor za »okroglo mizo«, ki ga že sedmo leto zapored pripravijo in vodijo predstavniki založbe Veselin Masleša ter časopisov Oslobođenje in Prosvjetni list. Ker je potekalo celotno delo letošnje kolonije v znamenju proslave 40-letnice obstoja in delovanja Zveze pionirjev Jugoslavije in 90-letnice rojstva tovariša Tita, je bil pogovor za »okroglo mizo« uglasen na temo: Liki pionirjev v sodobni jugoslovanski književnosti. Udeleženci tega koristnega pogovora, v katerem so sodelovali pisatelji in pesniki, književni kritiki, prosvetni, kulturni in družbeno-politični delavci, so iskali odgovor na vprašanje, zakaj v naši sodobni književnosti za otroke ni današnjih pionirjev. V pogovoru se je izkazalo, da je vzgojno delo s pionirji še zmeraj pomanjkljivo, saj v otrokih premalo razvija ljubezen do dela in jih ne pripravlja dovolj za sprejemanje odgovornosti.

Tako je potekala letošnja 23. kolonija Lastovica v Zaostrugu. In podobno je bilo tudi prejšnja leta. Nagrajeni učenci, ki so se je

Likovni odsevi

Pred nedavnim je izšla prva številka Likovnih odseviv, glasila Združenja likovnih skupin Slovenije in odbora za likovno dejavnost pri Zvezi kulturnih organizacij Slovenije. Zveza je tudi ustanovila in izdala to zanimivo publikacijo, ki je bodo veseli vsi ljubitelji likovne umetnosti.

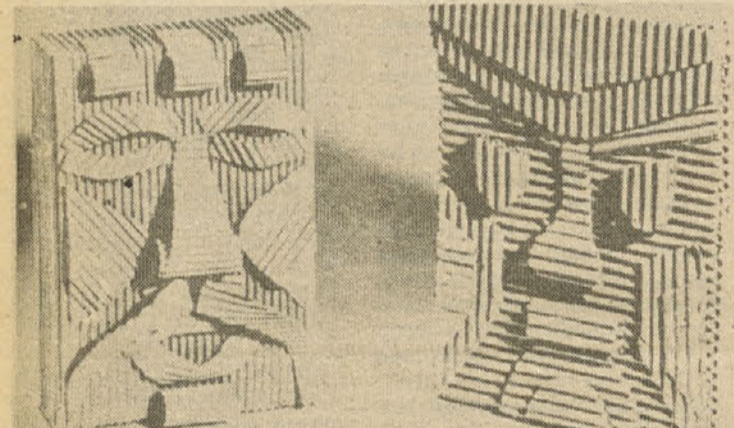
Združenje likovnih skupin Slovenije praznuje letos desetletnico uspešnega delovanja: vanj je včlanjenih okrog tisoč ljubiteljev likovne umetnosti — slikarjev iz vse Slovenije, ki delujejo v različnih društvih, skupinah in sekcijah.

Glasilu zajema tri dele: prvi del seznanja bralce z ljubitel-

skim delovanjem, drugi del namenjen izobraževanju — to krat obravnava tehnologijo slikarstva, tretji pa jih seznanja strokovno literaturo s področja likovne umetnosti, estetike kulture nasploh. Publikacija je zanimivo in bogato berivo, napisali pa so jo naši vidni strokovnjaki v poljudnem jeziku, ki stopnem vsakomur, ki se zanima za likovno umetnost.

Naročila in rokopise sprejemata uredništvo na naslov: Zveza kulturnih organizacij Slovenije, Križičeva 5, Ljubljana. Posamezna številka stane 60 din.

T. D.

Maski, oblikovanje valovite lepenke, 12. let, Osn. šola Celjske čete, Celje

kovnega albuma živopisnih otroških izdelkov, sprva še vkljenjenih v pouk risanja: v geometrijske oblike, v risanje po naravi in spominu. Pred nami se vrstijo portreti, pokrajine in živali. V tem »albumu« se poigravata svetloba in senca, izdelki postopoma postajajo drugačni, novi. Barve zaživijo in oblike se sprostitjo — otroška domišljija se razmahne. Občudujemo otroško ustvarjalnost, ki se zrcali v novem, sodobnem oblikovanju. Živopisni barvni listi se umaknejo plastiki iz lesa in gline, sledijo mozaiki in projekcija pestrih grafičnih izdelkov. Izdelki so različni po vsebini, tehniki in barvi, hkrati

metodiko likovne vzgoje na Pedagoški akademiji v Mariboru, Albin Kramberger).

In še novost: ob razstavi so otroci devetih ljubljanskih osnovnih šol risali, slikali in modelirali pod vodstvom svojih likovnih pedagogov in tako praktično prikazali svoje likovno ustvarjalno delo.

Razstava je potrdila uspešno pot naših likovnih pedagogov; ta nam zagotavlja vzgojo mladega človeka v raziskovalno osebnost, ki zavestno odkriva, igra raziskuje in hkrati oblikuje svojo zamisel v realnost.

TEA DOMINKO

Zanimiva razstava bolgarskih umetnikov

Razstava sodobnih bolgarskih slikarjev, grafikov in kiparjev v razstavišču »Riharda Jakopiča« je bila prav gotovo ena tistih prijetnih osvežitvev, ki odpirajo pogled v malo znani likovni svet. Če je imel kdo priložnost videti dela bolgarskih umetnikov pred petnajstimi in več leti v Sofiji, Plovdivu ali kje drugje, je lahko opazil napredek, ki je nastal v tem času v likovni umetnosti te države. Na omejenem razstavnem prostoru seveda tokrat ni bilo mogoče v celoti predstaviti vseh sodobnih likovnikov, zagotovilo pa se v izboru, kakršnega smo videli na tej razstavi, razodevajo najbolj značilne poteze sodobne bolgarske likovne umetnosti, njene usmeritve in estetski dosežki.

Če poskušamo poiskati skupne poteze sodobnih bolgarskih likovnikov, jih lahko razvrstimo v tri kategorije: fantazijo, ekspresijo in nadrealnost, kot pogost motiv pa se pojavlja erotika. Za razstavljenih dela so značilne tudi te sestavine: folklor, filozofska odzivnost na današnji svet, skepsa, meditativnost itn.

Prevladuje figuralika, ki pa ni podrejena zunanemu, faktografskemu odslkivanju. Fantazija teh likovnih del je sicer precej različne usmerjenosti in kakovosti, vendar pa je lastnost, ki sprošča in izstopa. Mnoge ekspresivno ubrane grafike, pa tudi slike in kipi, pričajo, da je tovrstna tradicija v novih umetniških impulzih še zmeraj živa. Erotika je neposredno ali posredno pogost motiv, ki je vtakan v mnoge motivne sklope. Taki motivi so povezani zelo različno: od intimne pa do neke globlje zavezanosti življenju in vprašanju o stvarih, ki so disharmonične in imajo širše razsežnosti.

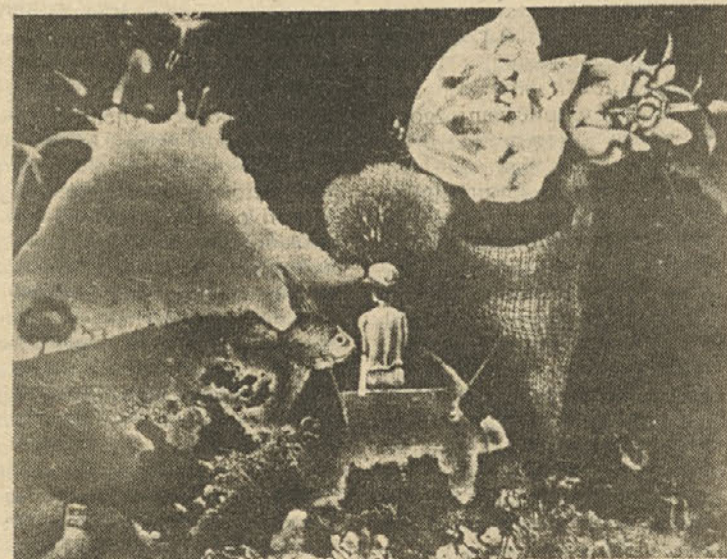
Preseneča pa, da med rodovi bolgarskih likovnikov od tridesetega leta pa do petdesetih let le ni tolikšnega razločka v izrazu kot smo ga sicer vajeni. Največ je bilo grafike, nekoliko manj slikarstva, kiparski delež sodobne bolgarske umetnosti pa je obsegal le nekaj malih plastik.

Pri razstavnem katalogu z obžalovanjem ugotavljamo nekaj nepravilnosti, tako da se obiskovalci razstave spet niso mogli

širše seznaniti s tistim, s čimer bi se lahko ob sodobno urejenem razstavnem katalogu. Bledikavi katalogi brez bibliografije in potrebnih navedb o umetnikih dandanes izginevajo, čedalje bolj se uveljavljajo študijski katalogi z ustreznimi dokumentacijo

in celo z vzporednimi viri. Prav gotovo pa je bila razstava tista, ki je upravičeno privabila obiskovalce in omogočila vpogled v zdajšnji likovni utrip umetniškega snovanja bolgarskih likovnikov.

IGOR GEDRIH

Ivan Dimov: Opazovanje življenja, mešana tehnika

Letna literarna šola v Kopru

V dijaškem domu Heroja Tita v Kopru je potekala od 5. do 10. julija letna literarna šola, ki jo je pripravil odbor za literarno dejavnost pri Zvezi kulturnih organizacij Slovenije. Letna literarna šola je ena od oblik strokovne in organizacijske pomoči Zveze kulturnih organizacij Slovenije. Namenjena je strokovnemu spopolnjevanju mentorjev in sodelavcev, ki pomagajo pri oblikovanju in urejanju šolskih in drugih glasil, pri delu literarnih krožkov ali kulturnih skupin na šolah, v društvih, klubih in delovnih organizacijah. Ta šola je namenjena tudi mentorjem in spodbujevalcem literarnega ustvarjanja in poustvarjanja in vsem, ki s svojim delom kakorkoli pomagajo širiti bralno kulturo. Literarna šola je namenjena tudi razvijanju sodobnega odnosa do mentorskega dela, dopolnjevanju znanja slušateljev o novejši literaturi, raziskavah in kritičnemu vrednotenju jezika in

književnosti, seznanjanju s petičimi vprašanji urejanja literarnih in drugih glasil, izmenjavi izkušenj o vsebini in oblikah dela v terarnih in kulturnih skupinah, povezovanju mentorjev in drugih dejavnih članov in seznanjanju z možnostmi in oblikami literarnega gibanja, kot so srečanja mladih piscev, literarne kolonije šole in druge oblike.

Predavatelji na literarni šoli so bili priznani strokovnjaki, kulturni in javni delavci, pisatelji, novinarji, ki so za svoje teme vnaprej pripravili kratek povzetek in pregled literature v povezavi s temo, o kateri so predavali, tako da so udeleženci lahko bolj pripravljeni sodelovali pri pogovoru.

Organizirali so tudi srečanja književniki in ogled filma, ki ga je zrealiziral pisatelj Peter Handke po svojem romanu Levorotna ženska.

FRANC KOPRIVEC

ZDRAVKO KLANJSČEK

Oris narodnoosvobodilne vojne na Slovenskem 1941 — 1945

Partizanska knjiga, Ljubljana, 1982

Slovenci smo dobili že ob 35-letnici vstaje slovenskega naroda obsežno, skrbno pripravljeno in dolgo pričakovano monografijo z naslovom Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941—1945. Pri pisanju tega dela je sodelovalo veliko naših najboljših poznavalcev najnovjše zgodovine; ti so na podlagi virov (že objavljenih monografij za posamezna področja in pričevanj udeležencev ljudske revolucije), napisali monografijo, ki obsega več kot tisoč strani. Priznati moramo, da je bilo opravljeno veliko delo, na katerega smo lahko ponosni. Pisci so za služeno dobili nagrado vstaje slovenskega naroda in več drugih priznanj. Zanimanje za knjigo je izredno veliko, saj so izšli doslej

že trije ponatisi in tudi zadnji bo nabrž kmalu pošel. Kmalu po izidu te obsežne knjige se je porodila zamisel o žepni izdaji te publikacije. Ta bi bila dostopnejša tudi manj zahtevnemu bralcu, ki se želi čim hitreje seznaniti z najslavnejšim obdobjem naše zgodovine. Te zahtevne in nič manj odgovorne naloge se je lotil Zdravko Klanjšček, višji znanstveni sodelavec Vojaškega inštituta v Beogradu in docent za vojaško zgodovino Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani. Zdravka Klanjščka prav gotovo poznajo številni bralci, saj že več let proučuje našo novjšo zgodovino in je o njej napisal že veliko publikacij in razprav. Pravkar izdano delo je od pisca zahtevalo obširno znanje in temeljito razumevanje celotne problematike naše ljudske revolucije. Avtor je bil kos tej nalogi, saj je delo opravil vestno in natančno. Knjigo je razdelil na pet poglavij; v njih se po kronološkem zaporedju zvrstijo vsi pomembnejši dogodki iz NOB. Pri tem se ni omejil samo na zgodovino vojne, temveč je upošteval vse pomembnejše dogodke, ki so vplivali na ljudsko revolucijo. V uvodnem delu so prikazani dogodki po prvi svetovni vojni od razpada Avstro-ogrske monarhije prek nastanka Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev (SHS) pa vse do aprilske katastrofe 1941. V tem delu nas pisec seznanja z aprilsko vojno 1941, zasedbo in razkosanjem Slovenije, s cilji okupatorjev in z organizacijskimi, s političnimi in z voja-

škimi pripravami na oboroženo vstajo slovenskega ljudstva. Drugi del je izredno obsežen, saj zajema obdobje od začetka vstaje pa do kapitulacije Italije. V njem se zvrstijo dogodki od sprejetja Partizanskega zakona do ustanovitve prvih partizanskih enot, Varnostno obveščevalne službe in Narodne zaščite. V nadaljevanju piše avtor o programu OF, o decembrski vstaji na Gorenjskem, o spomladanski partizanski ofenzivi, o velikem osvobodjenem ozemlju spomladi 1942, razčlenjuju italijansko ofenzivo na to ozemlje, piše o nastajanju prvih udarnih brigad, slovenskih divizij NOVJ in o uspehih partizanskih enot ob zlomu italijanskega okupatorja. V tem poglavju so nanizani tudi dogodki, ki razčlenjujejo začetno stopnjo narodnega izdajalstva na Slovenskem. V tretjem delu govori pisec o razvoju ljudske oblasti, o zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju in o prvem zasedanju SNOS v Črnomlju. V tem poglavju je prikazano osvobodeno ozemlje na Štajerskem in vloga partizanske vojske v sovražnikovem zaledju. Dragoceni so podatki o enotah tujih narodnosti v NOV Slovenije in o delovanju Prekomorskih enot. Četrto poglavje zajema obdobje sklepnih operacij za osvoboditev Slovenije. Opisani so: manevrska obramba osvobodjenih ozemelj, boj partizanskih enot v sovražnikovem zaledju, končni boji za osvoboditev in izgon okupatorja. Zadnje poglavje razčlenjuje značilnosti NOV, strateške dejavnike in njihove dosežke. Na koncu knjige so bogate priloge: statistični pregled partizanov na Slovenskem v letu 1941, knjižne brošure, ki so izšle v letih 1941—1945, podatki o gmotnih izgubah na Slovenskem 1941—1945 in priloga o udeležbi v NOVJ, o izgubah in žrtvah fašističnega terorja v letih 1941—1945. Knjiga, ki jo bogatijo tudi skice in zemljevidi, bo prav gotovo zbudila veliko zanimanja. Koristno pa bodo uporabili naši pedagoški delavci, tako za delo v razredu kot pri zunajšolskih dejavnostih. Zanimiva bo tudi za turistične delavce, sindikalne podružnice in posameznike, ki bi se radi seznanili z našo ljudsko revolucijo. Knjiga je izšla v zbirki Mala knjižnica NOV in POS, ki izhaja pri Partizanski knjigi.

JOŽE SEVLJAK

Saj vas ni več

O, saj vas ni več: tebe, zaraščeni Peter, ki si v grapi žgal črno oglje, in vas: Joža, Tonac, France, ki ste nekoč ponujali grčave resnice in smeh tesarskih sekir za robato kletev, za kozarec žganja. O, saj vas ni več, kjer vihrajo trakovi s kmečkih ostrešij, v grapi z ledenim potokom, v bajti iz ljubja. O, saj vas ni več, že zdavnaj ne več, prijatelji stari, prijatelji dobri.

K spomenikom v občini Postojna

Po vzoru Vodnika po partizanskih poteh, v katerem so navedeni vsi pomembnejši pomniki iz NOB v naši republiki, so posamezni odbori ZZB NOV v občinah že izdali lokalne vodnike za svoje občine. Med take vodnike spada tudi brošura **K spomenikom NOB v občini Postojna**. Ni treba posebej poudariti, da gre za izredno dragoceno in potrebno knjižico, v kateri so opisani vsi pomniki iz NOB na območju postojnske občine. Notranjska, posebno Postojna, je bila že v zgodnji dobi pomembna pot in je pomenila prava »vrata« za prodor k Jadrnu. Tega se je zavedal tudi fašistični okupator, zato je hotel za vsako ceno že v kati zadušiti upor na tem območju. Notranjska pa se je krčevito postavila okupatorju po robu in tako prispevala svoj bogati delež k ljudski revoluciji. Ta prispevek je viden prav iz knjižice saj so s pomniki prikazani tisti najpomembnejši dogodki, ki so potekali na Notranjskem tedaj, ko je slovenskemu narodu grozilo uničenje. Brošura je vsebinsko zelo dobro zasnovana, saj so pomniki predstavljeni tako, da bralec

spozna delež te pokrajine v ljudski revoluciji. Pomniki so prikazani po krajih, vsak je označen z zaporedno številko, navedeni so: lokacija, avtor spomenika in avtor besedila. Tako dobi bralec celoten pregled podatkov, ki so mu potrebni za orientacijo. Vsebinska utemeljitev, ki jo vsebuje vsak pomnik, je dragocena, saj so nanizani dogodki, zaradi katerih je bil pomnik postavljen. V brošuri je prikazanih 65 pomnikov, od tega samo 37 spomenikov, drugo so spominske plošče ter grobnice in grobišča padlih. Iz knjižnice zveemo, da je samo v Postojni, ki je znan turistični kraj, sedem spomenikov in dve spominski plošči. Osrednji spomenik, ki stoji na Trgu padlih, je posvečen padlim borcem iz Postojne in okolice. Pomemben je spomenik, posvečen Sardinem na Titovem trgu. Dragocen je pomnik, ki nas spominja na borce 31. divizije, ki so 23. 4. 1944 požgali bencin v Postojnski jami. Nepozaben je spomenik na Javorški cesti: spominja nas na 19 beguncev, ki so jih Nemci jeseni 1943 zajeli, ko so se vračali iz italijanskih taborišč in jih tam, kjer stoji pomnik, postrelili. Na

Ravbarkomandi je spomenik padlim borcem 29. hercegovske divizije, ki so padli v teh krajih v zadnjih bojih za osvoboditev. Omenimo naj še spomenik ob cesti Postojna — Unec — Rakek; je posvečen borcem Tomšičeve Erigrade, ki so imeli na tem kraju od 21. do 24. 9. 1943 hude boje z nemškimi enotami. Poleg teh sta v vodniku prikazani spominski plošči, ki govorita o ustanovitvi prvega odbora OF v mestu 9. 2. 1942 in plošča, ki priča o tem, da je okupator 23. 4. 1943 obesil 51 talcev v Trstu (med temi je bilo 14 žrtev iz vasi postojnske občine). Avtorji Inštituta za raziskovanje turisticnih delavci, kjer je prikazano dragoceno gradivo iz paleolitika, bronaste in železne dobe in etnografski eksponati z Notranjskega. Publikacija bo dragocen pripomoček, posebno pedagoškim delavcem, pri proučevanju zgodovine NOB v Postojni in okolici. Uporabili jo bodo lahko pri delu s krožki, kot pripomoček za tekmovanje, še posebno pa pri načrtovanju strokovnih ekskurzij na Notranjsko. Veseli jo bodo tudi turistični delavci. Z njo si bodo pomagali pionirji pri akciji Jugoslovanskih pionirskih iger pod naslovom Osvajanje znakov partizanskih enot. Škoda, da ni v njej tudi seznama pomembnejše literature iz NOB postojnskega območja, ki bi bralcu omogočil poglobljeno proučevanje, preden bi si šel ogledovat pomnike.

DRAGO NOVAK

Bo, še bo

Še si boš zavezovala ruto, še bo v presušenih rokah moči za poslednji lojtrni otave, ki jo bo treba zmetati na pod, še bodo usta z enim samim zobom gulila skorjo ob kozarcu vina — za moč in za kri — Še bodo brenčale kose po kamnitih bregovih, pa čeprav si že tisočkrat rekla, da je vsega že dovolj in da je letos poslednjič. Vstajala boš z jutrom, z večerom se boš vračala. Ti, s preluknjano jopico, ti, s prevelikimi moškimi čevlji, ti, s polovico prsi in z naponico za ponovni pregled. Uboga, zgarana ženica. Teta.

Dvoje igrice za mlade

Dopisna delavska univerza Univerzum v Ljubljani že več let izdaja zvezke za mladino, ki se ukvarja z igranjem, z gledališčem. Posamezni zvezki zbirke Pojdimo se gledališče ponujajo dovolj pestro izbiro tudi glede na starostno stopnjo; pri tem so upoštewane različne vsebinske možnosti pa tudi težavnost uprizorjanja in igre, čeprav po načelu nobena od teh iger ni taka, da bi povzročala preglavice mladim igralcem, ki se želijo preskusiti na odru. V teh knjižicah najdemo veliko priredb znanih avtorjev ob dramatizacijah in svežih igranj, kjer ima zlahtno mesto posebno humor. Zdi se, da kljub lepemu številu naročnikov na knjižice Pojdimo se gledališče tovrstna literatura, namenjena prav šolski mladini, še zmeraj ni toliko razširjena, kot bi lahko bila. In še to: marsikdo bi našel pri pripravi proslav izhod iz stiske, če bi vedel za te knjižice, ki brez propagande, v »zatišju« opravljajo svoje pomembno poslanstvo. Dvoje novosti, ki sta izšli v tej zbirki pred nedavnim, prinaša dvoje različnih iger. Alenka Bole-Vrabc je z **Zadnjimi sankami dedka Mraza** ustregla tistim, ki vsako leto sredi decembra mrzlično iščejo »aktualno« igrice. Priložnostna igrice ima dosti oseb, humorne prebliske in igrice odrske možnosti vse do

pantomime. Številni rekviziti so za marsikateri oder zahtevni, vendar si lahko pomagamo s priročnimi izdelki. Čeprav dedek Mraz ne nastopa, pa je igrice kot nalašč za praznično pričakovanje novega leta. Avtorici se pozna odrska izkušnja. Igra s petjem in plesom v petih prizorih **Pri Obrščaku** napisala sta jo Marjeta in Mihael Glavan, je nastala ob stoletnici Jurčičeve smrti. Gre za »kolaž«, v katerem nastopajo osebe — od Jurčiča do Obrščaka, pa do Krjavlja, Desežde brata, Neže Rožmarinke in drugih oseb. To potrjuje, da sta imela avtorja v mislih svobodono podobo Jurčičevega pisateljskega dejanja in živo, gledališko podobo oseb in dogajanj, ki jo oživlja prepletanje med predstavami pisateljevega lika in likov iz Obrščakove gostilne. Tako odrsko prikazovanje je lahko kaj tvegano glede na Jurčiča kot biografsko označeno osebo in glede na Desetega brata, ki je tudi že dramatiziran. Treba pa je ugotoviti, da sta imela avtorja igre Pri Obrščaku pretanjen posluš in smisel za odrsko živost, čeprav je pripoved včasih le očiten element. Igra ponuja poleg odrskih, vedrih možnosti še izobraževalne, vzgojne, vse to pa ostaja nevsiljivo in vablivo. L. G.

Prvotno besedilo življenja

Alenka Puhar, Oris zgodovine otroštva na Slovenskem v 19. stoletju

V založbi ČGP Delo — Globus Zagreb je pred kratkim izšla knjiga Alenke Puharjeve Oris zgodovine otroštva, ki zasluži vso pozornost in je namenjena zlasti pedagoški dejavnosti. Avtorica je zbrala toliko virov iz spominske literature, pričevanj, zgodovinskih in literarnozgodovinskih raziskav, da nam je predstavila »neprizanesljivo in presunljivo dokumentacijo«, kot je to delo označil v spremni besedi Andrej Inkret. Knjiga je napisala v nekonformističnem in nesentimentalnem slogu. Avtorica je v njej podčrtala nekatere poteze našega odnosa (staršev, učiteljev, ideologov) do otrok in mladostnikov tako, da moramo preteklost, opisano v knjigi, nehoti primerjati s sedanostjo. Tako je npr. z nostalgijo »po lepih starih časih«, z vprašanjem o tem, kakšno je mesto otroka in mla-

dega človeka v procesu osvobajanja človeka pri nas, saj se v tem procesu pojavlja toliko protislovij, to osvobajanje pa je cilj družbe, ki stremi h komunizmu. Ali še zmeraj menimo, da je otroštvo le neko prehodno obdobje za boljše življenje jutri? Ali smo odrasli res že toliko »odrasli«, da smo sposobni spoštovati otroštvo, tako, kakršno je? Ali privoščimo otroku, da je otrok in da je srečen? Knjiga te tudi spodbudi (prav zaradi tega je najbolj dragocena), da si pripravljen spet kaj spremeniti v sebi, v svoji družini, v okolju, kjer delaš — v prid sebi in otrokom. Prav na koncu knjige je zapisana Cankarjeva misel: »Morda se bo šele iz tisoč in tisočkrat tisoč vsakdanjih stvari porodila prava beseda, ki zdaj še čaka, da pride njen čas.« MAJDA VUJOVIČ

Rožnata kepa

Vzeli so te nama, drobna, rožnata kepa, še predno sva te zares imela. Zdaj jokaš z najinimi očmi in kričiš je tako, ki je našel z najinimi glili. Samo prihodnosti ne boš imela nikoli!

Pesmi so iz samostojne zbirke z naslovom Rožnata kepa, ki jo je izdal avtor v samozaložbi ob gmotni pomoči Predilnice Litija. Jože Sevljak, prosvetni delavec, profesor pedagogike v Litiji, je v zbirki povezal 37 pesmi iz svojega dolgoletnega pesniškega ustvarjanja, v katerem govori z veliko občutenostjo o ljudeh, svetu in sebi.

pobude
odmevi

Iz roda v rod: boj proti kajenju

Vsako leto septembra objavljajo časopisi skromne vesti o tednu boja proti kajenju. Tu in tam zasledimo celo kak članek o škodljivosti kajenja in o težavah, ki jih morajo prestajati nekadilci zaradi kadilcev. Vendar pa niti zakonodajni niti zdravstveni organi, ki so za to pristojni, ne ukredujejo ničesar, da bi se razmere na tem področju izboljšale. Društva nekadilcev so brez širše družbene podpore nemočna, kajenje pa se zlasti v otroštvu prav tam, kjer povzroča največ škode — med mladino.

Pogosto beremo tudi o številnih izostankih z dela, ki nastajajo zaradi bolezni in zaradi nege bolnih otrok. Zelo zanimivo je bilo ugotoviti, koliko je za vse to krivo kajenje, temu primerno pa bi bilo treba povečati tudi prispevek za zdravljenje, kajti, kdor zavestno uničuje svoje zdravje, naj odšteje tudi več denarja za svoje zdravljenje. Tistim, ki se želijo rešiti iz suženjske razvade, naj pomaga zdravstvena služba, saj vemo, da zdravniki z akupunkturo uspešno preženejo željo po kajenju. Prepričana sem, da bi imele ambulante za zdravljenje nikotinizma dovolj dela. Marsikdo, ki ne zbere dovolj volje, da bi se odvil kajenja, bi rad sam plačal stroške zdravljenja. Toda preprečevati je boljše kot zdraviti.

Zakaj zdravniki, ki dobro vedo, kako zelo škodljivo je kajenje, ne povedo odkrito te resnice svojim bolnikom, zakaj resno ne opozarjajo nosečnic na to, kako zelo pogubno vpliva kajenje na otroka? Zadolgojijo se s tlažbo, da imamo veliko zdravil in moderne naprave, ki bodo reševale življenja. Ali ni to skoraj tako, kot bi spravljali denar v strgan žep?

Pogosto ugotavljamo, da so naši otroci prevečkrat bolni, da pojedjo veliko preveč antibiotikov in da obolevajo otroci kadilcev pogosteje kot otroci, katerih starši ne kadijo. Ugotavljamo, da

imamo v mestih zelo onesnažen zrak, kljub temu pa ga kadilci še dodatno onesnažujejo. Pozimi zaradi smoga ne smemo zračiti, nihče pa ne opozarja ljudi, naj ne kadijo v zaprtih prostorih. Ugotavljamo tudi, da so s cigaretami ogorki posute ulice in zelenice in da ogorki pogosto povzročajo požare.

Kako je poučen o požarni varnosti občan, ki brezbržno odvrže goreč cigaretni ogorek skozi okno stanovanja ali avtomobila? Kolikšna je strokovna usposobljenost vzgojitelja in učitelja, ki brez slabe vesti kadita med cibani in šolarji ter jih nehoti navajata na nezdravo življenje, čeprav je to v nasprotju z učnimi smotri.

Kdaj bomo vsi skupaj začeli uresničevati priporočila Svetovne zdravstvene organizacije, katere članica je tudi Jugoslavija? Ta organizacija je že pred desetletji ugotovila povezavo med kajenjem in številnimi obolenji in velikansko škodo, zdravstveno in gmotno, ki jo povzroča kajenje posameznikom in družbi. Zdravstvena organizacija je naložila svojim članicam, da pomagajo zdravstveni službi in drugim človekoljubnim organizacijam v boju proti kajenju.

Kdaj bodo naše tobačne tovarne tiskale na zavojčkih svojih izdelkov razločna opozorila o škodljivosti kajenja? Kdaj bo kmetijska služba proučila, katere koristnejše rastline bi rasle na sedanjih tobačnih poljih? Kdaj bodo naši gospodarstveniki sprevideli, da se da zaslužiti tudi s čim drugim, ne le s predelavo in prodajo tobaka? Ni nas tako malo, ki si želimo čistega zraka in okolja in ki smo pripravljene za zdravje tudi sami kaj žrtvovati, le premalo smo še samozavestni in pogumni. Pomagajte v boju proti kajenju, v prizadevanjih za čistejšo okolje in boljše zdravje!

IDA ROJKO

Tradicionalni učitelj

V zadnjih letih čedalje pogosteje slišimo izraz »tradicionalni učitelj«. Ta vzdevek ima največkrat negativen prizvok: tako označimo tistega, ki ga je prehitel čas. Šolske reforme, metodni, didaktični in drugi prosvetarski prijemi so se spremenili, nova šola potrebuje prožnejšega, bolj vsestranskega človeka.

Vse to je res, vendar pa moramo obravnavati ta problem nekoliko širše. V javnosti doleti ta oznaka največkrat ljudi z večletno prakso, učitelje, ki so prišli z učiteljskega, pa se kasneje sami niso več spopolnjevali; pogosto pa so pozabljeni mlajši, ki kljub svojim letom uporabljajo preževane metode vzgojno-izobraževalnega dela.

Ce ima izraz tak pomen, potem lahko najdemo »tradicionalne« učitelje v vseh časih. Ne glede na delovno dobo postanejo to vsi, ki se jim zdi, da jih je že šola v celoti pripravila na vzgojno-izobraževalni proces. Poglejmo, kje so razlogi za takšne pojave. Prvi, a zdi se, da ne najmanj razširjen, je subjektivne narave. Če učitelj meni, da bo delal le osem ur na dan, prihajal v službo, in prenehal z vzgojno-izobraževalnim delom ob določeni uri, je to povsem subjektivna slabost, ki jo je zelo težko odpraviti. Na srečo je takšnih učiteljev čedalje manj. Da bo učitelj domiselni, iznajdljiv, dober vzgojitelj in vsestransko

izobražen človek, potrebuje drugačen način izobraževanja in drugačne priprave na vzgojno-izobraževalno delo. Verjetno bo le malo takih, ki bodo sami skrbeli za razvoj takšne vsestranske pedagoške osebnosti. Najbrž pa bi bilo že kar veliko narejenega, če bi učitelja že med študijem pripravili na to, da ne sme ostati na ravni, ki mu jo je dala šola in se spopolnjevali le po strokovni nuji z enim ali dvema seminarjema na leto.

Poleg tega bi morali biti pedagoški delavci tudi družbeno-politično dejavni. Kakšen naj bo popoln prosvetni delavec, je znano, ni pa jasno, kako naj vse te zahteve izpolni npr. učiteljica, ki je hkrati tudi mati in gospodinja? Potreben bi bil pameten družbeni dogovor, po katerem bodo opredeljene učiteljevih del in nalog takšne in določene v tolikšnem obsegu, da bo vsak, ki vzgaja in izobražuje, imel primerne možnosti, da se bo razvil v sodobnega, vsestranskega razvitega pedagoškega delavca.

Potem bo najbrž tudi v razpravah in člankih, ki govore o modernizaciji dela v osnovni šoli v našem šolstvu, sodelovalo več učiteljev, ki bi na podlagi svojih dolgoletnih izkušenj lahko zelo veliko pripomogli k boljšemu delu v šoli.

BENJAMIN MARKAČ

Sindikata in dvajsetletna moč

Oglašam se v zvezi z vašim odgovorom na pismo »Za pravičnejše pokojnine« v PD, št. 10. Napisali ste: »Časopis ne more in ne sme nadomestiti samoupravnih poti... niti ne odvzeti de-

lavcem njihove ustavne pravice in obveznosti, da se sami neposredno po delegatski poti... zavzemajo za rešitve.«

Res je, vendar dovolite vprašanje: Na katerega delegata naj se

obrne upokojeni učitelj, da bo dosegel pravičnejšo pokojnino?

Mar se vam ne zdi, da je zanj najustreznejši posrednik ravno »njegov« časopis in delegat »njegov« (morda že bivši) sindikat? Mar ne bi morala ta dva posredovati (vi ste, kot pišete, to storili) in zlasti sindikat vsaj nekaj ukreniti v dvajsetih letih, odkar poteka uvajanje samoupravne delitve dohodka v šolah? Zato je bil član sindikata, ker je v slogi moč.

Pa ne samo za upokojenega učitelja, marveč tudi za učitelja, ki še dela. Kdaj je npr. že bilo predlagano, naj bi v šolah uvedli nazive (mentor, svetovalec), ki bi vsaj najdelavnejšim učiteljem omogočili, da bo njihovo minulo in sedanje delo višje vrednoteno, pa je zadnji rezultat le zapis v samoupravnem sporazumu za osnovne šole (1980)?

Kot star član sindikata in tudi dolgoletni funkcionar (seveda le na dnu, v bazi) trpko ugotavljam, da naš sindikat ni opravičil zaupanja, ki je bilo vanj vloženo.

To razberemo tudi iz poročila, v katerem prvi od »dveh najboljših pristojnih delavcev« (PD, št. 10, str. 2) pravi, da bo moral »sindikat v prihodnje posvetiti več pozornosti« vprašanju v zvezi s pokojninami učiteljev. Kaj pa je sindikat doslej že storil, da bi prispeval k reševanju teh vprašanj, ki zahtevajo globlje sistemske rešitve? Kaj je storil v dvajsetih

letih? Ti problemi niso od včeraj, da bi lahko rekli: Ne moremo jih rešiti čez noč, saj traja ta noč vsaj dvajset let.

Ce se bo sindikat ukvarjal s sistemskimi rešitvami, naj sistemsko reši tudi problem v zvezi z uveljavljanjem minulega dela, po katerem je lahko razlika med začetnikom in učiteljem le 12% in je zato tudi pokojnina nižja celo od začetnikovega osebnega dohodka (85% od desetletnega prepečja!).

V odgovoru drugega od »najbolj pristojnih delavcev« (PD št. 10, na 3. strani) pravi, da se »moramo dokopati čimprej do podatkov o resničnem gibanju dohodkov vseh vrst učiteljev, da bi bila mogoča bolj argumentirana dejavnost sindikatov pri uveljavljanju delitve po delu v šolah«. Kaj tega sindikat in delavci, ki so na vrhu vzgoje in izobraževanja, resnično ne vedo? Kaj pa so doslej delali številni raziskovalci pri sindikatu? Zdi se mi, da vem, česa niso: gotovo niso prebrali pism, ki ste jih, spoštovano uredništvo, pošiljali njim, ko ste jih prejeli od učiteljev. Če bi jih, bi že zdavnaj morali na pravem mestu predlagati kakšno ustrežno sistemsko rešitev.

DUŠAN MODIČ,
(še malo, pa upokojeni)
profesor

Najdaljša novomeška noč je tista, ki traja še danes od leta 1961, ko so rekli, da problemov šolstva ni moč rešiti čez noč (Iz Delavske enotnosti)

Kako pa kaj gospodinjski pouk?

V lanskem šolskem letu na šoli nismo imeli učiteljice za gospodinjski pouk, zato so mi ponudili, naj poleg angleščine poučujem tudi ta predmet. Le kako bodo učenci sprejeli jezikoslovca pri gospodinjskem pouku, sem se spraševala. »Toda kaj! Če ni konja, je tudi osel dober!« sem potolažila učence in sebe in zavahala rokave.

Gospodinjski pouk kot izrazito vzgojni predmet me je kaj hitro pritegnil. Ze prvo šolsko uro, potem ko smo si ogledali letni načrt dela, so si učenci v zvezke zapisali poglavne smotre, ki bodo vse leto spremljali naše delo. Takole smo jih izoblikovali:

— Gojili bomo tradicijo in kulturo naše domače, slovenske in jugoslovanske hiše. Spoznavali bomo značilnosti naših pokrajin, običaje, narodne noše, domačo obrt, pesmi, plese, način prehrane, narodna jedila itd.

— Navadili se bomo estetsko obravnavati okolico. Spoznavali bomo, da je lepota skladnost oblike in vsebine.

— Učili se bomo vrednotiti vsako delo z enakimi merili, izbrisali bomo razlike med vrednostjo moškega in ženskega dela in poskušali razumeti, da sta »gospodar« in »gospodinja« v hiši enakovredna.

— Pripravljali, zbirali in urejali bomo gradivo za določeno temo in sestavljali referate. Z njimi bomo nastopali pred sošolci, razpravljali o posameznih vprašanjih, se učili postavljati vprašanja in si delati zapiske ob predavanjih in referatih.

Učenci so si zapisali v zvezke tudi to, kaj vse pride v poštev pri ocenjevanju: znanje (ustno, pisno, referati); vedenje pri pouku, pri praktičnih vajah, na ekskurzijah in razstavah; odnos do hrane; lepa zunanost in urejenost zvezka in zbirnih map. Sklenili smo, da bomo še posebno skrbeli za ohranjanje tradicije našega doma; zato bomo poleg redne šolske snovi vključili v naše delo tudi referate o posameznih predelih Slovenije. Doslej smo imeli kar precej zelo uspešnih in poučnih referatov. Eden od učencev nam je iz Bele krajine prinesel na ogled celo stare priprave za česanje lanu, del kolovrata, ki ga je uporabljala še njegova prababica, vzorec lanenega platna in surovo prejo.

Drug učenec nam je predstavil okolico Cerknškega jezera, slišali smo veliko zanimivega o Krasu, o Štajerski in o primorskih jedeh. Posebno zanimivi referati so nastali tudi v zvezi z učno snovjo. Slišali smo veliko zanimivega o zgodovini bombaza, o konoplji, lanu in vitaminih. Učenka, ki ima očeta tekstilnega tehnika, nam je prinesla pokazat očetovo diplomsko nalogo, kjer so bili narisani vzorci različnih vrst tkanja in tekstilni stroji.

Ob koncu referatov navedejo učenci viro, ki so jih uporabili pri nalogi. Uspoštevajo tudi dogovor, da mora »predavatelj« prinesiti na oder lepo napisano besedilo ali pa pregledno zapisane oporne

točke. Vedno pogosteje dobivam referate, ki jih učenci sami natipkajo.

Ob poslušanju referatov pišem na tablo kratke zapiske, tako da se učenci počasi učijo, kako si je treba delati izvlečke in zapiske iz kake snovi. Opozarjam jih, da morajo najprej nekoliko poslušati, poskušati izkjučiti bistvo pravkar izrečene misli in si jo šele potem zapisati. Kar težka veščina, ki je ni mogoče pridobiti čez noč.

Estetski odnos do okolice naj bi bil vpleten v vse šolsko delo. Otroka, ki je zrasel v naglici moderne dobe, je treba opozoriti na lepoto rože, na lep sončni zahod, na čar starega, podrtga mlina. Vedeti mora, da je lepo le tisto, kar je pristno, preprosto, resnično, domače. Izogiba naj se zlaganega kiča in blestečega videza, ki vse prevečkrat zakriva praznino v naši vsakdanjosti. Prav je tudi, da otroka naučimo, naj svojem stanovanju, čeprav je v mestu in je moderno, doda pridih naše stare domačnosti. Že droben okrask iz gline, kroparskega železa, idrijske čipke ali ribniški izdelek bo potrdil pristnost slovenskega doma.

Tudi bonton, predvsem lepo vedenje pri mizi, pri gospodinjskem pouku ne sme manjkati. Posebno v 8. razredu, ko je v programu prehrana, se bomo učili, kako pripravimo mizo, kako ponudimo jed, kdo naj začne prvi jesti, učili se bomo pravilno uporabljati pribor pri različnih jedeh in še in še. Pomembno je, da naučimo otroka spoštovati kruh. Današnja mladina v dobi preobilja vse prepogosto pozablja, kako dragocena je hrana.

Na koncu še nekaj o zbirnih mapah. Učenci na naši šoli morajo obvezno zbirati gradivo v mape z naslovi: Zdravilna zelišča, Kuhinjski recepti, Praktični nasveti.

Koristno je zbuditi v učencu zanimanje za zdravilne rastline. V času tabletomanije je prav, da usmerimo mladino k iskanju zdravja v naravi. Narava je dala bolezen, pa tudi zdravilo! Učenci naj izrežejo članke iz časopisov, izpisujejo naj si nasvete iz knjig in si zapisujejo izkušnje, ki jih slišijo od babice ali kake stare tete. Marsikaj koristnega vedo povedati starejši ljudje z bogatimi življenjskimi izkušnjami.

Tudi mape s praktičnimi nasveti in kuharskimi recepti učence ob koncu 8. razreda najbrž ne bo zavrnel. Ni vse v tem, če kupimo kuharsko knjigo za drag denar. Naj se učenci učijo zbirati recepte iz časopisov in revij. Naj si zapišejo recept, ki ga je povedala mama ali pa sosedja.

Pri zbirkah kuhinjskih receptov naj imajo prednost naše domače jedi. Najvestnejši učenci imajo v mapah že lepe zbirke receptov narodnih jedi. Poskusimo kljub modernemu, razvajanemu času pokazati mladim trdnost starega kmečkega duha in jim pomagati, da poženejo korenine v zemlji in ne v asfaltu.

DUŠICA KUNAVER

Knjižne uganke

Otroke moramo naučiti, da jim bo knjiga neločljiv del življenja
PAUL HAZARD

Ker vemo, kako pomembno je, da otrok rad bere, iščemo različne načine, da bi mu odprli pot v svet knjige.

Eden izmed načinov so knjižne uganke. Posebno so dobrodošle na začetku šolskega leta, ker napravijo uro slovenskega jezika mikavno in vzpostavijo prijeten stik med učenci in učiteljem. Verjetno so sprejemljive za vse razrede osnovne šole, sama jih uvajam v 5., 6., 7. in 8. razredu.

Prvo uro postavljam uganke jaz, kasneje se v več urah govornih vaj zvrste vsi učenci. Najprej izberem knjige, za katere vem, da so pri navdušenih bralcih posebno priljubljene. Izbor zajema po zahtevnosti različne knjige in v glavnem ne tistih, ki so obvezne kot domače branje ali kot knjige za bralno značko. Avtorji so v glavnem tuji, da je uganaka zahtevnejša. Moj zadnji izbor je takle:

Avtobus velik kot svet, Mario Simmel

Samotni vojščak, Finn Havrevold

Zgubljena na goljovah, Farley Mowat

Avtostopar, Irena Jurgielewiczowa

Letoviščarji, John Tawnsend.

Na stranski tabli so bili že prvi dan pouka pripravljene odlomki iz teh knjig; ilustrirani so še posebno privlačni.

Iz vsake knjige sem prebrala odlomek, učenci, ki so knjigo prebrali, so dvgivali roke. Drugi lahko postavljajo vprašanja o njej ali pa jim sama povem o knjigi še kaj, s čimer jih lahko navdušim.

Naj navedem tri odlomke, ob katerih se razvije živahen pogovor o knjigi:

Fanta je presenetilo, ker je bila notranjščina igluga neprijetno topla, čeprav je bilo zunaj pod ničlo. Na spalni polici se je kmalu trlo ljudi, ki so poskakali nanjo, potem pa obsedeli in se veselo rezali prislekoma. — Kakut je izvlekel kamnito pipo in jo natalčil z nekakšnimi posušenimi listi. Ko je že dobro vlekla, jo je podal fantoma. Ko sta Jamie in Awasin nekajkrat potegnili jedki dim, ju je napadel krčevit kašelj. Eskimi so ju najprej osuplo opazovali, potem pa so zatulili od smeha, se valjali po tleh in si drgnili razbolele trebuhe.

Zgubljena na Goljovah

Končno se je Agatha odločila, da bo posodila svoje nove sani, da bodo lahko odpeljali Karlovo bolnišnico. »Hvala,« je rekla Karli s hripavim glasom. »Prosimo,« je rekla Agatha. Nenadoma jo je zalil val toplote. Zavedela se je, da je storila dobro delo, in bil ji je prijetno pri srcu.

»Ne smeš tako oditi! Tu ostani — pomagali ti bomo!« V njej se je prebudil silovit protest. »Ne bom ostal.«

»Skoz drevje se je že bliskala luč reflektorjev, ki sta svetila na cestu.«

»Oče se vrača, iti moram!«

»Uršula,« je rekla Jenek tiho, obrazom čisto blizu njenega obraza.

»Ti si edina na svetu.«

Veliko učencev je seglo v knjigi Zgubljena na Goljovah, ko je bila knjižna uganaka postavljena takole:

Ali ste brali knjigo, iz katere vzememo mnogo zanimivega o rosomahu, grizljivi, eskimskih psi, arktičnih hrčkah, žvižgavcih in o drugih zanimivostih kanadskega sveta? V njej srečate blega in rdečega dečka, ki premagata vse napore in nevarnost okrutne kanadske zime s tovarstvom, iznajdljivostjo, odpornostjo, pogumom in spoznanjem, da se z naravo ne more boriti.

Kogar zanimajo ilustracije, videl, kako je ilustrator z živahnim nimm svinčnikom ustvaril pravi vzdušje in izredno lepo kompiral naslovno stran.

Ta ura je prijetna, razgibanja je priprava za ure govornih vaj, ki sledijo in v katerih pripravljamo vsak učenec svojo knjižno uganke. Svoj odlomek prebere ali ogle, predstavi le enega izmed junakov ali naštudira s sošolcem dialog iz knjige ali pa manjša skupina dramatično prizorček.

V teh urah zapisnikar pripravlja seznam najbolj priljubljenih knjig, ki ga izobesimo pod naslovom: Priporočamo vam.

S knjižnimi ugankami se učencu prebudi ali poveča zanimanje za knjigo, v šolski program, ki je včasih tako utrujajoča, pa z njimi vdre nekaj svežega.

DANICA CEDILNIK

naš pravnik

Na vprašanja odgovarja Vili Veršaj, samostojni svetovalec Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo.

Kakšno izobrazbo morajo imeti strokovni delavci v organizaciji za usposabljanje

Kakšno vrsto in stopnjo izobrazbe morajo imeti učitelji v organizacijah za usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju? Ali lahko komisija za delovna razmerja razpiše delovno mesto učitelja, češ da ta nima ustrezne izobrazbe, čeprav je bil doslej zaposlen za nedoločeno čas in ima za seboj že deset in več let dela v taki organizaciji? Ali smejo v osnovni šoli razpisovati delovno mesto učitelju z učiteljskim, ki ima za seboj že 25 let delovne dobe, od tega 14 let dela v osnovni šoli s prilagojenim programom?

C. K., A. V.

Vrsto in stopnjo strokovne izobrazbe za strokovne delavce organizacij za usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (po 35. členu zakona o izobraževanju in usposabljanju otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju so strokovni delavci: učitelji, vzgojitelji, zdravstveni delavci in socialni delavci ter psihologi in pedagogi) določa pravilnik o pogojih glede vrste in stopnje izobrazbe, ki jih morajo izpolnjevati strokovni delavci v organizacijah za usposabljanje (Uradni list SRS št. 10-78; veljati pa je začel 23. maja 1978).

Po navedenem pravilniku lahko opravljajo vzgojno-izobraževalno delo v organizacijah za usposabljanje učitelji in vzgojitelji, ki imajo ustrezno višjo ali visoko specialno pedagoško izobrazbo. Le za osnovne šole za usposabljanje pravilnik določa, da lahko v osnovnih šolah za usposabljanje duševno prizadetih otrok poučujejo telesno, likovno, glasbeno in tehnično vzgojo s higieno dela ter praktična znanja in pouk o prehrani tudi učitelji, ki izpolnjujejo z zakonom o osnovni šoli določene pogoje za poučevanje teh predmetov v osnovni šoli, v drugih osnovnih šolah za usposabljanje prizadetih otrok (med katere sodijo osnovne šole za usposabljanje otrok s slušnimi in govornimi motnjami, slepih in slabovidnih otrok, otrok z drugimi telesnimi motnjami ter vedenjsko in osebnostno motenih otrok) pa lahko opravljajo vzgojno-izobraževalno delo tudi učitelji, ki izpolnjujejo z zakonom določene pogoje za učitelja osnovne šole (razrednega za razredni pouk oziroma predmetnega za predmetni pouk). Vendar pa morajo vsi učitelji v organizacijah za usposabljanje, ki nimajo višje ali visoke specialne pedagoške izobrazbe, pridobiti ustrezna dopolnilna znanja za usposabljanje otrok določene vrste motenosti po programu dopolnilnega izobraževanja oziroma izpopolnjevanja, ki ga izvajajo ustrezne višje oziroma visoke šole. Po omenjenem pravilniku so si morali učitelji, ki so ob uveljavitvi pravilnika,

to je, 23. 5. 1978 opravljali vzgojno-izobraževalno delo v organizacijah za usposabljanje že več kot tri leta in si niso pridobili dopolnilne izobrazbe po prejšnjih predpisih, pridobiti dopolnilna znanja najpozneje v treh letih po uveljavitvi pravilnika, to je, najpozneje do 23. maja 1981, vsi drugi učitelji brez višje ali visoke specialne pedagoške izobrazbe, ki so imeli ob uveljavitvi omenjenega pravilnika manj kot tri leta dela oziroma ki so sklenili delovno razmerje v organizacijah za usposabljanje po uveljavitvi pravilnika, pa v treh letih po sklenitvi delovnega razmerja v organizaciji za usposabljanje.

Pri tem pa je treba opozoriti na določbo 9. člena zakona o izobraževanju in usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (Uradni list SRS, št. 19-906-76), po kateri se za organizacije za usposabljanje primerno uporabljajo tudi zakoni in drugi predpisi o posameznih vrstah vzgojno-izobraževalnih in zdravstvenih organizacij ter o organizacijah socialnega skrbstva. Tako se, na primer, za osnovne šole za usposabljanje telesno in duševno prizadetih otrok uporabljajo tudi določbe zakona o osnovni šoli (Uradni list SRS, št. 5-281-80), ki se nanašajo na izpolnjevanje pogojev za opravljanje vzgojno-izobraževalnega dela, na obvezen vsakoletni razpis nezasedenih oziroma neustrežno zasadenih del in nalog učiteljev in na prepoved opravljanja vzgojno-izobraževalnega dela oziroma prenehanje delovnega razmerja učiteljev zaradi neizpolnjevanja predpisanih pogojev itd. Za organizacije za izobraževanje in usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju na področju usmerjenega izobraževanja veljajo ustrezne določbe zakona o usmerjenem izobraževanju (Uradni list SRS, št. 11-80). To pomeni, da veljajo za učitelje v osnovnih šolah za usposabljanje tudi prehodne določbe 152. in 153. člena zakona o osnovni šoli, ki izjemoma dovoljujejo določnim kategorijam učiteljev, da lahko še naprej, to je, po uveljavitvi novega zakona, opravljajo vzgojno-izobraževalno delo, čeprav ne izpolnjujejo z zakonom določenih pogojev glede stopnje in vrste strokovne izobrazbe. Seveda pa je pri tem treba hkrati upoštevati posebno določbo drugega odstavka 1. člena pravilnika o pogojih glede vrste in stopnje izobrazbe delavcev v organizacijah za usposabljanje, po kateri lahko učitelji, ki izpolnjujejo z zakonom o osnovni šoli določene pogoje, v osnovnih šolah za usposabljanje duševno prizadetih otrok poučujejo le dolo-

čene predmete. Določbi 152. in 153. člena zakona o osnovni šoli, po katerih lahko še naprej opravljajo vzgojno-izobraževalno delo učitelji, ki so imeli ob uveljavitvi zakona najmanj 25 let delovne dobe oziroma učitelji, ki so končali učiteljske ali katero izmed drugih šol za izobraževanje učiteljev in so do uveljavitve zakona poučevali posamezen predmet najmanj osem let, veljata torej za učitelje drugih osnovnih šol za usposabljanje, ne pa tudi za vse učitelje v osnovnih šolah za usposabljanje duševno prizadetih. Veljata le za tiste učitelje, ki so v teh šolah poučevali telesno, likovno, glasbeno in tehnično vzgojo s higieno dela ter prak-

tična znanja in pouk o prehrani. Določba drugega odstavka 100. člena zakona o osnovni šoli, po kateri mora šola vsako leto objaviti razpis prostih in neustrežno zasadenih del in nalog, velja tudi za osnovne šole za usposabljanje. Prav tako pa zanje velja določba 112. člena zakona o osnovni šoli, po kateri učitelju, vzgojitelju, šolskemu svetovalnemu delavcu in strokovnemu delavcu, ki ne izpolnjujejo z zakonom predpisanih pogojev, preneha delovno razmerje po postopku, ki ga določa 168. člen zakona o delovnih razmerjih (Uradni list SRS, št. 24-1597-77, 30-1710-78 in 27-1348-82).

Ivan Kovič

Po dvainosemdesetih letih bogatega življenja je prenehalo biti plemenito srce Ivana Koviča, dolgoletnega učitelja in nekdanjega ravnatelja osnovne šole v Radencih.

Rodil se je 8. aprila 1900 v delavski družini v Ljubljani in tam tudi končal učiteljske. Že leta 1919 je nastopil učiteljsko službo v občini Gornja Radgona. Poučeval je na osnovnih šolah v Apačah, Sčavnici, Vidmu in Križevcih pri Ljutomeru, potem pa vse do druge svetovne vojne 15 let v osnovni šoli Poljčane. Pred začetkom druge svetovne vojne je bil kot rezervni poročnik stare jugoslovanske vojske vpoklican vanjo, ko pa je razpadla, da se je izognil poučevanju v nemških šolah.

Po drugi svetovni vojni je že v šolskem letu 1945-46 začel poučevati v osnovni šoli Radenci. Sodeloval je pri njenem razvoju in opravljal delo učitelja, vzgojitelja, organizatorja in upravitelja šole. Leta 1961 je po skoraj 40 letih dela odšel v pokoj.

Poleg tega, da je opravljal učiteljsko delo, je deloval v sokolski

organizaciji in bil že pred vojno starosta sokolskega društva v Poljčanah. V tem društvu je pripravil nastope, režiral ljudske igre in vzgajal mladino. Po vojni je delal v odborih OF in v ljudskih odborih. Vsa leta je bil odbornik občinskega ljudskega odbora, delal je v prosvetnem in turističnem društvu Radenci.

Sestavni del njegove dejavnosti je bilo tudi dopisniško in novinarsko delo za časopise. Dopisoval je že pred vojno, po vojni pa je bil redni dopisnik Večera, Pomurskega vestnika, Radenskega vestnika, Dela in mariborskega in ljubljanskega radia.

Skoraj 40 let je razdajal svojo bogato pedagoško znanje med mladino, ki ga je imela vedno rada, saj ji je znal prisluhniti, ji svetovati, jo vzgajati in učiti.

Zelo je cenil pedagoško delo in z izkušnjami in prijazno besedo pomagal mlajšim sodelavcem. Tako bo ostal za vedno zgled in spodbuda za nadaljnje delo nam vsem, saj je ustvarjal na najtežjih povojnih letih.

TONE ŽNIDARIČ

Vinko Špringer

Pretrleslo nas je, ko smo zvedeli, da je 3. septembra 1982 v 50. letu starosti nenadoma umrl učitelj razrednega pouka Vinko Špringer. Sedemnajst let je poučeval na osnovni šoli ing. Janeza Marentiča v Podzemlju. Tudi letos si je pripravil načrte za novo šolsko leto — toda v svojem razredu je bil samo dva dni. Zmehraje je bil pripravljen sprejeti vsako delo. Bil je prizadeven, skromen, pošten in izredno vztrajen. Zadnja leta se je zavzelo ukvarjal s prometno vzgojo učencev.

Doma je bil iz številne kmečke družine. Po vojni je končal nižjo gimnazijo v Črnomlju. Leto dni je delal doma na kmetiji in se udeležil dveh mladinskih delovnih brigad. Ker je v Beli krajini po vojni primanjkovalo učiteljev, se je leta 1949 vpisal v enoletni pedagoški tečaj v Kranju.

Po uspešno opravljenem tečaju se je prvič zaposlil na tedanji osnovni šoli Sinji vrh. Njegova učiteljska pot ga je kasneje vodila po mnogih belokranjskih šolah. Prvo učenost je dajal učencem Sinjega vrha, Tribuš, Božakovega, Bojancev, Radencev, Dragatuša, Zilj, Gradca in Podzemlja. Kjerkoli je poučeval, se je trudil, da je dal učencem

čim več teoretičnega znanja in praktičnih nasvetov za življenje, zato jih je učil tudi vrtnarstva in sadjarstva.

Vedel je, da potrebuje učitelj zmeraj več izobrazbe, zato se je odločil za izredni študij na ljubljanski pedagoški akademiji, na oddelku za razredni pouk. Leta 1971 je kljub napornemu delu končal študij.

S pridnim delom je zgradil svoji družini prijeten dom. Smisel njegovega življenja sta bila delo v šoli in skrb za družino.

Tako bo na naši šoli ostala za Vinkom velika praznina, saj smo dobro spoznali vse njegove najboljše lastnosti. S svojo vedrostjo nas je velikokrat spravil v dobro voljo. Pogrešali bomo njegove priložnostne pesmi in preudarna mnenja.

Ohranili ga bomo v lepem spominu.

SODELAVCI

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujovič
Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marijana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rozi Ribičič

V šestdesetdesetem letu življenja se je končala dolga pot zglede aktivistke OF, vztrajne borke ljudske revolucije za svobodo in socialne pravice slovenskega in bratskih narodov Jugoslavije Rozi Ribičičeve, znane partizanske mami in babice v družini, ki je nanjo upravičeno ponosna.

Njeno življenje je bilo kljub izjemnim težavam, ki jih je ustvarjal čas nastopajočega fašizma, polno in bogato vrednot, saj je imela poštene ljudi iskreno rada in še posebno otroke. Tej ljubezni je ostala zvesta vse življenje. Vstop v učiteljski poklic na slovenski Ciril-Methodovi šoli v Trstu je bil odločujoč, saj so ji zaupali socialno skrb za otroke. Obiski pri slovenskih družinah v Trstu so ji do kraja razkrili bedo slovenskega človeka in ji prepričljivo potrdili resničnost Cankarjeve misli o slovenskem narodu, narodu proletarcu.

Leta 1925 so fašisti njeno družino s tremi majhnimi otroki izgnali iz Trsta. Z možem, mladinskim pisateljem in sodelavcem Učiteljskega lista v Trstu Josipom Ribičičem, sta v prvi službi na Rakeku v skromnih razmerah razvila bogato kulturno-izobraževalno delo; to je kmalu postalo kamen spotike klerikalnih veljakov, ki so delovali po zgledih italijanskih fašistov.

Po prihodu v Ljubljano sta začeto kulturno-izobraževalno delo nadaljevala, Josip Ribičič kot urednik mladinskega lista Naš rod in obenem urednik Mladinske matice, Rozi pa kot učiteljica na Mladiki. Za sodelovanje sta pridobila večino uveljavljenih naprednih piscev tistega časa.

Zlom stare Jugoslavije in nastanek OF slovenskega naroda 27. aprila 1941 je zajel v aktivi-

stično delo boja za osvoboditev družino. Postojanko — novanje, Rozi Ribičičeve v prilivni ulici 22 na Mirju — je vsak po svoje vključil v aktivno delo. Od razmnoževanja ilegalnega osvobodilnega tiska, razskrižališč, prostorov za sestanke zatočišča prvih ranjenih partizanov — vsi so našli stredo. Rozi Ribičičevi do septembra 1942, ko so aretirali vso družino. Do aprila 1943 je bila Rozi Ribičičeva v ljubljanskih zaprtih, nato so jo po obsodbi vskega sodišča na osem let zapremestili v Peruggio med minimalke. Po kapitulaciji italijanskega fašizma se je jeseni 1943 vrnila v Ljubljano. Dobila je točišče pri Ariglerjevih in se prebolelih naporih iz internirane ponovno aktivno vključila v Protifašistične ženske zveze okupirani Ljubljani.

Ob koncu vojne jo najde sredi aktivnih žensk Ljubljane pri socialnem skrbstvu, v Ljubljani, pri Rdečem križu, za pri prosveti med prvimi ustajalci nove osnovne šole z narodnoosvobodilno revolucionarno vsebino. Temu delu ostala zvesta, dokler so ji dale moči.

S smrtjo Rozi Ribičičeve naša zgodovina končuje pretrano obdobje tistega rodu učiteljev, izobražencev, kulturnih ustvarjalcev, ki so doživeli stanek, vzpon in padec fašizma raznih vrst. Niso bili opazovani temveč aktivni bojevniki proti fašizmu, ki žal, iz zavesti danes njega človeštva, posebno še dajočih slojev v boju za obliko nad ljudmi, še ni izginil. Rozi Ribičičeva in vsi njeni sobojestvo so še zmeraj živa vest človeštva.

FRANC KIMOVEC-ŽIGA

Franjo Klojčnik

Sredi poletja, 26. julija 1982, smo se poslovili od prijatelja in sodelavca Franja Klojčnika. Huda bolezen ga je iztrgala iz naših vrst še polnega načrta, ki jih ni utegnil uresničiti.

Franjo Klojčnik se je rodil 31. oktobra 1909 v Mariboru, kjer je maturiral na realki. Študiral je na filozofski fakulteti v Zagrebu, a se je zaradi gmotnih razmer še pred koncem zaposlil v industriji. Ob okupaciji se je umaknil v Ljubljano in se takoj po ustanovitvi OF vključil med njene aktiviste. Ob koncu leta 1943 je odšel v Italijo, kjer je vodil nabavo za IX. korpus in skrbel za stike s CK KPI. Od novembra 1944 je vodil NOOJ za severno Italijo, kot predstavnik mednarodnega Rdečega križa je skrbel za vrnitev slovenskih internirancev v domovino, sodeloval pa je tudi v italijanskem odporiškem gibanju.

Leta 1946 je začel poučevati na tekstilni šoli v Kranju. Štiri leta kasneje je prevzel novi internat tekstilne šole, kjer ga je vodil 21 let, nato pa je postal svetovalec za domove učencev v SR Sloveniji.

Franjo Klojčnik je prejel za svojo delovno in družbeno priznanje in priznanje za uspehe pri delu v vzgoji in izobraževanju in za izredne zasluge v taborništvu in planinstvu v SR Sloveniji. Za svoje dolgoletno pedagoško delo je dobil leta 1972 Žagarjevo nagrado.

Življenjska pot Franja Klojčnika razodeva njegovo bogato razvito in vsestransko dejavno osebnost. Vse svoje življenje je delal veliko več kot je moral, ni mu bilo žal ne truda ne časa ne

zdravja. Ostal je neomajen, premočrten v boju za vrednote, ki so postale bistvo njegovega življenja. S svojim vzgojiteljskim entuziazmom je zapolnil pretrano katero vrzel v teoriji in praksi domače vzgoje. V zadnjih letih bil tudi predsednik Zveze sklonostidomov učencev srednjih v Jugoslaviji.

Svojo pozornost je usmeril v vzgojnemu delu v domovih učencev, sodeloval je pri organiziranju nenehnega strokovnega izobraževanja vzgojiteljev in ustanavljanju študija domače pedagogike na pedagoški akademiji in filozofski fakulteti v Ljubljani. S kritičnim ocenjevanjem gmotnih razmer v domovih učencev in študentov je preobčeval slovensko javnost o membrni vlogi domov pri idejni in strokovnem oblikovanju mladine in tako veliko pripomogel, da je bil sprejet Družbeni dogovor o sanaciji dijaških študentskih domov v SR Sloveniji.

Življenjska pot Franja Klojčnika je bila zelo bogata. To je človek, ki ni nikoli poznal pomanjka. Imel je izreden posluh za dobre in slabe strani življenja, njegovega življenja in dela bomo domski delavci, taborniki in planinci še dolgo črpali izkušnje in nadaljnjo utrditev in samopravno delovanje svojih organizacij.

Vsi, ki smo delali v slovenskih in jugoslovanskih domovih učencev, povezanih v skupno domov za učence v SR Sloveniji in SFRJ, bomo ohranili Franja Klojčnika v trajnem spominu.

JOŽE PRELOG

prosvetni delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, pred-

sednica, Tea Dominko, Milanka Dragar, Tone Ferenc, Leopold Kejžar, Marijana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Zdravko Terpin, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marijana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 250 din za posameznike, 450 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 15 din, pri povečanem obsegu pa 20 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tisk: ČZP Ljudska pravica, ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od meta proizvodov (glej 7. točko odstavka 36. člena zakona o davčenju proizvodov in storitev prometu).